

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
MBA – TOURISM MANAGEMENT

Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ-ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΑΦΙΞΕΩΝ

Φοιτητής: Παππάς Χρήστος

Επιβλέπων καθηγητής: Σφακιανάκης Μιχαήλ

ΠΕΡΑΙΑΣ 2021

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη «Διοίκηση Επιχειρήσεων – Μάνατζμεντ Τουρισμού» με τίτλο:

«Η Γερμανία ως χώρα προέλευσης τουριστών στην Ελλάδα-Προβλέψεις Αφίξεων»

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου»

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή Ονοματεπώνυμο

Παππάς, Χρήστος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την περάτωση της τρέχουσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Μιχαήλ Σφακιανάκη, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και για την καθοδήγησή του καθ'όλη τη διάρκεια της συγγραφής της.

Επίσης θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην οικογένειά μου για την στήριξη και τη συμπαράσταση σε όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	7
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΚΟΝΩΝ	8
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	10
1.1 Η έννοια του τουρισμού	10
1.2 Ορισμός του τουρισμού	11
1.3 Διακρίσεις και μορφές τουρισμού.....	13
1.4 Ο τουρισμός ως φαινόμενο	14
1.5 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού	16
1.6 Βασικά μεγέθη του ελληνικού τουρισμού	18
1.7 Εισερχόμενος τουρισμός στην Ελλάδα.....	20
1.8 Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία.....	23
1.8.1 Επενδύσεις στον τουρισμό.....	25
1.8.2 Απασχόληση στον τουρισμό.....	26
1.8.3 Ισοζύγιο πληρωμών	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ	29
2.1 Εισαγωγή	29
2.2 Σημαία και εθνικός ύμνος.....	30
2.3 Ιστορία	31
2.3.1 Γερμανική συνομοσπονδία και γερμανικό ράιχ	32
2.3.2 Δημοκρατία της Βαϊμάρης.....	33
2.3.3 Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος	36
2.3.4 Ενοποίηση του Βερολίνου	38
2.4 Γεωγραφία και κλίμα της Γερμανίας.....	38
2.5 Δημογραφικά στοιχεία της Γερμανίας.....	41
2.6 Θρησκεία της Γερμανίας	43
2.7 Πολίτευμα – πολιτικό σύστημα Γερμανίας	43
2.8 Γλώσσα – διοικητική διαίρεση Γερμανίας	44
2.9 Οικονομία της Γερμανίας	46
2.9.1 Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Γερμανίας.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΛΗΝΟ-ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	51
3.1 Ιστορικές σχέσεις Ελλάδας – Γερμανίας	51
3.2 Διαπολιτικές σχέσεις Ελλάδας – Γερμανίας.....	56

3.2.1 Έλληνες που διέπρεψαν στην Γερμανία	58
3.2 Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Γερμανίας	59
3.2.1 Θεσμικό πλαίσιο	59
3.2.2. Διμερείς εμπορικές συναλλαγές	60
3.2.3 Επενδύσεις Ελλάδας – Γερμανίας	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	70
4.1 Προφίλ Γερμανών τουριστών	70
4.2 Αφίξεις – Διανυκτερεύσεις – Δαπάνες Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα.....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ – ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ.....	75
5.1 Χρονοσειρές.....	75
5.2 Μοντέλα Προβλέψεων.....	76
5.3 Το υπόδειγμα BOX-JENKINS	78
5.4 Προβλέψεις αφίξεων Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	91
Ελληνική	91
Ξένη	91
Διαδικτυακές πηγές.....	92

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Βασικά μεγέθη τουρισμού Ελλάδας, 2019.....	19
Πίνακας 2:Εισερχόμενος τουρισμός στην Ελλάδα, 2019	21
Πίνακας 3: Εισερχόμενος τουρισμός στην Ελλάδα, 2018-2019.....	21
Πίνακας 4: Ποσοστιαία μεταβολή εσόδων, διανυκτερεύσεων, αφίξεων, ΜΔΠ, ΜΚΔ, 2018-2019	22
Πίνακας 5: Αφίξεις και έσοδα τουρισμού κρουαζιέρας στην Ελλάδα, 2018-2019	23
Πίνακας 6: Πολλαπλασιαστές των επιμέρους κλάδων της ελληνικής οικονομίας.....	23
Πίνακας 7: Συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία, 2018-2019	25
Πίνακας 8: Νέες κατασκευές ξενοδοχείων στην Ελλάδα, 2018-2019.....	26
Πίνακας 9: Ανακαινίσεις ξενοδοχείων στην Ελλάδα, 2018-2019	26
Πίνακας 10: Εξέλιξη τουριστικής απασχόλησης στην Ελλάδα, 2018-2019	27
Πίνακας 11: Συμβολή του τουρισμού στο ισοζύγιο πληρωμών, 2018-2019.....	28
Πίνακας 12: Πληθυσμός Γερμανίας, 2015-2019	41
Πίνακας 13: Top-15 μεγαλύτερων πληθυσμιακών πόλεων στη Γερμανία.....	42
Πίνακας 14: Ομόσπονδα κρατίδια της Γερμανίας.....	46
Πίνακας 15: Επενδύσεις/δημόσιες δαπάνες Γερμανίας 2018-2021, mfa	47
Πίνακας 16: Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Γερμανίας, 2016-2018, ΟΚΤ, ΓΣΤ...50	
Πίνακας 17: Διμερείς εμπορικές συναλλαγές Ελλάδας – Γερμανίας, 2016-2018.....	61
Πίνακας 18: Ελληνικές εξαγωγές στη Γερμανία, 2016-2018.....	64
Πίνακας 19: Εισαγωγές προϊόντων από τη Γερμανία στην Ελλάδα, 2016-2018	66
Πίνακας 20: Διμερές εμπόριο Ελλάδας-Ομοσπονδιακών κρατιδίων Γερμανίας, 2018	67
Πίνακας 21: Σύγκριση προτεινόμενων μοντέλων.....	84
Πίνακας 22: Διαγνωστικοί έλεγχοι καταλοίπων.....	85
Πίνακας 23: Χαρακτηριστικά μοντέλου ARIMA.....	86
Πίνακας 24: Έλεγχοι παραμέτρων ARIMA (4,0,4)x(4,1,2)12	86
Πίνακας 25: Προβλέψεις Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα	86
Πίνακας 26: Σύγκριση προβλέψεων με προηγούμενης χρονιάς.....	88

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Γράφημα εμπορικών συναλλαγών Ελλάδα – Γερμανίας, 2010-2018	62
Εικόνα 2: Επενδύσεις Γερμανίας στην Ελλάδα, 2010-2017	68
Εικόνα 3: Άμεσες ελληνικές επενδύσεις στην Γερμανία, 2001-2017	69
Εικόνα 4: Αφίξεις Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα, 2016-2018	72
Εικόνα 5: Δαπάνη ανά επίσκεψη Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα, 2019	72
Εικόνα 6: Δαπάνη ανά διανυκτέρευση Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα, 2019	73
Εικόνα 7: Μέση διάρκεια παραμονής Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα, 2019	74
Εικόνα 8: Εισαγωγή δεδομένων στο πρόγραμμα	82
Εικόνα 9: Γράφημα χρονοσειράς	82
Εικόνα 10: Γράφημα αυτοσυσχετίσεων καταλοίπων	83
Εικόνα 11: Γράφημα μερικών αυτοσυσχετίσεων καταλοίπων	83
Εικόνα 12: Περιοδόγραμμα της χρονοσειράς	84
Εικόνα 13: Πρόβλεψη Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα	87

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ελλάδα είναι μια χώρα που ο τουρισμός της αποτελεί βασικό πυλώνα της ανάπτυξής της. Κάθε χρόνο την επισκέπτονται ολοένα και περισσότεροι τουρίστες, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση του ΑΕΠ, στην απασχόληση και στις επενδύσεις.

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό τη μελέτη των αφίξεων των Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα, καθώς και τη σχέση που έχουν οι δυο αυτές χώρες. Επίσης, μελετώνται οι τάσεις και η συμπεριφορά των κατοίκων της Γερμανίας, καθώς και τα επιμέρους ταξιδιωτικά χαρακτηριστικά τους.

Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Statgraphics προκειμένου να μπορέσει να γίνει πρόβλεψη των αφίξεων των Γερμανών στη χώρα μας για το χρονικό διάστημα Ιούλιος 2016 – Ιούνιος 2017. Το αποτέλεσμα που προκύπτει από τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί είναι πως θα υπάρξει αύξηση, ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες.

Τέλος, να σημειωθεί πως οι αναφορές και η μέθοδος της πρόβλεψης πραγματοποιήθηκαν χωρίς να ληφθεί υπόψη η πανδημία του COVID-19, εξού και η βιβλιογραφία και η τουριστική μελέτη αποτελούνται από στοιχεία μέχρι και το 2019.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 Η έννοια του τουρισμού

Καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα οι διεθνείς οργανισμοί αναγνώρισαν την ανάγκη να καθορίσουν τις βασικές έννοιες του τουρισμού, καταλήγοντας με τον τρόπο αυτό στον ορισμό του και έχοντας ως πρωταρχικό σκοπό την απόκτηση συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων. Εκτός από τους διεθνείς οργανισμούς, στην προσπάθεια του εννοιολογικού ορισμού του τουρισμού προέβησαν μελετητές και ερευνητές, με σκοπό την κατανόηση μιας σύνθετης δραστηριότητας που πρωτοεμφανίστηκε στην αρχή του αιώνα.

Η αντίληψη για τον τουρισμό ως μια καινούρια ανθρώπινη δραστηριότητα σχηματίστηκε αργά, αλλά οι πρώτες προσπάθειες ορισμού πραγματοποιήθηκαν κατά τη μεταβατική περίοδο μεταξύ 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα. Ήδη πριν από τον 19^ο αιώνα οι φιλόσοφοι Montaigne (1581), Locke (1679) ή Francis Bacon (1612) έδωσαν έμφαση στα εκπαιδευτικά στοιχεία του ταξιδιού αλλά αρκετά αργότερα και στα οικονομικά του στοιχεία.

Στην επιφάνεια έρχεται για πρώτη φορά η λέξη ‘Touriste’ από το Γάλλο συγγραφέα Stendhal (1830). Για μεγάλο χρονικό διάστημα οι τουρίστες ήταν οι Άγγλοι ταξιδιώτες που πραγματοποιούσαν ταξίδια στη Γαλλία, στην Ιταλία και στην Ελβετία για σκοπούς διδασκαλίας, περιέργειας και χαλάρωσης. Ωστόσο με το πέρασμα των χρόνων αυτό άλλαξε συμπεριλαμβάνοντας στον όρο του τουρίστα και άλλες εθνικότητες πέραν της αγγλικής, καθώς και άλλους σκοπούς για τους οποίους πραγματοποιούνταν ένα ταξίδι.

Οι πρώτες προσπάθειες ορισμού της έννοιας ‘Τουρίστας’ χρονολογούνται περί το 1937, στο League of Nations (LON) για να βοηθήσει στις συγκρίσεις σχετικά με τις διεθνείς στατιστικές. Ο όρος αναφερόταν σε οποιοδήποτε άτομο ταξίδευε για περίοδο τουλάχιστον 24 ωρών σε χώρα εκτός της μόνιμης κατοικίας του. Στην επιφάνεια έρχονται πλέον και άλλες έννοιες εκτός του τουρίστα, όπως του ‘εκδρομέα’ και του ‘επισκέπτη’.

Μετά από πολλές διαβουλεύσεις και συζητήσεις για τους παραπάνω όρους, το 1963 το United Nations Conference που έλαβε τόπο στην Ρώμη, ενέκρινε τον όρο

“επισκέπτης”, θέλοντας να περιγράψει οποιοδήποτε άτομο που μετακινείται από τον τόπο μόνιμης κατοικίας του σε έναν άλλο για οποιονδήποτε σκοπό εκτός εργασίας και για διάστημα μικρότερο των 12 μηνών. Στους επισκέπτες περιλαμβάνονται οι τουρίστες και οι εκδρομείς.

Σύμφωνα και πάλι με το United Nations Conference on International Travel που όπως προαναφέρθηκε πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη, αποδόθηκε ο ορισμός του τουρίστα, σύμφωνα με τον οποίο εννοούνται οι προσωρινοί επισκέπτες που παραμένουν τουλάχιστον 24 ώρες στον τόπο υποδοχής, για τους οποίους ο κύριος σκοπός του ταξιδιού δεν είναι η άσκηση αμειβόμενης δραστηριότητας αμειβόμενης από το εσωτερικό του τόπου επίσκεψης.¹

Από την άλλη πλευρά με τον όρο “εκδρομέας” εννοούνται όσοι μένουν στον τόπο προορισμού για λιγότερο από 24 ώρες, δηλαδή δεν διανυκτερεύουν. Στους εκδρομείς περιλαμβάνονται οι επιβάτες κρουαζιερόπλοιων, τα μέλη πληρωμάτων και οι διασυνοριακοί αγοραστές.²

1.2 Ορισμός του τουρισμού

Με μια πολύ απλοϊκή προσέγγιση θα μπορούσε να αναφερθεί ότι ο τουρισμός είναι αυτό που κάνουν οι επισκέπτες. Ωστόσο στην περίπτωση αυτή το αντικείμενό του συγχέεται με την θέμα του. Πολλοί ερευνητές βλέπουν τον τουρισμό ως φαινόμενο όπως ο Figuerola (1985), ο Burkart και ο Medlik (1981), ο Tribe (2006) ή ο Παπαδόπουλος (1986), αλλά για άλλους ο τουρισμός αποτελεί μια ανθρώπινη δραστηριότητα που περιλαμβάνει την ανθρώπινη συμπεριφορά, τη χρήση πόρων και την ανθρώπινη αλληλεπίδραση μεταξύ τους αλλά και με τις οικονομίες του περιβάλλοντα (Bull, 1995).

Η πρώτη προσπάθεια για τον ορισμό του τουρισμού πρέπει να χρονολογείται ήδη περί το 1910, όταν ο Αυστριακός οικονομολόγος Hermann von Schullern zu Schrattenhofen παρουσιάζει τον τουρισμό ως το σύνολο όλων των φαινομένων, ειδικά

¹ Λαγός Δ. (2005), Τουριστική Οικονομική, Αθήνα, Εκδόσεις Interbooks

² Ηράκλειτος (2006), Αναπτυξιακή Σύμπραξη, Τουριστική Οικονομική και Ελληνική Τουριστική Οικονομία

των οικονομικών, τα οποία δημιουργούνται κατά την άφιξη, τη διαμονή και την αναχώρηση των ταξιδιωτών σε μια συγκεκριμένη κοινότητα, επαρχία ή πολιτεία, οι οποίες αναγκαστικά συνδέονται με τους ταξιδιώτες.

Μια από τις παλαιότερες προσεγγίσεις για την έννοια του τουρισμού, με ολιστικό τρόπο, προέρχεται από τον Nell Leiper (1979), σύμφωνα με τον οποίο τουρισμός αποτελεί σύστημα που λειτουργεί σε διάφορα περιβάλλοντα. Προτείνει το μοντέλο του τουριστικού συστήματος που εμπεριέχει τα εξής στοιχεία:

- 1) Τουλάχιστον έναν τουρίστα
- 2) Έναν τόπο που ξεκινούν και τελειώνουν τα ταξίδια
- 3) Τουλάχιστον έναν τουριστικό προορισμό
- 4) Τουλάχιστον μια διαδρομή
- 5) Τουλάχιστον μια τουριστική βιομηχανία³

Το 1982 ο Mathienson και Wall επιχείρησαν να ορίσουν τον τουρισμό με μια ευρύτερη έννοια, θεωρώντας πως ο τουρισμός είναι η προσωρινή μετακίνηση των ανθρώπων σε προορισμούς εκτός της μόνιμης κατοικίας και εργασίας τους, καθώς και οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του ταξιδιού όπως ακριβώς και οι εγκαταστάσεις που δημιουργήθηκαν για να καλύψουν τις ανάγκες των τουριστών.

Το 1988 ο Smith θεωρεί πως ο τουρισμός είναι το σύνολο όλων των εμπορικών δραστηριοτήτων που παρέχουν προϊόντα και υπηρεσίες για την διευκόλυνση των εμπορικών και δραστηριοτήτων αναψυχής μακριά από το σύνηθες περιβάλλον.

Λίγα χρόνια αργότερα ως τουρισμός ορίζεται το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων που προκύπτουν μέσω του ταξιδιού (σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο) και της παραμονής των ατόμων σε κάποιο συγκεκριμένο τόπο παραμονής, ο οποίος δεν είναι ούτε ο κύριος και μόνιμος τόπος κατοικίας αλλά και ούτε ο τόπος εργασίας τους, (Freyer 1991).

---

³ Nell Leiper (1979), The framework of tourism: Towards a definition of tourism, tourist, and the tourist industry, *Annals of Tourism Research*

Τελικά ο ορισμός του τουρισμού που επικρατεί και έχει αποδοθεί από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού το 2008 αναφέρει πως ο τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε προορισμούς και περιοχές άλλες εκτός από αυτές που αποτελούν το συνηθισμένο περιβάλλον τους και για χρονικό διάστημα που δεν ξεπερνά το ένα έτος, με σκοπό την αναψυχή, την ικανοποίηση των επαγγελματικών τους αναγκών κ.α.⁴

1.3 Διακρίσεις και μορφές τουρισμού

Οι παρακάτω διακρίσεις του τουρισμού γίνονται με βάση την προέλευση, σύμφωνα με την οποία η τουριστική δραστηριότητα κάθε χώρας μπορεί να έχει τις εξής μορφές (Ζούνη, 2018):

- Εγχώριος Τουρισμός (Domestic Tourism): Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι κάτοικοι μιας χώρας ταξιδεύουν εντός αυτής.
- Εξερχόμενος Τουρισμός (Outbound Tourism): Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας ταξιδεύουν σε μια άλλη χώρα.
- Εισερχόμενος Τουρισμός (Inbound Tourism): Αφορά τον τουρισμό των αλλοδαπών οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα.
- Διεθνής Τουρισμός: (International Tourism): Αποτελεί το σύνολο του εισερχόμενου και εξερχόμενου τουρισμού.
- Εσωτερικός Τουρισμός (Internal Tourism): Το σύνολο του εγχώριου και εισερχόμενου τουρισμού.
- Εθνικός Τουρισμός (National Tourism): Το σύνολο του εγχώριου και εξερχόμενου τουρισμού.

---

⁴ Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ. (2004), Τουρισμός Βασικές Έννοιες, Αθήνα, Interbooks.

Οι μορφές του τουρισμού είναι τρεις και μπορούν να κατηγοριοποιηθούν περαιτέρω. Η διάκριση των μορφών του τουρισμού σχετίζεται άμεσα με τα κίνητρα και τις ανάγκες των ατόμων που ταξιδεύουν:

- **Μαζικός Τουρισμός (Mass Tourism):** Αποτελεί την πιο παραδοσιακή μορφή τουρισμού, περιλαμβάνοντας την πλειονότητα των τουριστών που αναζητούν στο ταξίδι τους ξεκούραση και διασκέδαση, σε περιορισμούς κατά βάση ηλιοτροπικούς.
- **Τουρισμός Ειδικών Ενδιαφερόντων** που σχετίζεται με ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού που επιλέγουν οι ταξιδιώτες ανάλογα με τα κίνητρα και τα ειδικά τους ενδιαφέροντα (θρησκευτικός τουρισμός, επαγγελματικός, συνεδριακός, υγείας, θεματικός, κοινωνικός, αστικός, εκπαιδευτικός, κινήτρων).
- **Εναλλακτικός Τουρισμός** που περιλαμβάνει επίσης ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, θαλάσσιος, χειμερινός, ορεινός) που επιλέγουν κυρίως άνθρωποι που αναζητούν ένα διαφορετικό στυλ διακοπών. Η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού συνδέεται άμεσα με την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη, ενώ ειδικότερα συνδέεται με την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, την προστασία της τοπικής κουλτούρας και την αναζήτηση νέων αξιών και τρόπων ζωής.

1.4 Ο τουρισμός ως φαινόμενο

Ο τουρισμός αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά φαινόμενα στη σύγχρονη εποχή με εντυπωσιακή δυναμική, ειδικά τα τελευταία πενήντα έτη. Καθ' όλη τη χρονική διάρκεια ο τουρισμός άλλαξε μορφή και υπόσταση για να ανταποκριθεί στις συνεχείς αλλαγές και απαιτήσεις της οικονομίας και της κοινωνίας. Ως ένα πρώτο δείγμα τουρισμού μπορεί να θεωρηθεί η ανάγκη της ατομικής περιήγησης και αναζήτησης διαφορετικών τόπων, διαφορετικής κουλτούρας και πολιτισμού, ωστόσο η μεγάλη κλίμακα και έκταση που έχει πάρει στη σύγχρονη εποχή,

ο τουρισμός αναπτύχθηκε μετά τα μέσα του 20^{ου} αιώνα ως μαζικό φαινόμενο. (Likorish and Jenkins 2004).

Με βάση την ατομική ανάγκη για χαλάρωση και ξεκούραση, ο τουρισμός εξελίχθηκε ως κοινωνική ανάγκη, ως δικαίωμα για αναψυχή, φαινόμενο μείζονος σημασίας για την ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας αλλά και για την ανάδειξη ενός τόπου. Ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή οι περισσότεροι προορισμοί έχουν προσελκύσει τον ενδιαφέρον των τουριστών για το έναν ή τον άλλον λόγο. Αυτό οφείλεται κυρίως στους εξής παράγοντες:

- Ο κάθε τόπος-προορισμός έχει τη δική του φυσιογνωμία, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που μπορούν να γίνουν πόλος έλξης για τους τουρίστες.
- Μέσω της παγκοσμιοποίησης και ιδιαίτερα των μέσων μαζικής δικτύωσης μπορεί να παρουσιαστεί ο οποιοσδήποτε προορισμός, προβάλλοντας τα τουριστικά του θέλητρα παγκοσμίως.
- Μπορούν να εξυπηρετηθούν όλες οι ανάγκες, τα θέλω και τα κίνητρα των τουριστών, καθώς υπάρχει ευρύ φάσμα τύπων και δραστηριοτήτων.
- Μέσω του τουρισμού επωφελείται πλήθος άλλων δραστηριοτήτων οικονομικής κυρίως φύσεως, ενώ ταυτόχρονα ανάπτυξη του τουρισμού σημαίνει αυτόματα και κοινωνική ανάπτυξη γενικότερα.

Επιπλέον, με τον όρο οριζόντια δραστηριότητα θεωρείται πως ο τουρισμός αποτελεί δραστηριότητα που οροθετείται από την πλευρά της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών, δεν είναι δηλαδή κάθετη, σε αντίθεση με άλλες δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα. Οι δραστηριότητες αυτές, κυρίως μεταποιητικές, αποτελούν δραστηριότητες παραγωγής και προσφοράς προϊόντων. Ο τουρισμός έχει αντίκτυπο σε πολλούς οικονομικούς κλάδους όπως στις μεταφορές (ταξίδι με αεροπλάνο, πλοίο, αυτοκίνητο, τρένο), στη διαμονή (ξενοδοχεία, κάμπινγκ κ.α.), στη διασκέδαση (επισκέψεις σε αξιοθέατα, μουσεία, ψυχαγωγικούς χώρους), στην εστίαση (εστιατόρια, μπαρ) και στην κατανάλωση σε καταστήματα. Όπως γίνεται αντιληπτό, ο τουρισμός αποτελεί δραστηριότητα που απαντά σε πολλές πτυχές του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού μιας χώρας, διαδραματίζοντας πολύ σημαντικό ρόλο.

1.5 Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελώντας μια πολύ σημαντική οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα, είναι εύκολο να εντοπιστεί σαν έννοια από την αρχαιότητα. Η λέξη τουρισμός αν και εμφανίζεται το 1800 μ.Χ., ως δραστηριότητα ανάγεται στην αρχαιότητα με τη μορφή του θρησκευτικού προσκυνήματος. Προέρχεται από τη γαλλική λέξη Tour, που σημαίνει μετακίνηση ατόμων ή ομάδων ατόμων από το χώρο της μόνιμης κατοικίας τους σε κάποιον άλλο χώρο, με σκοπό την ψυχαγωγία, αλλά και για λόγους πολιτιστικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς. Τα πρώτα ταξίδια πραγματοποιούνται κυρίως από εμπόρους και επιστήμονες, συνδέοντας το επάγγελμά τους με τον σκοπό του ταξιδιού τους.

Η 1^η Περίοδος

Η περίοδος αυτή ξεκινά από τα μέσα της τρίτης χιλιετίας π.Χ. και τελειώνει το 1840 μ.Χ., την εποχή δηλαδή της γενικευμένης χρήσης της ατμομηχανής. Οι πρώτες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που κάνουν την εμφάνισή τους στα Προ Χριστού χρόνια, είναι ο τουρισμός αναψυχής, ο συνεδριακός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο επαγγελματικός τουρισμός και ο ιαματικός τουρισμός. Τα πρώτα ταξίδια χρονολογούνται στα μέσα της τέταρτης χιλιετίας π.Χ., με μονόξυλα ή με σχεδίες κατασκευασμένες από καλάμια παπύρου. Περίπου το 3.000 π.Χ., οι Σουμέριοι αρχίζουν να χρησιμοποιούν τον τροχό (δημιουργία πρώτων τροχοφόρων), ενώ από το 2.300 π.Χ. χρησιμοποιούνται τα άλογα ως υποζύγιο. Η συνεχής βελτίωση των τροχοφόρων σε συνδυασμό με τα άλογα έφερε στο προσκήνιο τα άρματα, που στην αρχή χρησιμοποιήθηκαν για μάχες, αλλά σταδιακά χρησιμοποιήθηκαν και για ταξίδια. Σπουδαίο ρόλο στην διευκόλυνση της πραγματοποίησης των ταξιδιών διαδραμάτισε η δημιουργία οδικού δικτύου, η χρήση κοινώς αποδεκτών νομισμάτων, η ειρήνη και η ύπαρξη κοινής γλώσσας. Οι πρώτοι που συνδύασαν όλα τα προαναφερθέντα και πραγματοποίησαν ταξίδια ήταν οι Σουμέριοι. Τους Σουμέριους ακολούθησαν οι Ασσύριοι, οι Αιγύπτιοι, οι Κρήτες της Μινωικής Περιόδου, οι Αχαιοί της Μυκηναϊκής Περιόδου, οι Πέρσες, οι Έλληνες της κλασικής περιόδου και της εποχής του Μεγάλου Αλεξάνδρου, οι Ρωμαίοι και οι Βυζαντινοί.

Η 2^η Περίοδος

Η περίοδος αυτή που διαρκεί από το 1840 ως το 1945, χαρακτηρίζεται από πολλά επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα, γεγονός που εξυπηρετεί τους ανθρώπους να ταξιδεύουν. Στα σπουδαία επιτεύγματα της εποχής θεωρείται η ανακάλυψη της μηχανής που έρχεται να αντικαταστήσει τη μυϊκή δύναμη των υποζυγίων. Αξίζει να σημειωθεί πως η συγκεκριμένη περίοδος ξεκινά με την ανακάλυψη της ατμομηχανής. Η πρώτη ατμομηχανή κατασκευάστηκε στην Αγγλία το 1825, ενώ ακολούθησαν και οι υπόλοιπες χώρες. Άλλο σημαντικό επίτευγμα αποτελεί η ανακάλυψη του τηλεγράφου το 1837, του τηλεφώνου το 1876 και του ασυρμάτου το 1896 που διευκόλυναν την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, ιδιαίτερα μεταξύ Ευρώπης και Αμερικής, που μέχρι εκείνο το χρονικό σημείο, η σύνδεση των δύο ηπείρων γινόταν αποκλειστικά και μόνο μέσω των ατμόπλοιων.

Η περίοδος αυτή αποτελεί το σήμα κατατεθέν όσον αφορά την διεθνοποίηση του τουρισμού. Ο πύργος του Άιφελ κατασκευάζεται μέσα σε 21 μήνες και έχει ύψος 300 μέτρα και μη έχοντας τίποτα το μνημειακό εξυμνεί το παρόν και εξαγγέλλει το μέλλον. Δύο πολλοί σημαντικές παράμετροι για την τουριστική ανάπτυξη της συγκεκριμένης περιόδου αποτελούν η 'εμφάνιση' άλλων δύο μεταφορικών μέσων, του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου. Όσον αφορά τα αυτοκίνητα τέθηκαν σε χρήση στις του 20^{ου} αιώνα, και οι τότε αναπτυγμένες οικονομίες εξαρτώνται από αυτό. Το έτος 1886 θεωρείται το έτος γέννησης του σύγχρονου αυτοκινήτου και ο Γερμανός εφευρέτης Καρλ Μπεντς κατοχυρώνει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του Benz Patent-Motorwagen. Τα αυτοκίνητα έγιναν ευρέως διαθέσιμα στις αρχές του 20ού αιώνα. Με τη μαζική παραγωγή τους, παρατηρείται και ένας εντυπωσιακός ρυθμός κατασκευής εθνικών και επαρχιακών οδικών δικτύων.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το άλλο μεταφορικό μέσο που κάνει την εμφάνισή του τη συγκεκριμένη περίοδο, είναι το αεροπλάνο. Οι αδελφοί Wright πραγματοποιούν πειράματα με αεροσκάφη και κατορθώνουν να απογειώσουν ένα, το οποίο και πετά για 40 μέτρα σε αμμουδιά της Βόρειας Καρολίνας των Η.Π.Α το 1903. Αναγνωρίστηκαν ως οι πρώτοι που πραγματοποίησαν σταθερή και ελεγχόμενη πτήση με δύναμη βαρύτερη του αέρα. Η πρώτη υπηρεσία αεροπορικής σύνδεσης εντοπίζεται στη Γερμανία το 1919, ενώ το ίδιο έτος συγκροτείται η K.L.M εταιρεία που

δραστηριοποιείται στην αερομεταφορά και σήμερα. Είναι επίσης αξιοσημείωτο πως υπάρχει τεράστια αύξηση του επιβατικού κοινού χρόνο με το χρόνο.

Παράλληλα με την εμφάνιση και την ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων η τουριστική ανάπτυξη της συγκεκριμένης περιόδου οφείλεται και στην ανάπτυξη των υποδομών, όπως των ξενοδοχείων που ακολουθούν τις τάσεις της εποχής και υιοθετούν στην κατασκευή τους στοιχεία που τους προσφέρει η τεχνολογία της εποχής τους. Παράλληλα παρατηρείται μια διαρκής βελτίωση στα συστήματα ύδρευσης, άρδευσης, φωτισμού, θέρμανσης, μαγειρικών συσκευών και μηχανών που συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη της εποχής.

1.6 Βασικά μεγέθη του ελληνικού τουρισμού

Η σπουδαιότητα του τουρισμού για την Ελλάδα είναι πολύ υψηλή καθώς εδώ και πολλά χρόνια και ιδιαίτερα τα χρόνια της κρίσης, αποτέλεσε το ανάχωμα στην ύφεση και την ανεργία, οδηγώντας τη χώρα σε ρυθμούς ανάπτυξης. Πρόκειται για τον τομέα εκείνο που παρουσιάζει στη χώρα το μεγαλύτερο επενδυτικό ενδιαφέρον, συμβάλει σημαντικά στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας, ενώ εξαιτίας του γεγονότος ότι τουριστικοί προορισμοί είναι “διασκορπισμένοι” σε όλη την Ελλάδα, παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του εισοδήματος ανά Περιφέρεια. Από την άλλη πλευρά, σημαντικό πρόβλημα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αυτό της εποχικότητας, κυρίως λόγω του γεγονότος πως το τουριστικό προϊόν Ήλιος και Θάλασσα έχει τη μεγαλύτερη ζήτηση στην Ελλάδα, αναπόφευκτα τους καλοκαιρινούς μήνες και συγκεκριμένα τον Ιούλιο, τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο. Έτσι, στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα βασικά μεγέθη του ελληνικού τουρισμού για το 2019.

Συνολική συμμετοχή στο ΑΕΠ	20,8%
Συνολική συμμετοχή στην απασχόληση	21,7% της συνολικής απασχόλησης
Συνολική Απασχόληση	946.200
Έσοδα από εισερχόμενο τουρισμό	17,7 δις € (εξαιρούνται έσοδα από κρουαζιέρα)
Αφίξεις μη κατοίκων	31,2 εκατομμύρια (εξαιρούνται αφίξεις από κρουαζιέρα)
Μέση κατά κεφαλή δαπάνη	564€ (εξαιρούνται ποσά κρουαζιέρας)
Εποχικότητα	56% των αλλοδαπών αφίξεων πραγματοποιείται τους μήνες Ιούλιο, Αύγουστο, Σεπτέμβριο
Συγκέντρωση Προσφοράς	Το 70% των ξενοδοχειακών κλινών συγκεντρώνεται σε 4 περιοχές της Ελλάδας
Ξενοδοχειακή Υποδομή	10.121 Ξενοδοχεία, 798.650 κλίνες
Τοπ 5 αεροδρόμια σε αφίξεις αλλοδαπών	Αθήνα (8.810.593) Ηράκλειο (3.256.490) Ρόδος (2.365.520) Θεσσαλονίκη (2.307.587) Κέρκυρα (1.463.288)

Πίνακας 1: Βασικά μεγέθη τουρισμού Ελλάδα, 2019⁵

Σύμφωνα με τον πίνακα παραπάνω μπορούν να διεξαχθούν τα εξής συμπεράσματα:

- Σημειώθηκε αύξηση των εσόδων από το εξωτερικό κατά 13,1 εκατομμύρια ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο έτος (περιλαμβάνονται τα έξοδα μετάβασης και οι εισπράξεις από τις κρουαζιέρες)
- Η αύξηση της άμεσης συνεισφοράς του τουρισμού στην οικονομία της Ελλάδας εκτιμάται σε 2,299 εκατομμύρια ευρώ.
- Όσον αφορά τις τρεις νησιωτικές Περιφέρειες, η οικονομία τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό.
- Συμβάλει άμεσα στον τομέα της απασχόλησης και κατά συνέπεια στη μείωση της ανεργίας.
- Κάλυψε με τις ταξιδιωτικές εισπράξεις το 79,9% του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών. Οι εισπράξεις αυτές ισούνται με το 78,4% των εισπράξεων

⁵ <https://sete.gr/el/stratigiki-gia-ton-tourismo/vasika-megethi-tou-ellinikoy-tourismoy/>

από τις εξαγωγές όλων των προϊόντων που εξάγει η χώρας εκτός από τα πλοία και τα καύσιμα.

1.7 Εισερχόμενος τουρισμός στην Ελλάδα

Όσον αφορά το έτος 2019 η Ελλάδα υποδέχθηκε περίπου 31,3 εκατομμύρια τουρίστες, μόνιμους κατοίκους άλλων χωρών, ενώ τα έσοδα άγγιξαν τα 17,8€ δισεκατομμύρια.

Όσον για την επιλογή του μεταφορικού μέσου που χρησιμοποίησαν οι εισερχόμενοι τουρίστες στην Ελλάδα, η εικόνα δε διαφέρει σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Οι περισσότεροι χρησιμοποίησαν το αεροπλάνο με ποσοστό 66%, ακολούθησαν οι οδικές αφίξεις με ποσοστό 31% και οι θαλάσσιες με 3%, ενώ αμελητέο είναι το ποσοστό για τους τουρίστες που επέλεξαν το τρένο.

Όπως είναι φυσικό υπάρχει εποχικότητα στις αφίξεις και τα έσοδα, γεγονός που δικαιολογείται από τη στιγμή που το τουριστικό προϊόν ‘Ήλιος και Θάλασσα’ είναι κυρίαρχο πανευρωπαϊκά στις προτιμήσεις των τουριστών. Το 79,8% των αφίξεων και το 84,8% των εσόδων σημειώνεται κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου, δηλαδή από τον Απρίλιο έως τον Οκτώβριο. Ειδικότερα το 56% των αφίξεων και το 58,9% των εσόδων καταγράφεται στο 3^ο τρίμηνο του έτους και το 23,8% των αφίξεων και το 25,9% των εσόδων στο 2^ο τρίμηνο του έτους. Στο 1^ο και 4^ο τρίμηνο του έτους, τόσο οι αφίξεις όσο και τα έσοδα μειώνονται, με το 1^ο τρίμηνο να σημειώνει το 6,2% των αφίξεων και το 4,2% των εσόδων και το 4^ο τρίμηνο 14% των αφίξεων και το 11% των εσόδων.

ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 2019		
Μήνας	Αφίξεις	Έσοδα (€)
Ιαν	659.982	231.401.062
Φεβ	503.540	208.764.856
Μαρ	772.507	313.374.643
Απρ	982.084	505.454.000
Μαι	2.386.667	1.547.083.840
Ιουν	4.102.215	2.547.206.902
Ιουλ	5.673.265	3.579.139.035
Αυγ	6.761.996	4.109.640.000
Σεπ	5.111.116	2.790.246.507
Οκτ	2.773.322	1.376.952.112
Νοε	929.502	288.813.000
Δεκ	692.183	285.919.459
Σύνολο	31.348.379	17.783.995.416

Πίνακας 2:Εισερχόμενος τουρισμός στην Ελλάδα, 2019, ΙΝΣΕΤΕ

Επιπλέον, οι εισερχόμενοι τουρίστες στην Ελλάδα άγγιξαν τα 31,3 εκατομμύρια το 2019, παρουσιάζοντας αύξηση 4,1% σε σύγκριση με το 2018, ενώ τα έσοδα έφτασαν τα 17,8€ δισεκατομμύρια το 2019 σημειώνοντας αύξηση 13,6% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Αξίζει να αναφερθεί πως η ποσοστιαία αύξηση των εσόδων υπήρξε η δεύτερη υψηλότερη ποσοστιαία μεταβολή που έχει καταγραφεί ως τώρα.

ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 2018-2019				
Μήνας	Αφίξεις		Έσοδα (€)	
	2018	2019	2018	2019
Ιαν	603.474	659.982	150.650.416	231.401.062
Φεβ	484.123	503.540	160.954.473	208.764.856
Μαρ	708.169	772.507	235.680.000	313.374.643
Απρ	1.106.808	982.084	473.757.000	505.454.000
Μαϊ	2.449.690	2.386.667	1.415.563.000	1.547.083.840
Ιουν	4.103.702	4.102.215	2.189.017.418	2.547.206.902
Ιουλ	5.539.244	5.673.265	3.209.314.249	3.579.139.035
Αυγ	6.093.067	6.761.996	3.534.654.000	4.109.640.000
Σεπ	4.868.857	5.111.116	2.399.188.237	2.790.246.507
Οκτ	2.722.457	2.773.322	1.320.854.342	1.376.952.112
Νοε	786.222	929.502	294.125.000	288.813.000
Δεκ	656.978	692.183	269.430.500	285.919.459
Σύνολο	30.122.791	31.348.379	15.653.188.635	17.783.995.416
Μεταβολή	4,10%		13,60%	

Πίνακας 3: Εισερχόμενος τουρισμός στην Ελλάδα, 2018-2019, ΙΝΣΕΤΕ

Ομοίως και οι διανυκτερεύσεις (232 εκατομμύρια) παρουσίασαν αύξηση 2,4% το 2019 σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η Μέση κατά Κεφαλήν Δαπάνη (ΜΚΔ) ανήλθε στα 567,3€ εμφανίζοντας αύξηση κατά 9,2%, γεγονός που οφείλεται στην αύξηση της Δαπάνης ανά Διανυκτέρευση κατά 10,9% (από 69€ σε 76,5€). Από την άλλη πλευρά, η Μέση διάρκεια Παραμονής σημείωσε το 2019 μείωση κατά 1,6% (από 7,5 διανυκτερεύσεις σε 7,4 διανυκτερεύσεις).

	2018	2019	%Δ
Έσοδα (εκ. €)	15.653	17.784	13,60%
Διαν/σεις (χιλ.)	227.012	232.464	2,40%
Αφίξεις (χιλ.)	30.123	31.348	4,10%
ΜΔΠ	7,5	7,4	-1,60%
ΜΚΔ	519,6	567,3	9,20%
Δαπάνη/Διαν/ση	69	76,5	10,90%

Πίνακας 4: Ποσοστιαία μεταβολή εσόδων, διανυκτερεύσεων, αφίξεων, ΜΔΠ, ΜΚΔ, 2018-2019, ΙΝΣΕΤΕ

Όπως έχει προαναφερθεί, στις αφίξεις και στα έσοδα δεν λογίζονται οι επιβάτες κρουαζιέρας, εκτός από εκείνους οι οποίοι τελειώνουν την κρουαζιέρα τους στην Ελλάδα και στη συνέχεια αναχωρούν από τη χώρα χρησιμοποιώντας κάποιο ελληνικό αεροδρόμιο ή λιμάνι. Ο αριθμός των τουριστών αυτών είναι σχετικά μικρός. Συγκεκριμένα το 2019 η Ελλάδα υποδέχθηκε περίπου 2,7 εκατομμύρια τουρίστες κρουαζιέρας, μειωμένους σε σχέση με το 2018 κατά 9,9%, ενώ εισέπραξε σχεδόν € 457 εκατομμύρια, αυξημένα κατά 5,7%.

Οι επιβάτες κρουαζιέρας παρουσιάζουν μεγάλη εποχικότητα συγκριτικά όμως μικρότερη από αυτή του εισερχόμενου τουρισμού, αφού στο 3^ο τρίμηνο συναντάται το 40,9% των αφίξεων και το 42,8% των εσόδων. Στο 1^ο τρίμηνο οι επιβάτες κρουαζιέρας ήταν ελάχιστοι με ποσοστό 1,2% των αφίξεων και 1,4% των εσόδων. Για το 2^ο και 4^ο τρίμηνο το ποσοστό του τουρισμού κρουαζιέρας αγγίζει το 27,1%/30,7% των αφίξεων και το 35,6%/20,3% των εσόδων αντίστοιχα. Έτσι, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα οι αφίξεις το 2019 εκτός από το τελευταίο τρίμηνο έχουν μειωθεί, ενώ όσον αφορά τα έσοδα σημειώνουν αύξηση σε όλα τα τρίμηνα.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑΣ 2018-2019				
	Αφίξεις		Έσοδα (€)	
	2018	2019	2018	2019
Α΄ Τρίμηνο	44.233	32.977	6.555.092	6.391.295
Β΄ Τρίμηνο	1.035.584	720.814	144.593.000	162.685.160
Γ΄ Τρίμηνο	1.285.100	1.086.691	192.704.404	195.611.458
Δ΄ Τρίμηνο	584.459	815.700	88.785.159	92.730.587
Σύνολο	2.949.376	2.656.182	432.637.654	457.418.500
Μεταβολή	-9,90%		5,70%	

Πίνακας 5: Αφίξεις και έσοδα τουρισμού κρουαζιέρας στην Ελλάδα, 2018-2019, ΙΝΣΕΤΕ

1.8 Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία

Σύμφωνα με το IOBE (2012) κάθε € 1 που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα, δημιουργεί έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα € 1,2 και επομένως συνολικά € 2,2 ΑΕΠ. Κατά τον τρόπο αυτό ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας είναι 2,2. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι πολλαπλασιαστές των επιμέρους κλάδων της ελληνικής οικονομίας.

	%Κατανομή τουριστικών εσόδων	Πολλαπλασιαστής
Καταλύματα	45,3	2,5
Εστίαση	18,0	2,5
Θαλάσσιες Μεταφορές	9,0	2,41
Οδικές Μεταφορές	7,1	3,25
Εναέριες Μεταφορές	5,4	2,98
Εμπόριο	4,9	3,69
Ψυχαγωγία	3,8	1,9
Ταξιδιωτικά γραφεία	3,7	3,68
Ενοικίαση Αυτοκινήτων	1,8	1,39
Συνέδρια	1,0	4,13
Σταθμισμένος Μέσος όρος		2,65

Πίνακας 6: Πολλαπλασιαστές των επιμέρους κλάδων της ελληνικής οικονομίας

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται πως ο μέσος πολλαπλασιαστής του τουρισμού για την ελληνική τουριστική οικονομία ανέρχεται σε 2,65, γεγονός που αυτομάτως σημαίνει πως για κάθε € 1 από την τουριστική δραστηριότητα δημιουργείται έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα € 1,65 και επομένως το ΑΕΠ αυξάνει κατά € 2,65.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της ΕΛΣΤΑΤ, το ΑΕΠ της χώρας για το 2019 διαμορφώθηκε στα € 187.456 εκατομμύρια αυξημένο κατά 1,5% σε σχέση με το προηγούμενο χρόνο. Όσον αφορά την άμεση συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία της χώρας το 2019 εκτιμάται σε € 23,4 δισεκατομμύρια, που αντιστοιχεί με το 12,5% του συνολικού ΑΕΠ. Αν συνυπολογιστούν και τα πολλαπλασιαστικά οφέλη του τουρισμού, η συνολική προσφορά του υπολογίζεται ανάμεσα σε € 51,6 και € 62,1 δισεκατομμύρια, μεγέθη που αντιστοιχούν μεταξύ 27,5% και 33,1% του ΑΕΠ. Το ΑΕΠ όπως προαναφέρθηκε σημείωσε ετήσια αύξηση κατά € 2.742 εκατομμύρια το 2019 σε σχέση με το προηγούμενο έτος ή αύξηση 1,5%, ενώ η τουριστική δραστηριότητα αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 10,9% ή κατά € 2.299 εκατομμύρια άμεσα ή κατά € 5.058/6.093 συνυπολογίζοντας τα πολλαπλασιαστικά οφέλη του τουρισμού στην ελληνική οικονομία.

Κατηγορία δαπάνης	2018, € εκ.	2019, € εκ.	%Δ
Εισερχόμενος Τουρισμός	€ 15.653	€ 17.784	13,60%
Τουρίστες Κρουαζιέρας	433	457	5,70%
Εταιρείες Κρουαζιέρας	120	127	5,70%
Αερομεταφορές	1.715	1.914	11,60%
Θαλάσσιες Μεταφορές	98	96	-2,00%
Εγχώριος Τουρισμός	1.715	1.886	10,00%
Επενδύσεις	1.411	1.178	-16,50%
Άμεση επίπτωση Τουρισμού	€ 21.143	€ 23.442	10,90%
ως % ΑΕΠ	11,40%	12,50%	9,30%
Πολλαπλασιαστής ΙΟΒΕ			
Πολλαπλασιαστής ΙΟΒΕ	2,2	2,2	0,00%
Έμμεσο & Άμεσο αποτέλεσμα	€ 46.515	€ 51.573	10,90%
ως % ΑΕΠ	25,20%	27,50%	9,30%
Πολλαπλασιαστής ΚΕΠΕ			
Πολλαπλασιαστής ΚΕΠΕ	2,65	2,65	0,00%
Έμμεσο & Άμεσο αποτέλεσμα	€ 56.030	€ 62.122	10,90%
ως % ΑΕΠ	30,30%	33,10%	9,30%
ΑΕΠ			
ΑΕΠ	€ 184.714	€ 187.456	1,50%

Πίνακας 7: Συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία, 2018-2019, ΙΝΣΕΤΕ

1.8.1 Επενδύσεις στον τουρισμό

Οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στον τουρισμό και συγκεκριμένα στον Ξενοδοχειακό κλάδο, αφορούν νέες κατασκευές δωματίων καθώς και ανακαινίσεις και επισκευές τους. Το σύνολο των επενδύσεων εκτιμήθηκε για το 2019 σε € 1.469 εκατομμύρια έναντι € 1.735 εκατομμύρια το 2018, μείωση δηλαδή κατά 15%. Από τα ποσά αυτά ένα μέρος αφορά εισαγόμενα αγαθά και υπηρεσίες ενώ το υπόλοιπο σε αγαθά και υπηρεσίες εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν για τη διετία 2018-2019 τις μεταβολές όσον αφορά τις κατασκευές νέων ξενοδοχείων και τις ανακαινίσεις που πραγματοποιήθηκαν.

ΝΕΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Νέα Δωμάτια	2018	6.206	2.969	1.733	1.065	439
	2019	4.338	1.751	1.735	679	173
Κόστος Κατασκευής (€ εκ.)	2018	687	386	191	91	20
	2019	484	228	191	58	8
Εγγ. Προστιθ. Αξία (€ εκ.)	2018	420	227	119	60	14
	2019	290	134	116	36	5

Πίνακας 8: Νέες κατασκευές ξενοδοχείων στην Ελλάδα, 2018-2019, ΙΝΣΕΤΕ

ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΕΙΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Δωμάτια τέλος έτους	2017	424.870	72.139	108.637	98.753	145.341
	2018	425.815	71.645	109.608	99.706	144.856
Κόστος Ανακαίνισης (€ εκ.)	2018	1.047	281	482	195	90
	2019	985	248	501	145	92
Εγγ. Προστιθ. Αξία (€ εκ.)	2018	526	124	240	107	54
	2019	494	110	249	80	56

Πίνακας 9: Ανακαινίσεις ξενοδοχείων στην Ελλάδα, 2018-2019, ΙΝΣΕΤΕ

1.8.2 Απασχόληση στον τουρισμό

Ο τουρισμός συμβάλει και στην αύξηση στην απασχόλησης σε μια χώρα, κάτι που για την Ελλάδα που μαστίζεται από το φαινόμενο της ανεργίας, είναι πολύ σημαντικό. Δυστυχώς η εποχικότητα επηρεάζει και αυτό τον τομέα, κάνοντας την εργασία στον τουρισμό εποχιακή και περιστασιακή. Παρ όλα αυτά, το πρώτο τρίμηνο του 2019, η απασχόληση αυξήθηκε κατά 6,7%, ενώ στο δεύτερο και στο τρίτο υπήρξε αύξηση κατά 5,3% και 4,4% αντίστοιχα. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την εξέλιξη της απασχόλησης στην Ελλάδα τα έτη 2018 και 2019.

	2018				2019			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Σύνολο	3.724	3.860	3.894	3.834	3.814	3.956	3.972	3.902
%μεταβολή					2,4%	2,5%	2,0%	1,8%
Καταλύματα – Εστίαση	302	383	411	351	322	403	429	373
% μεταβολή					6,7%	5,3%	4,4%	6,2%

Πίνακας 10: Εξέλιξη τουριστικής απασχόλησης στην Ελλάδα, 2018-2019, ΙΝΣΕΤΕ

1.8.3 Ισοζύγιο πληρωμών

Δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί η συμβολή του τουρισμού στο ισοζύγιο πληρωμών της Ελλάδας, μιας και το 2019 οι εισπράξεις από τα ταξίδια κάλυψαν σχεδόν το 80% του ελλείμματος. Επιπλέον, οι εισπράξεις από τις εξαγωγές προϊόντων της χώρας, ανήλθαν στο 56,2% από το 49,7% που ήταν το 2018. Ο πίνακας παρακάτω παρουσιάζει αναλυτικά τα στοιχεία της συμβολής του τουρισμού στο ισοζύγιο πληρωμών της Ελλάδας, όπως αυτά έχουν δημοσιευτεί στο ΙΝΣΕΤΕ.⁶

⁶ https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/09/20_09_Tourism_and_Greek_Economy_2018-2019.pdf

	2018 (εκ. €)	2019 (εκ. €)	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2018 (εκ. €)	2019 (εκ. €)	%Δ
Ισοζύγιο αγαθών	-22.489	-22.833	-1,5%
Ταξιδιωτικές εισπράξεις (περ. κρουαζιέρα)	16.086	18.241	13,4%
Ως % ελλείματος ισοζυγίου αγαθών	72%	80%	
Εκτίμηση εσόδων από μεταφορές	1.932	2.136	
Ταξιδιωτικές εισπράξεις και μεταφορές/Ισοζύγιο αγαθών	80%	89%	
Εξαγωγές αγαθών	32.373	32.434	0,2%
Εξαγωγές αγαθών πλην πλοίων και καυσίμων	22.225	23.263	4,7%
Ταξιδιωτικές εισπράξεις/Εξαγωγές αγαθών	50%	56%	
Ταξιδιωτικές εισπράξεις και μεταφορές/Εξαγωγές αγαθών	56%	63%	
Ταξιδιωτικές εισπράξεις/Εξαγωγές αγαθών πλην πλοίων και καυσίμων	72%	78%	
Ταξιδιωτικές εισπράξεις και μεταφορές/Εξαγωγές αγαθών πλην πλοίων και καυσίμων	81%	88%	

Πίνακας 11: Συμβολή του τουρισμού στο ισοζύγιο πληρωμών, 2018-2019, ΙΝΣΕΤΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

2.1 Εισαγωγή

Η Γερμανία ή επίσημα Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (Bundesrepublik Deutschland) αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη σε πληθυσμό χώρα στην Ευρώπη και την πρώτη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δημιουργία της οφείλεται στην πολιτική Ένωση της Ανατολικής με τη Δυτική Γερμανία στις 3 Οκτωβρίου του 1990. Επιπλέον αποτελεί μια από τις πιο ισχυρές βιομηχανικές και ανεπτυγμένες χώρες όχι μόνο της Ευρώπης, αλλά ολόκληρου του κόσμου. Συνορεύει προς τα βόρεια με τη Δανία, στα δυτικά με τη Γαλλία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, στα ανατολικά με την Πολωνία, την Τσεχία και στα νότια με την Αυστρία και την Ελβετία. Πρωτεύουσα της Γερμανίας είναι το Βερολίνο, ενώ η μεγαλύτερη συγκέντρωση παρατηρείται στην κοιλάδα του Ρουρ (κύρια κέντρα: Ντόρντμουντ και Έσσεν). Βρέχεται στο Βορρά από τη Βόρεια Θάλασσα και τη Βαλτική. Στις περισσότερες σημαντικές και μεγαλύτερες πόλεις της χώρας συμπεριλαμβάνονται οι: Στουτγάρδη, Μόναχο, Λειψία, Αμβούργο, Κολωνία, Φρανκφούρτη, Ντίσελντορφ, Βρέμη, Δρέσδη, Αννόβερο και Νυρεμβέργη. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αποτελεί ιδρυτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας το 1957 και της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1993. Επιπλέον, αποτελεί μέρος της Ζώνης του Σένγκεν και ιδρυτικό μέλος της Ευρωζώνης το 1999. Τέλος, αποτελεί μέλος των Ηνωμένων Εθνών, του ΝΑΤΟ, της ομάδας των Οκτώ, της ομάδας των Είκοσι και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.⁷

Ήδη από την κλασική αρχαιότητα, αρκετές γερμανικές φυλές έχουν κατοικήσει τα βόρεια εδάφη της σημερινής Γερμανίας. Το όνομα Γερμανία, αναφέρθηκε για πρώτη φορά για μια περιοχή το 100 μ.Χ. Οι Γερμανικές φυλές άρχισαν να μεταναστεύουν νοτιότερα και περί το 10^ο αιώνα οι Γερμανικές επικράτειες σχημάτισαν ένα κεντρικό μέρος της Άγιας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Κατά το 16^ο αιώνα, οι βόρειες περιοχές της Γερμανίας άρχισαν να γίνονται το κέντρο της Προτεσταντικής Μεταρρύθμισης. Το 1815 σχηματίζεται η Γερμανική Συνομοσπονδία, με ό,τι απέμεινε από την Άγια Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Οι Γερμανικές Επαναστάσεις που έλαβαν χώρα το 1848-49

---

⁷ <https://texnologia.net/pliiofories-gia-tin-germania/2019/08>

είχαν ως αποτέλεσμα την εγκαθίδρυση πολλών δημοκρατικών δικαιωμάτων. Το 1871 αποτελεί χρονολογία ορόσημο για τη Γερμανία, καθώς γίνεται εθνικό κράτος με την ένωση των περισσότερων γερμανικών κρατών στη Γερμανική Αυτοκρατορία. Μετά από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την Επανάσταση του 1918-19 η Αυτοκρατορία αντικαταστάθηκε με τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης. Λίγα χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 1933 την εξουσία αναλαμβάνουν οι Ναζί, που πλέον με την ίδρυση της Ναζιστικής Γερμανίας, η Δικτατορία που γεννήθηκε οδήγησε στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ιδρύθηκαν στη Γερμανία δύο κράτη: Η Δημοκρατική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (γνωστή ως Δυτική Γερμανία) και η σοσιαλιστική Λαϊκή δημοκρατία της Γερμανίας (γνωστή ως Ανατολική Γερμανία). Η πολιτική Ένωση της Δυτικής με την Ανατολική Γερμανία πραγματοποιείται στις 3 Οκτωβρίου του 1990, με τη δημιουργία της χώρας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Σήμερα στον 21^ο αιώνα που διανύουμε η Γερμανία αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες δυνάμεις του κόσμου, κρατώντας τα ηνία σε πολλούς βιομηχανικούς και τεχνολογικούς τομείς, αποτελώντας τον τρίτο μεγαλύτερο εισαγωγέα και εξαγωγέα αγαθών. Η Γερμανία έχει το τέταρτο μεγαλύτερο ΑΕΠ σε ονομαστική αξία και πέμπτο μεγαλύτερο σε μονάδες αγοραστικής δύναμης.

2.2 Σημαία και εθνικός ύμνος

Η γερμανική σημαία είναι τρίχρωμη, μαύρο-κόκκινο-χρυσό, αποτελούμενη από οριζόντιες λωρίδες ίδιων διαστάσεων. Τα προαναφερθέντα χρώματα χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά, στη διάρκεια των απελευθερωτικών πολέμων κατά του Ναπολέοντα Α΄ Βοναπάρτη, στο στρατιωτικό σώμα «Λύτσοβ», το οποίο αποτελούταν από εθελοντές φοιτητές. Για να υπάρξει ομοιομορφία στο σώμα όλες οι στολές των εθελοντών έπρεπε να βαφτούν μαύρες, να έχουν κόκκινο γιακά και χρυσά κουμπιά. Τα τρία αυτά χρώματα δέσποζαν τη δεκαετία του 1840, που συμβόλιζαν την επιθυμία για ένωση όλων των γερμανικών κρατιδίων σε ενιαίο κράτος. Επιπλέον καθιερώθηκε η τριχρωμία και με την ανακήρυξη της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης το 1919, για να χρησιμοποιηθεί και πάλι το 1990 με την Επανένωση της Ανατολικής και

Δυτικής Γερμανίας. Τα χρώματα της σημαίας συμβολίζουν την ελευθερία και την ενότητα του γερμανικού λαού.

Όσον αφορά τον εθνικό ύμνο της Γερμανίας, «Το τραγούδι των Γερμανών» (στα γερμανικά «Das Lied der Deutschen») αποτέλεσε τον εθνικό ύμνο από το 1922. Το κείμενο γράφτηκε από τον Άουγκουστ Χάινριχ Χόφμαν φον Φάλερσλεμπεν (August Heinrich Hoffmann von Fallersleben) στις 26 Αυγούστου 1841. Συνθέτης της μελωδίας είναι ο Γιόζεφ Χάυντν (1797).

Ωστόσο μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, χρησιμοποιείται μόνο η τρίτη στροφή του ύμνου αποτελώντας τον εθνικό ύμνο της Γερμανίας. Η πρώτη στροφή του ύμνου χρησιμοποιούσε τη φράση «Η Γερμανία πάνω από όλα» («Deutschland über alles»), που συνδεόταν άμεσα με το καθεστώς του Τρίτου Ράιχ. Για αυτό και χρησιμοποιείται ως εθνικός ύμνος μόνο η τρίτη στροφή «Einigkeit und Recht und Freiheit» που σημαίνει «Ενότητα Δικαιοσύνη και Ελευθερία».⁸

2.3 Ιστορία

Οι πρώτοι οικισμοί στο χώρο της σημερινής Γερμανίας εμφανίζονται πριν από 5.000 χρόνια. Αρχαίοι άνθρωποι εμφανίστηκαν στο χώρο της Γερμανίας περίπου 600.000 χρόνια πριν, όπως υποδεικνύει η ανακάλυψη στην περιοχή Μάουερ, ενώ τα πρώτα κυνηγετικά όπλα ανακαλύφθηκαν σε ορυχείο στο Σένιγκεν, συγκεκριμένα ξύλινα ακόντια 380.000 ετών. Στην κοιλάδα Νεάντερ ανακαλύφθηκαν τα πρώτα μη-σύγχρονα απολιθώματα ανθρώπινου είδους, γνωστά ως Νεάντερταλ, τα οποία χρονολογούνται περί τα 40.000 έτη.

Η ιστορία της Γερμανίας ξεκινά από το 58 π.Χ., με τα νερά του Ρήνου να αποτελούν το φυσικό σύνορο μεταξύ της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και των γερμανικών φύλων.

---

⁸<https://www.greelane.com/el/%ce%b3%ce%bb%cf%8e%cf%83%cf%83%ce%b5%cf%82/%ce%b3%ce%b5%cf%81%ce%bc%ce%b1%ce%bd%cf%8c%cf%82/german-austrian-and-swiss-national-anthems-4064854/>

Οι Ρωμαίοι στα τέλη του 1^{ου} αιώνα π.Χ. επιχειρούν να επεκταθούν στις περιοχές της Μεγάλης Γερμανίας, χωρίς όμως να το κατορθώσουν. Τους επόμενους αιώνες οι Γερμανοί εξαπλώνονται στην Ευρώπη και αναμειγνύονται με τους Κέλτες. Από τον 8^ο αιώνα και μετά υπό την ηγεσία του Καρλομάγνου, το βασίλειο των Φράγκων αγωνίζεται για να γίνει η πρώτη δύναμη στην Ευρώπη χωρίς όμως να το καταφέρει. Μετά το θάνατο του Κάρουλου, η ενότητα του κράτους άρχισε να κλυδωνίζεται. Ο διάδοχος του Κάρουλου, ο Λουδοβίκος ο Ευσεβής διέπραξε σοβαρά λάθη που είχαν σαν επίπτωση τη διάσπαση της αυτοκρατορίας. Μετά το θάνατό του 840 μ.Χ. οι τρεις γιοι του χωρίζουν την αυτοκρατορία με τη συνθήκη του Βερντέν, στο Ανατολικό γερμανόφωνο και Δυτικό γαλλόφωνο Βασίλειο των Φράγκων. Το Ανατολικό Βασίλειο εξελίσσεται στην Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία του Γερμανικού έθνους. Στις 2 Φεβρουαρίου του 962, ο Όθων Α΄ στέφεται πρώτος αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η οποία με το πέρασμα των χρόνων διαιρείται σε μεγάλο αριθμό από ανεξάρτητα κρατίδια και ελεύθερες πόλεις.

2.3.1 Γερμανική συνομοσπονδία και γερμανικό ράιχ

Με το πέρασμα των χρόνων η εξουσία της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας περνά στα χέρια του Φραγκίσκου Β΄, ο οποίος αναγκάζεται το 1806 από τον Ναπολέοντα Α΄ Βοναπάρτη να παραιτηθεί. Ο Ναπολέων αρχίζει και ενώνει πολλά από τα γερμανικά κράτη και πολλές ελεύθερες πόλεις χάνουν την ανεξαρτησία τους (συγκεκριμένα πάνω από 80). Το Κογκρέσο της Βιέννης συνεχίζει την πολιτική της ένωσης, με τη δημιουργία της Γερμανικής Συνομοσπονδίας, που αποτελείται από 38 ανεξάρτητα κράτη, με την ισχυρότερη δύναμη εντός αυτής της χαλαρής ομοσπονδίας να είναι η Αυστρία. Στο διάστημα που ακολούθησε υπήρχαν συχνές συγκρούσεις μεταξύ της Αυστρίας και της νέας γερμανικής δύναμης της Πρωσίας. Οι συγκρούσεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα τον Αυστρο-Πρωσικό πόλεμο του 1866, με νικήτρια την Πρωσία. Η Γερμανική Συνομοσπονδία διαλύεται. Ακολουθούν συγκρούσεις μεταξύ Γαλλίας και Πρωσίας, που οδηγούν και αυτές στον Γάλλο-Πρωσικό πόλεμο του 1871, με την ίδρυση της Βόρειας Γερμανικής Συνομοσπονδίας.

Την ίδια χρονιά με την ίδρυση της Βόρειας Γερμανικής Συνομοσπονδίας, οι Γερμανοί ηγεμόνες ανακηρύσσουν στα ανάκτορα των Βερσαλλιών το Γερμανικό Ράιχ, το επίσημο γερμανικό εθνικό κράτος. Βασιλιά της αυτοκρατορίας ανακηρύσσουν τον Γουλιέλμο Α΄, της Πρωσίας, ενώ ο Ότο Φον Μπίσμαρκ γίνεται καγκελάριος της αυτοκρατορίας. Ωστόσο, ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος επηρεάζει το γερμανικό κράτος και το Γερμανικό Ράιχ μετατρέπεται σε κοινοβουλευτική δημοκρατία. Με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών, χάνει μεγάλο μέρος των εκτάσεων του, τις αποικίες του και υποχρεώνονται να πληρώνουν ένα αρκετά μεγάλο ετήσιο ποσό επανορθώσεων στις νικητήριες δυνάμεις για τα επόμενα 80 χρόνια.⁹

2.3.2 Δημοκρατία της Βαϊμάρης

Με τον όρο Δημοκρατία της Βαϊμάρης αναφερόμαστε στη χρονική περίοδο 1919-1933. Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο συνέρχεται συντακτική εθνοσυνέλευση στη Βαϊμάρη για την εκλογή 421 μελών της. Το εκλογικό σύστημα ήταν αναλογικό και για πρώτη φορά ψήφισαν οι γυναίκες. Δικαίωμα ψήφου είχαν όλοι οι Γερμανοί πολίτες άνω των 25 ετών. Αξίζει να αναφερθεί ότι μέχρι την τελευταία εκλογική αναμέτρηση το 1912 δικαίωμα ψήφου είχαν μόνο οι άνω των 25 ετών άνδρες. Επιπλέον, η κατανομή των εδρών που εξέλεγε κάθε εκλογική περιφέρεια έγινε δικαιότερη, αφού παλαιότερα οι αγροτικές περιφέρειες υπερεκπροσωπούσαν στο κοινοβούλιο εις βάρος των αστικών περιφερειών. Ακόμα και σήμερα θεωρείται πως οι συγκεκριμένες εκλογές αποτέλεσαν την πρώτη δημοκρατική, ελεύθερη και δίκαιη εκλογική αναμέτρηση στην ιστορία της Γερμανίας. Στις συγκεκριμένες εκλογές ψήφισε το 83% των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων. Τα αποτελέσματα των εκλογών έδειξαν πως κανένα κόμμα δεν πήρε την απόλυτη πλειοψηφία. Ήταν προφανές ότι οι Γερμανοί ψηφοφόροι ζητούσαν μεταρρυθμίσεις από μια κυβέρνηση που θα λειτουργούσε στο πλαίσιο της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Οι διαβουλεύσεις μεταξύ των κομματικών επιτελείων με σκοπό το σχηματισμό κυβέρνησης κράτησαν περίπου τρεις εβδομάδες. Μέσα σε αυτό το χρονικό πλαίσιο το Δημοκρατικό Κόμμα (DDP) αποφάσισε να συμμετάσχει

---

⁹ <https://www.britannica.com/place/Germany>

σε κυβέρνηση συνασπισμού με το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (SPD) και το κόμμα του κέντρου (Zentrumspartei).

Η επιλογή της Βαϊμάρης για την πρώτη συνεδρίαση της Εθνοσυνέλευσης μόνο τυχαία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί καθώς η πρωτεύουσα του κράτους δεν ήταν ασφαλής από τυχόν εξεγέρσεις και συγκρούσεις. Λίγες μέρες πριν τις εθνικές εκλογές, οι Λαϊκοί Πληρεξούσιοι είχαν αποφασίσει ότι οι εργασίες για τη σύνταξη του Συντάγματος δεν θα λάβουν χώρα στο Βερολίνο. Η επιλογή της Βαϊμάρης ήταν συμβολική, καθώς η μικρή αυτή πόλη της Θουριγγίας, υπήρξε γενέτειρα πολλών σπουδαίων προσωπικοτήτων της εποχής, όπως για παράδειγμα του φιλοσόφου, ποιητή και συγγραφέα Γκαίτε, του δραματουργού και ποιητή Σίλερ, του σπουδαίου Ούγγρου συνθέτη Φραντς Λιστ, των ζωγράφων Πωλ Κλέε και Βασίλη Καντίνσκι.

Στις 7 Μαΐου του 1919, λίγες μέρες μετά την ήττα της Σοβιετικής Δημοκρατίας της Βαυαρίας, η γερμανική ειρηνευτική αποστολή στις Βερσαλλίες παρέλαβε από τους εκπροσώπους της Αντάντ, το έγγραφο με τους όρους των κρατών που αποτελούσαν τη νικήτρια συμμαχία, η αποδοχή των οποίων θα σήμαινε και αυτόματα τη σύναψη ειρήνης ανάμεσα στους Συμμάχους και τη Γερμανία. Ωστόσο οι όροι που προτείνονταν ήταν πολύ σκληροί τόσο σε επίπεδο οικονομίας όσο και σε επίπεδο εθνικής αξιοπρέπειας για τους Γερμανούς. Ο κίνδυνος για τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης ήταν διπλός: Απειλούνταν από την εθνικιστική κρίση και από την οικονομική κατάρρευση.

Οι πρώτες αντιδράσεις των Γερμανών και των κομμάτων που στήριζαν την κυβέρνηση, όταν μαθεύτηκαν οι όροι που πρότεινε η Αντάντ, ήταν η μαζική απόρριψη τους και προκάλεσε την έντονη οργή τους. Οι Γερμανοί διαπραγματευτές πέτυχαν ορισμένες παραχωρήσεις από τους Συμμάχους αλλά δεν κατάφεραν την κατάργηση ή την τροποποίηση του ταπεινωτικού όρου της Ενοχής του Πολέμου (War Guilty) και αναγκάστηκαν στις 28 Ιουνίου του 1919 να υπογράψουν τη Συνθήκη των Βερσαλλιών στην αίθουσα των Κατόπτρων. Οι όροι ήταν δυσβάσταχτοι και επαχθείς για το γερμανικό λαό, όμως το βέβαιο είναι πως η Γερμανία και η κυριότερη σύμμαχός της, η Αυστροουγγρική αυτοκρατορία ήταν όντως υπεύθυνες για την έναρξη του Πολέμου και τις τραγικές του συνέπειες. Οι συνέπειες όμως της υπογραφής της Συνθήκης των Βερσαλλιών είχαν ως αποτέλεσμα οι λαϊκές μάζες και οι μικροαστικές τάξεις να υποφέρουν από το βάρος της οικονομικής κρίσης και του υπερπληθωρισμού, της ανεργίας που βρισκόταν σε πολύ υψηλά επίπεδα, ενώ δάσκαλοι, δικαστές και δημόσιοι

υπάλληλοι έπεσαν στην ανέχεια με αποτέλεσμα να μεγαλώνει η δυσαρέσκεια προς το πρόσωπο της κυβέρνησης.

Η πενταετία 1924-29 μπορεί να χαρακτηριστεί ως περίοδος ευημερίας και οικονομικής ανάκαμψης μετά την υιοθέτηση του *rentenmark*, με το οποίο αποκαταστάθηκε η προπολεμική ισοτιμία 1 δολαρίου προς 4,2 τρισεκατομμυρίου μάρκων. Η Γερμανία περνάει πλέον σε μια ευοίωνη περίοδο με κατασίγαση πολιτικών παθών και με την επικράτηση ήρεμης πολιτικής ζωής, με τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης να διανύει τον Χρυσό αιώνα της.

Από την άλλη, το διάστημα 1929-32 χαρακτηρίζεται ως περίοδος οικονομικής κρίσης με το κραχ του 1929 να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην Παγκόσμια οικονομία. Η γερμανική οικονομία που ήδη αντιμετώπιζε προβλήματα, είδε τα μαύρα σύννεφα της κρίσης να πυκνώνουν όταν έφτασαν τα άσχημα νέα του κραχ της Πέμπτης 24^{ης} Οκτωβρίου του 1929 στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης, όπου οι τιμές των μετοχών υπέστησαν τρομακτική καθίζηση και συνέχισαν να πέφτουν για αρκετές ημέρες μετά. Ο γερμανικός λαός απογοητευμένος και ταπεινωμένος έβλεπε ένα μέλλον ευοίωνο και με καλύτερες οικονομικές προοπτικές και με ανάκτηση της εθνικής υπερηφάνειας, στο κόμμα του Αδόλφου Χίτλερ, ο οποίος προσπαθούσε να πρωταγωνιστήσει αρκετά χρόνια πριν στην πολιτική ζωή της χώρας. Πλέον το έδαφος ήταν πρόσφορο και συγκεκριμένα στις εκλογές της 6^{ης} Νοεμβρίου του 1932 εγκαθιδρύθηκε το χιτλερικό καθεστώς που προκάλεσε τον αιματηρό και γεμάτο καταστροφές Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και παρέδωσε τη Γερμανία σωριασμένη σε ερείπια. Επίσημα, στις 30 Ιανουαρίου 1933 ο Αδόλφος Χίτλερ διορίστηκε καγκελάριος.

Η Δημοκρατία της Βαϊμάρης έσβησε στις 30 Ιανουαρίου του 1933, τη στιγμή δηλαδή που ο Χίτλερ ορίζεται καγκελάριος. Στόχος του Χίτλερ πλέον είναι η επιβολή ενός μονοκομματικού καθεστώτος, στο οποίο θα είχε απόλυτη εξουσία. Μέσα στα μεγαλεπήβολα σχέδιά του ήταν και η άσκηση επεκτατικής πολιτικής καθώς και η ανάκτηση των χαμένων εδαφών από τη συνθήκη των Βερσαλλιών. Στο μυαλό του υπήρχε η δημιουργία της Μεγάλης Γερμανίας. Μέσα σε μια εξαετία από τη στιγμή που είχε αναλάβει τα ηνία ο Αδόλφος Χίτλερ είχε κατορθώσει να πετύχει όλους τους επεκτατικούς του στόχους. Συγκεκριμένα παραβίασε τους όρους της συνθήκης των Βερσαλλιών με τη στρατικοποίηση της Ρηνανίας, με την ενίσχυση του στρατιωτικού δυναμικού της χώρας (πολυπληθές στράτευμα, πολεμικό ναυτικό και πολεμική

αεροπορία), με την προσάρτηση της Αυστρίας και της Τσεχοσλαβικής Σουδητίας. Μετά την προσάρτηση των προαναφερθέντων περιοχών, επόμενη κίνηση του Χίτλερ ήταν η Τσεχοσλοβακία, η οποία και προσαρτήθηκε χωρίς την αντίδραση Βρετανίας και Γαλλίας. Ο Χίτλερ ήλπιζε και σε αντίστοιχη αντίδραση σε μια πιθανή προσάρτηση της Πολωνίας. Εν τω μεταξύ και η Λιθουανία περνά στην επιρροή της Γερμανίας.¹⁰

2.3.3 Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος

Η προαποφασισμένη εισβολή των γερμανικών στρατευμάτων στην Πολωνία από τον Αδόλφο Χίτλερ, πραγματοποιείται τελικά την 1^η Σεπτεμβρίου 1939, μια εβδομάδα μετά από την υπογραφή του Γερμανο-Σοβιετικού Συμφώνου μη επίθεσης (Ρίμπεντροπ-Μολότοφ, Υπουργοί Εξωτερικών Σοβιετικής Ένωσης και Γερμανίας αντίστοιχα). Η Βρετανία και η Γαλλία δεν είχαν πλέον άλλη επιλογή και κήρυξαν τον πόλεμο στους Γερμανούς. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος λήγει στις 8 Μαΐου 1945 με συνθηκολόγηση άνευ όρων. Ο Αδόλφος Χίτλερ λίγο νωρίτερα αυτοκτονεί στις 30 Απριλίου 1945, ενώ οι επιζώντες του πολέμου που θεωρήθηκαν υπεύθυνοι πολιτικά αλλά και στρατιωτικά καταδικάζονται στη δίκη της Νυρεμβέργης το 1946. Οι νικητρίες δυνάμεις του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου Βρετανία, Γαλλία, Η.Π.Α ιδρύουν στις ζώνες διοίκησης νέο δημοκρατικό κράτος, ενώ επιστρέφονται παράλληλα στην Πολωνία πολλά ανατολικά τμήματα της Γερμανίας. Το βόρειο τμήμα της ανατολικής Πρωσίας αποδίδεται στην Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών που ιδρύουν νέο σοσιαλιστικό κράτος.

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Γερμανία παραμένει χωρίς κυβέρνηση για τέσσερα ολόκληρα χρόνια. Οι εξουσίες του κράτους περιέρχονται βάσει των συμφωνιών της Γιάλτας (Φεβρουάριος 1945) και του Πότσνταμ (Αύγουστος 1945) στο συμβούλιο ελέγχου το οποίο διοικείται από τους στρατούς της κατοχής (αμερικανικό,

---

¹⁰https://www.academia.edu/39009305/%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%82_%CE%A3%CF%84_%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82_%CE%97_%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%92%CE%B1%CF%8A%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%B7%CF%82 [36]

σοβιετικό, βρετανικό και γαλλικό), σε καθέναν από τον οποίο έχει ανατεθεί μια ζώνη. Στόχος πλέον είναι η καταστροφή του στρατού, η διάλυση του милитаристικού πνεύματος και των χιτλερικών οργανώσεων, διώξεις ναζι ηγετών, έλεγχος της παιδείας και πλήρης αναδιοργάνωση του νομοθετικού συστήματος σε δημοκρατικό πνεύμα. Η αποναζικοποίηση γίνεται με έντονους ρυθμούς στη Σοβιετική Ένωση, ενώ σε Βρετανία και Γαλλία εφαρμόζεται με πιο ήπιους ρυθμούς. Πολλοί από τους πολιτικούς και στρατιωτικούς ενόχους δικάζονται στο διεθνές δικαστήριο της Νυρεμβέργης το 1947.

Λανθάνουσα ήδη από το 1946 η διχοτόμηση της Γερμανίας γίνεται συγκεκριμένη δια της νομισματικής μεταρρύθμισης του 1948. Η ενέργεια αυτή φέρνει πίστη στο νόμισμα και ενθαρρύνει τις εμπορικές δραστηριότητες και την παραγωγή. Οι Σοβιετικοί αρνούνται να προσαρμόσουν το νόμισμά τους, γεγονός που προκαλεί τη διχοτόμηση της Γερμανίας, αποκλείοντας το Βερολίνο για της αερογέφυρας (Ιούνιος 1948- Μάιος 1949). Το 1949 εγκαθιδρύονται οι δύο γερμανικές κυβερνήσεις, αυτή της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Βόννης (Σεπτέμβριος) και αυτή της Λαϊκής Δημοκρατίας του Βερολίνου (Οκτώβριος). Τα πρώτα έτη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Βόννης η πολιτική της προέβλεπε στην ανασυγκρότηση της εθνικής οικονομίας και την αναβίωση των παραδόσεων του λαού. Επιπλέον υπάρχει συνεχής προσπάθεια για την επάνοδο της χώρας στις ευρωπαϊκές σχέσεις επί ίσοις όροις και κατάργηση του καθεστώτος κατοχής.

Από την άλλη, η Λαϊκή Δημοκρατία του Βερολίνου εφαρμόζει καθεστώς προγραμματισμένης οικονομίας προσβλέποντας στην ίδρυση ισχυρής βιομηχανίας, στη βελτίωση και εκσυγχρονισμό της αγροτικής παραγωγής, καθώς και στην εντατικοποίηση της βιομηχανικής παραγωγής με σκοπό την εξαγωγή βιομηχανικών προϊόντων. Μπαίνει σε εφαρμογή την ίδια περίοδο πρόγραμμα ανοικοδομήσεως και τεχνικού εξοπλισμού. Ωστόσο το χαμηλό βιοτικό επίπεδο του λαού, τα εξαντλητικά ωράρια εργασίας και τα γενικότερα προβλήματα, δημιουργούσαν πολλά σοβαρά επεισόδια στο κέντρο του Βερολίνου.

2.3.4 Ενοποίηση του Βερολίνου

Ο ψυχρός πόλεμος που έχει ξεσπάσει ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση χωρίζει την Κεντρική Ευρώπη, συμπεριλαμβάνοντας και τα δύο γερμανικά κράτη, με το αποκαλούμενο ‘Σιδηρούν Παραπέτασμα’, το γνωστό σε όλους Τείχος του Βερολίνου. Το Τείχος ανεγέρθηκε στην καρδιά του Βερολίνου τον Αύγουστο του 1961 από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας. Το Τείχος αυτό, ύψους 3,5 μέτρων, ανεγέρθηκε με σκοπό να σταματήσει η φυγή των κατοίκων της Λαϊκής Δημοκρατίας προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία. Στα τέλη της δεκαετίας του ‘80 η αλλαγή της ηγεσίας της Σοβιετικής Ένωσης οδηγεί σε πολιτική σύγκλισης, σε επαναστάσεις ειρήνης και τελικά σε πτώση του κουμμουνιστικού καθεστώτος της Λαϊκής Δημοκρατίας και των άλλων κρατών μερών του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Με την πτώση του Σιδηρού παραπετάσματος στην Κεντρική Ευρώπη ανοίγουν και τα Σύνορα μεταξύ Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας και Λαϊκής Δημοκρατίας. Συγκεκριμένα με την πτώση του Τείχους στις 3 Οκτωβρίου του 1990, πραγματοποιείται η προσχώρηση της Λαϊκής Δημοκρατίας στην Ομοσπονδιακή. Οι νικήτριες Συμμαχικές Δυνάμεις του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου αφήνουν τη χώρα και τυπικά η Γερμανία κερδίζει και πάλι την ανεξαρτησία της.¹¹

2.4 Γεωγραφία και κλίμα της Γερμανίας

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας καταλαμβάνει έκταση 357.050 χλμ², όντας η 5^η μεγαλύτερη χώρα σε έκταση στην Ευρώπη. Όπως είχε προαναφερθεί και στην εισαγωγή, η Γερμανία συνορεύει στα βόρεια με τη Δανία, στα ανατολικά με την Πολωνία και την Τσεχία, στα νότια με την Αυστρία και την Ελβετία, ενώ στα δυτικά με τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία. Το βόρειο μέρος της βρέχεται από τη Βόρεια Θάλασσα και τη Βαλτική.

---

¹¹<https://www.naftemporiki.gr/story/1531466/berolino-1989-i-ptosi-tou-teixous-pou-allakse-ton-kosmo>

Το ανάγλυφο της Γερμανίας παρουσιάζει ιδιαίτερη ποικιλομορφία, από τα χαμηλά και υψηλά οροπέδια, ως τις επιβλητικές οροσειρές και τις βαθιές κοιλάδες. Από το Βορρά έως το Νότο διακρίνονται τέσσερις φυσικές περιοχές που διαφέρουν αρκετά μεταξύ τους:

- Το Γερμανικό Βαθύπεδο (Norddeutsche Tiefebene)
- Τα Μεσαία Όρη (Mittelgebirge)
- Το Σουηβοβαυαρικό Υψίπεδο (Nördliches Alpenvorland)
- Οι Γερμανικές Άλπεις (Ostalpen)

Το βόρειο μέρος της Γερμανίας χαρακτηρίζεται από επίπεδα, πεδινά εδάφη τα οποία τεμαχίζονται από πολυάριθμους τυρφώνες, ποτάμια και ρέματα, και χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον ως γεωργική γη. Η ακτογραμμή της Βόρειας Θάλασσας είναι χαμηλή, με λασπώδεις ακτές και διάσπαρτα νησιά. Η Βαλτική Θάλασσα είναι οριοθετημένη με κάποια οδοντωτά βράχια. Στη Βαλτική Θάλασσα βρίσκεται και το μεγαλύτερο νησί της Γερμανίας, το Ρύγκεν, με έκταση 926,4 χλμ² και 77.000 κατοίκους. Το συγκεκριμένο νησί είναι δασωμένο, λοφώδες, με απότομους βράχους και αμμώδεις παραλίες. Στα βορειοανατολικό κομμάτι της Γερμανίας, η γη παραμένει αμμώδης, ενώ παρεμβάλλονται και αρκετές μικρές λίμνες που σχηματίστηκαν από την υποχώρηση των παγετώνων κατά την τελευταία εποχή των Παγετώνων.

Τα Μεσαία Όρη διαφέρουν μορφολογικά αποτελώντας προϊόν πολύπλοκων ορογενετικών και ηπειρογενετικών φαινομένων που ανάγονται στην πρωτογενή εποχή. Ερκύνιες ορογενετικές κινήσεις παραμόρφωσαν έντονα την περιοχή ώστε να καταλήξει σε σειρά πολλών λόφων που αρκετές φορές σκεπάστηκαν από τα νερά της θάλασσας. Το Σουηβοβαυαρικό υψίπεδο υψώνεται νότια του Δούναβη και αποτελεί κεντρικό τμήμα της εκτεταμένης περιοχής των υποαλπικών υψωμάτων, που απλώνονται στους πρόποδες των εξωτερικών πλαγιών των Άλπεων, ανάμεσα στη Σαβοΐα και τη λεκάνη της Βιέννης.¹²

Προχωρώντας προς το νότιο μέρος της Γερμανίας, η γη παραμένει κατά κύριο λόγο λοφώδης με έντονα δασωμένα βουνά. Οι Βαυαρικές Άλπεις αποτελούν τα υψηλότερα βουνά στη Γερμανία, είναι το φυσικό σύνορο με την Αυστρία και εκεί εντοπίζεται και η υψηλότερη κορυφή της Γερμανίας, το Τσούχσπιτζε-Zugspitze 2.962 μέτρα.

---

¹² <https://schoolpress.sch.gr/protodimotikomirinas/?p=266>

Η χώρα αποστραγγίζεται από δεκάδες ποτάμια με το μεγαλύτερο ποταμό σε μήκος να είναι ο Ρήνος. Ο Ρήνος πηγάζει στο ελβετικό καντόνι του Γκράουμπουντεν στις νοτιοανατολικές ελβετικές Άλπεις, αποτελεί μέρος των συνόρων Ελβετίας-Αυστρίας, Ελβετίας Λιχτενστάιν, Ελβετίας-Γερμανίας και Γαλλίας-Γερμανίας, ρέει μέσω της Ρηνανίας και τελικά εκβάλλει στην Βόρεια Θάλασσα και στην Ολλανδία. Η μεγαλύτερη πόλη στον ποταμό Ρήνο είναι η γερμανική Κολωνία με πληθυσμό περίπου 1.060.000 κατοίκους. Το μήκος του ποταμού υπολογίζεται στα 1.230 χλμ. και μέση εκροή 2.900 κυβικά μέτρα το δευτερόλεπτο. Επιπροσθέτως και ο Δούναβης αποτελεί ποταμό άξιο αναφοράς, καθώς αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο ποταμό της Ευρώπης, μετά τον Βόλγα ποταμό. Ο ποταμός Δούναβης πηγάζει στην πόλη Ντοναουεσίνγκεν, που βρίσκεται στο Μελανό Δρυμό της Γερμανίας και έχει μήκος 2.872 χλμ.. Ο ποταμός εκβάλλει στον Εύξεινο Πόντο μέσω του Δέλτα του, σε Ουκρανία και Ρουμανία.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί και η μεγαλύτερη λίμνη της Γερμανίας, η λίμνη Κωνσταντίας (στα γερμανικά Bodensee), η οποία βρίσκεται στα σύνορα μεταξύ Γερμανίας, Γαλλίας, Ελβετίας κοντά στις Άλπεις. Πρόκειται για ένα πολιτισμικό σταυροδρόμι, αφού εντοπίζονται τρεις διαφορετικές κουλτούρες. Το μέγιστο βάθος της είναι τα 254 μέτρα. Στην ουσία πρόκειται για δύο λίμνες, την Άνω λίμνη (Obersee) και την Κάτω λίμνη (Untersee), που ενώνονται μέσω του Ζέεραϊν, τμήματος του Ρήνου.¹³

Όσον αφορά το κλίμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας μπορεί να χαρακτηριστεί εύκρατο με εποχικές διακυμάνσεις. Στα παράλια λόγω των ωκεάνιων επιδράσεων, το κλίμα παρουσιάζει χειμώνας ήπιους, αλλά θυελλώδεις. Στο εσωτερικό το κλίμα είναι ηπειρωτικό με χαμηλότερες χειμερινές θερμοκρασίες στα ανατολικά και νότια και σημαντικές χιονοπτώσεις.

---

¹³ <https://www.worldatlas.com/maps/germany>

2.5 Δημογραφικά στοιχεία της Γερμανίας

Από τον παρακάτω πίνακα διαπιστώνουμε πως ο ρυθμός γεννήσεων στη Γερμανία είναι από τους μικρότερους στην Ευρώπη, που υποδεικνύει πως για κάθε γυναίκα αντιστοιχούν 1,46 παιδιά. Ωστόσο, αποτελεί τη μεγαλύτερη πληθυσμιακά χώρα στην Ευρώπη, ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο βρίσκεται μέσα στις είκοσι μεγαλύτερες πληθυσμιακά χώρες. Αυτό οφείλεται κυρίως στο μεταναστευτικό ρεύμα και συγκεκριμένα στους μετανάστες που ζουν στη Γερμανία. Μάλιστα, εκτιμάται πως 68 εκατομμύρια κάτοικοι είναι γερμανικής καταγωγής, ενώ 75 εκατομμύρια κάτοικοι έχουν τη γερμανική υπηκοότητα. Η πλειοψηφία των μεταναστών προέρχεται από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και συγκεκριμένα από τη Ρωσία και την Πολωνία. Επιπλέον, μεγάλο μέρος των μεταναστών προέρχεται από την Ασία, όπως Κούρδοι, Ιρανοί, Τούρκοι και Άραβες. Αρκετοί μετανάστες προέρχονται και από άλλες χώρες της Ευρώπης και συγκεκριμένα την Ιταλία, την Ελλάδα, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Σλοβενία, τη Σερβία. Μικρό ποσοστό μεταναστών προέρχεται και από χώρες της Αφρικής. Η πυκνότητα του πληθυσμού για το έτος 2019 ανέρχεται σε 240 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Η συγκέντρωση και η πυκνότητα του πληθυσμού ωστόσο διαφέρει ανά γεωγραφικό διαμέρισμα.

Έτος	Πληθυσμός	Ποσοστό ετήσιας αλλαγής	Μέση ηλικία	Ρυθμός γονιμότητας	Πυκνότητα πληθυσμού	Αστικός πληθυσμός	Παγκόσμια κατάταξη
2019	83.517.045	0,47%	45,9	1,46	240	63.787.507	17 ^η
2018	83.124.418	0,56%	45,9	1,46	238	63.622.346	17 ^η
2017	82.658.409	0,57%	45,9	1,46	237	63.442.124	16 ^η
2016	82.193.768	0,50%	45,9	1,46	236	63.257.479	16 ^η
2015	81.787.411	--	--	--	235	63.078.413	16 ^η

Πίνακας 12: Πληθυσμός Γερμανίας, 2015-2019¹⁴

¹⁴ <https://www.worldometers.info/world-population/germany-population/>

Το προσδόκιμο ζωής, στο σύνολο του πληθυσμού ανέρχεται στα 81 έτη, 77,6 έτη για τους άνδρες και 83,3 έτη για τις γυναίκες, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκοσμίου Οργανισμού το 2016. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι δεκαπέντε μεγαλύτερες πληθυσμιακά χώρες της Γερμανίας.

#	Πόλη	Πληθυσμός
1	Βερολίνο	3.426.354
2	Αμβούργο	1.739.117
3	Μόναχο	1.260.391
4	Κολωνία	963.395
5	Φρανκφούρτη	650.000
6	Έσσεν	593.085
7	Στουτγκάρδη	589.793
8	Ντόρντμουντ	588.462
9	Ντίσσελτορφ	573.057
10	Βρέμη	546.501
11	Αννόβερο	515.140
12	Λειψία	504.971
13	Ντούισμπουργκ	504.358
14	Νυρεμβέργη	499.237
15	Δρέσδη	486.854

Πίνακας 13: Top-15 μεγαλύτερων πληθυσμιακών πόλεων στη Γερμανία¹⁵

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως η Γερμανία αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα υπογεννητικότητας. Συγκαταλέγεται στις χώρες όπου οι θάνατοι ξεπερνάνε τις γεννήσεις και αυτό συμβαίνει τα τελευταία τριανταπέντε χρόνια. Το αποτέλεσμα όλου αυτού του προβλήματος, είναι ότι ο πληθυσμός της Γερμανίας μεγαλώνει ηλικιακά, πράγμα το οποίο μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομία του κράτους. Το γεγονός πως ο πληθυσμός όλης της Γερμανίας δε μειώνεται, έγκειται στο γεγονός πως αποτελεί κύρια χώρα υποδοχής τουριστών. Το κύμα μετανάστευσης είναι μεγαλύτερο και από αυτό των Η.Π.Α και της Αυστραλίας. Επίσης, το γερμανικό κράτος ξοδεύει υπέρογκα ποσά για οικογενειακές επιδοτήσεις προκειμένου να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της υπογεννητικότητας.

¹⁵ <https://www.worldometers.info/world-population/germany-population/>

2.6 Θρησκεία της Γερμανίας

Η θρησκεία που είναι επικρατέστερη στη Γερμανία είναι ο χριστιανισμός, με περισσότερους από 50 εκατομμύρια κατοίκους να τον ασπάζονται. Από αυτούς οι περισσότεροι είναι προτεστάντες που ανήκουν στην Ευαγγελική Εκκλησία και οι υπόλοιποι είναι καθολικοί. Οι προτεστάντες εντοπίζονται κυρίως στη Βόρεια και Ανατολική Γερμανία, ενώ οι καθολικοί στο νότιο και δυτικό μέρος της Γερμανίας. Υπάρχουν και ορθόδοξοι χριστιανοί, με καταγωγή από Ελλάδα και Σερβία. Επιπλέον υπάρχουν λίγοι Μάρτυρες του Ιεχωβά καθώς και Μορμόνοι της Εκκλησίας του Ιησού Χριστού των Αγίων των Τελευταίων Ημερών.

Η δεύτερη μεγαλύτερη θρησκεία στη Γερμανία είναι το Ισλάμ, με περισσότερους από 5 εκατομμύρια πιστούς και προέρχονται από μεταναστευτικά ρεύματα. Κυριαρχούν οι Σουνίτες και οι Αλεβίτες, που προέρχονται από την Τουρκία, ενώ εντοπίζεται ένα μικρό ποσοστό Σιτών. Με μικρότερα ποσοστά πιστών ακολουθεί ο Βουδισμός, ο Ιουδαϊσμός και ο Ινδουισμός. Τέλος αξίζει να αναφερθεί πως το ποσοστό του μη θρησκευόμενου πληθυσμού είναι πολύ υψηλό, ξεπερνώντας τους 25 εκατομμύρια κατοίκους.¹⁶

2.7 Πολίτευμα – πολιτικό σύστημα Γερμανίας

Το πολίτευμα της Γερμανίας είναι η Ομοσπονδιακή Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Ομοσπονδιακός Πρόεδρος της χώρας είναι ο Φρανκ-Βάλτερ Σταϊνμάρ από τις 19 Μαρτίου 2017. Καγκελάριος της Γερμανίας από το Νοέμβριο του 2005 μέχρι και τον Οκτώβρη του 2021 ήταν η Άνγκελα Μέρκελ. Να σημειωθεί πως ο όρος καγκελάριος υποδηλώνει τον αρχηγό της Κυβέρνησης της

---

¹⁶<https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php/OCRS229/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%9C%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82/%CE%9C%CE%AC%CE%B8%CE%B7%CE%BC%CE%B1%208%CE%BF%20%CE%A4%CE%BF%20%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CE%BF%20%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%82%20%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82.%20%CE%9C%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82%201%CE%BF.pdf>

Γερμανίας και στην γερμανική πολιτική το αξίωμα του καγκελάρου ισοδυναμεί με αυτό του Πρωθυπουργού στις κοινοβουλευτικές δημοκρατίες. Οι τελευταίες εκλογές που έλαβαν χώρα στη Γερμανία το 2020 είχαν ως αποτέλεσμα το Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο να απαρτίζεται από 709 έδρες, αριθμός ρεκόρ στις 19 κοινοβουλευτικές περιόδους ως τώρα.¹⁷

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από δύο όργανα, το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο (Bundesrat) και την Ομοσπονδιακή Βουλή (Bundestag). Τα μέλη της Βουλής εκλέγονται από το λαό μέσω των εκλογών, ενώ τα μέλη του Συμβουλίου απαρτίζουν εκπρόσωποι των εκλεγμένων κυβερνήσεων των Ομοσπονδιακών Κρατιδίων.

2.8 Γλώσσα – διοικητική διαίρεση Γερμανίας

Τα γερμανικά αποτελούν την επίσημη και κυρίαρχη γλώσσα της Γερμανίας. Η γερμανική ανήκει στην οικογένεια των δυτικών γερμανικών γλωσσών της ευρύτερης οικογένειας των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών, αποτελώντας την κύρια γλώσσα περίπου 100 εκατομμυρίων ανθρώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το μεγαλύτερο μέρος του λεξιλογίου προέρχεται από το γερμανικό κλάδο των ινδοευρωπαϊκών χωρών, ενώ υπάρχουν επιρροές από τη λατινική και ελληνική. Ομιλείται στη Γερμανία, στην Αυστρία, στο Λουξεμβούργο, στην Ελβετία και στο Λιχτενστάιν, αποτελώντας μια από τις 24 επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μια από τις τρεις γλώσσες εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μαζί με τα Αγγλικά και τα Γαλλικά. Γλωσσικές μειονότητες αναγνωρισμένες στη Γερμανία, αποτελούν τα δανικά, τα σορβικά, τα ρωμανικά, ενώ από τις πιο διαδεδομένες γλώσσες που ομιλούνται από τους μετανάστες είναι τα τουρκικά, τα ρωσικά, τα πολωνικά καθώς και γλώσσες από χώρες των Βαλκανίων.

Όπως προαναφέραμε στο πολίτευμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, το αξίωμα του καγκελάρου αντιστοιχεί με αυτό των πρωθυπουργών σε κοινοβουλευτικές δημοκρατίες. Η Γερμανία διαιρείται σε 16 Ομόσπονδα Κρατίδια,

¹⁷ <https://ellada.diplo.de/blob/2381548/35917870a454a2031a5a20462ebd18c8/tif-broschuere-data.pdf>

καθένα από τα οποία έχει τη δική του κυβέρνηση, το δικό του κοινοβούλιο και τα δικά τους σύμβολα, όπως σημαία και εθνόσημο. Ο αρχηγός του κάθε κρατιδίου έχει φέρει τον τίτλο του πρωθυπουργού (στα γερμανικά Ministerpräsident). Τα κρατίδια αυτά είναι γνωστά στα γερμανικά ως Bundesländer.

Από τα 16 Ομόσπονδα κρατίδια και συγκεκριμένα το Βερολίνο, η Βρέμη και το Αμβούργο αποτελούν κράτη-πόλεις. Τα υπόλοιπα αποτελούν την ιστορική εξέλιξη των γερμανικών κρατών πριν την ένωση του 1871 ή δημιουργήθηκαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ή ακόμα δημιουργήθηκαν και μετά την Ενοποίηση της Γερμανίας το 1991. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται τα δεκαέξι Ομόσπονδα Κρατίδια της Γερμανίας και οι πρωτεύουσές τους.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ		ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ		
Ομόσπονδο Κρατίδιο	Πρωτεύουσα	Bundesland	Hauptsadt	
1	Βάδη-Βυρτεμβέργη	Στουτγκάρδη	Baden Württemberg	Stuttgart
2	Βαυαρία	Μόναχο	(Freistaat) Bayern	München
3	Βερολίνο	Βερολίνο	Berlin	Berlin
4	Βρανδεμβούργο	Πότσνταμ	Brandenburg	Potsdam
5	Βρέμη	Βρέμη	(Freie Hansestadt) Bremen	Bremen
6	Αμβούργο	Αμβούργο	(Freie und Hansestadt) Hamburg	Hamburg
7	Έσση	Βισμπάντεν	Hessen	Wiesbaden
8	Μεκλεμβούργο-Δυτ. Πομερανία	Σβερίν	Mecklenburg-Vorpommern	Schwerin
9	Κάτω Σαξονία	Ανόβερο	Niedersachsen	Hannover
10	Βόρεια Ρηνανία Βεστφαλία	Ντίσελντορφ	Nordrhein-Westfalen	Düsseldorf
11	Ρηνανία-Παλατινάτο	Μάιντς	Rheinland-Pfalz	Mainz
12	Σάαρλαντ	Σααρμπρύκεν	Saarland	Saarbrücken
13	Σαξονία	Δρέσδη	(Freistaat) Sachsen	Dresden

14	Σαξονία-Άνχαλτ	Μαγδεβούργο	Sachsen-Anhalt	Magdeburg
15	Σλέσβιχ	Κιέλο	Schleswig-Holstein	Kiel
16	Θουριγγία	Ερφούρτη	(Freistaat-Thuringen)	Erfurt

Πίνακας 14: Ομόσπονδα κρατίδια της Γερμανίας

2.9 Οικονομία της Γερμανίας

Η Γερμανία με Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) €3.388,4 δις το 2018 αποτελεί τη μεγαλύτερη εθνική οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την τέταρτη μεγαλύτερη παγκοσμίως, μετά από αυτή των Η.Π.Α, της Κίνας και της Ιαπωνίας. Η οικονομία της Γερμανίας βασιζόμενη στο βιομηχανικό και τεχνολογικό τομέα, καθώς και στο δευτερογενή τομέα μέσω της παραγωγής βιομηχανικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών όπως και στον τριτογενή τομέα παροχής υπηρεσιών, την καθιστούν μεγαθήριο. Να σημειωθεί πως μικρό ποσοστό στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας καταλαμβάνει η παραγωγή πρώτων υλών και αγροτικών προϊόντων.

Για εννέα συνεχόμενα έτη, η οικονομία της Γερμανίας διατηρήθηκε σε τροχιά ανάπτυξης, ωστόσο με ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ 1,5%, μικρότερο έναντι της ανάπτυξης 2,2% κατά τα δύο προηγούμενα έτη. Η ανάπτυξη αυτή οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, όπως για παράδειγμα στην αυξανόμενη ζήτηση προϊόντων, στη σταθερή αύξηση της απασχόλησης και ταυτόχρονα στη μείωση της ανεργίας, στο καλό επίπεδο των μισθών, στους πλεονασματικούς από το 2013 και έπειτα κρατικούς προϋπολογισμούς, καθώς και στις εξαγωγές των γερμανικών προϊόντων που έχουν εδραιωθεί στις υπόλοιπες χώρες. Το πλεόνασμα του Εμπορικού Ισοζυγίου σημείωσε κάμψη 6,9% το 2018, ανερχόμενο σε €246,1 δις, έναντι πλεονάσματος €264,6 δις το 2017. Το ίδιο με το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών που απέδωσε πλεόνασμα ύψους €203 δις ή 7,4% του ΑΕΠ.¹⁸

¹⁸ <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1312919/baintman-i-germania-xreizetai-kaluteres-alla-oxi-perissoteres-dimosies-dapanes>

Το εξωτερικό εμπόριο της Γερμανίας βασίζεται κατά κύριο λόγο στους παραδοσιακούς κλάδους της αυτοκινητοβιομηχανίας, του ηλεκτρονικού, μηχανολογικού εξοπλισμού και της χημικής βιομηχανίας. Τα προϊόντα των προαναφερθέντων κλάδων χαίρουν της διεθνούς εκτίμησης και αναγνώρισης.

Από την άλλη πρέπει να αναφερθεί πως τα υψηλά εμπορικά πλεονάσματα της οικονομίας της Γερμανίας έχουν γίνει αντικείμενο κριτικής Παγκόσμιων Οργανισμών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, την ΗΠΑ, της Γαλλίας και άλλων Εθνών, θεωρώντας ότι η περιοριστική γερμανική πολιτική οδηγεί σε συρρίκνωση του Παγκοσμίου Εμπορίου. Η Γερμανία επενδύει το 6% περίπου από τα εμπορικά πλεονάσματα σε σχέση με το προβλεπόμενο 9% της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργούν χάσμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο και ανικανότητα να ολοκληρωθεί με ισορροπία ο οικονομικός χώρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Γερμανία ωστόσο από την πλευρά της, υπεραμυνόμενη της πολιτικής των εμπορικών πλεονασμάτων, αντικρούει τις συστάσεις προς αποδόμηση των πλεονασμάτων και της επιστροφής ακόμα και σε ελλειμματικούς προϋπολογισμούς, επικαλούμενη την υψηλή ποιότητα, την ανταγωνιστικότητα και την προστιθέμενη αξία των γερμανικών προϊόντων καθώς και τον παράγοντα της οικονομικής συγκυρίας, όπως για παράδειγμα η πτώση της τιμής του πετρελαίου, όπου επωφελήθηκε η γερμανική οικονομία και έφεραν σαν αποτέλεσμα την αύξηση του εμπορικού πλεονάσματος.

Για την τετραετία 2018-21 έχουν προβλεφθεί δημόσιες επενδύσεις ύψους €48,0 δις. Οι επενδύσεις παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί:

Επενδύσεις/δημόσιες δαπάνες	Ευρώ
Συνταξιοδοτικό (Αύξηση συντάξεων για μητέρες, διατήρηση επιπέδου συντάξεων)	12,0 δις
Δαπάνες για την οικογένεια (Επιδόματα τέκνων, ολοήμερα σχολεία, δημόσια νηπιαγωγεία)	10,0 δις
Μεταφορικές Υποδομές (Μέσω Ομόσπονδων Κρατιδίων και Δήμων)	9,0 δις
Αγορά εργασίας (Επιμόρφωση, επανένταξη ανέργων)	5,4 δις
Κατοικία και στέγη (Δημόσιες κατοικίες, επιδότηση ενοικίου)	4,0 δις
Παιδεία, έρευνα, ψηφιοποίηση	2,6 δις

Πίνακας 15: Επενδύσεις/δημόσιες δαπάνες Γερμανίας 2018-2021, mfa

Επιπλέον κατά €19,0 δις αναμένεται να απομειώσει τον κρατικό προϋπολογισμό η σταδιακή απάλειψη της Εισφοράς Αλληλεγγύης (€10,0 δις σε ορίζοντα τετραετίας) και η μείωση έναντι επιδόματος ανεργίας, του ποσοστού ασφαλιστικής παρακράτησης από 3,0% σε 2,7%. (€9,0 δις). Το Δημοσιονομικό Ισοζύγιο για πέμπτο συνεχόμενο χρόνο “έκλεισε” με πλεόνασμα ύψους €59,2 δις ή 1,7% του ΑΕΠ αυξημένο κατά 74%, έναντι 2017 και κατά 106%, έναντι 2016.

Η μακροχρόνια επισώρευση πλεονασμάτων ενισχύει την κριτική και στο εσωτερικό της χώρας για λήψη μέτρων για φορολογική ελάφρυνση των νοικοκυριών, ειδικά της μεσαίας εισοδηματικής τάξης, αλλά και για αύξηση των επενδύσεων σε άλλους σημαντικούς τομείς όπως η ψηφιοποίηση, η εκπαίδευση-μετεκπαίδευση, έρευνα και ανάπτυξη.

Το γερμανικό εξωτερικό εμπόριο αναπτύσσεται με βαθμό συγκέντρωσης 75% με τις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Αυτό οφείλεται κυρίως σε οικονομικά αίτια όπως για παράδειγμα εξηγούνται δια της θεωρίας των διεθνών οικονομικών σχέσεων, ως διακίνηση προϊόντων, διευκόλυνση μεταφορών λόγω γειτνίασεως, διαμόρφωση κοινών καταναλωτικών προτύπων και ομοιογένειας αγορών, κόστος ευκαιρίας ανάπτυξης εμπορίου, ανταγωνισμός και παγίωση μεριδίων αγοράς, ευελιξία επιχειρηματικού και οικονομικού περιβάλλοντος. Επιπλέον το γεγονός πως το γερμανικό εξωτερικό εμπόριο αναπτύσσεται με βαθμό συγκέντρωσης 75% με τις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης οφείλεται και σε κοινές πολιτισμικές καταβολές, ιδιαίτερος με σκοπό την ανάπτυξη στις διμερείς σχέσεις Γερμανίας με χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, χώρες δηλαδή με κοινή πολιτιστική κληρονομιά και ιστορικό υπόβαθρο.

Η Γερμανία εξήγαγε το 2018 εμπορεύματα αξίας €789 δις προς τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΕΟΧ, ενώ προς τον υπόλοιπο κόσμο εξήγαγε προϊόντα αξίας €528,4 δις. Οι μεγαλύτεροι αγοραστές γερμανικών προϊόντων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η Γαλλία, η Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία, η Αυστρία, ενώ μεταξύ των 10 πρώτων χωρών εισαγωγέων γερμανικών προϊόντων συγκαταλέγονται 7 κράτη μέλη ΕΕ και συγκεκριμένα: Η Γαλλία, Κάτω Χώρες, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Αυστρία, Πολωνία και Βέλγιο.

Για να προωθήσει τα οικονομικά και εμπορικά της συμφέροντα η Γερμανία διαθέτει και λειτουργεί 140 Διμερή Επιμελητήρια σε 92 χώρες του κόσμου.

Όπως προαναφέραμε η Γερμανία με βάση το ΑΕΠ κατατάσσεται στην τέταρτη θέση μετά από τις ΗΠΑ, την Κίνα και την Ιαπωνία, σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank Group). Επίσης σύμφωνα με το Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (Human Development Index), που αποτελεί ένα σύνθετο μέτρο που κατασκευάζεται με τρεις επιμέρους δείκτες που σχετίζονται με το προσδόκιμο ζωής, το βαθμό εκπαίδευσης και την ποιότητα ζωής, καταλαμβάνει την 5^η θέση παγκοσμίως (2^η μεταξύ χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης πίσω από Ιρλανδία).

Το υψηλό βιοτικό επίπεδο έχει ως αποτέλεσμα τα χαμηλά επίπεδα φοροδιαφυγής και διαφθοράς. Ωστόσο η οικονομική ανάπτυξη μεταξύ των Ομόσπονδων Κρατιδίων της Γερμανίας διαφέρει αισθητά, με αποτέλεσμα τα αμιγώς βιομηχανικά Ομοσπονδιακά Κρατίδια Βορείου Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Βαυαρίας και Βάδης-Βυρτεμβέργης, να σημειώνουν μεγαλύτερη ανάπτυξη σε σχέση με τα Νέα Ομοσπονδιακά Κρατίδια, εξαιρουμένου του Βερολίνου.

Όσον αφορά την κατάταξη της Γερμανίας με βάση το κατά Κεφαλήν Εισόδημα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο την κατατάσσει στην 18^η θέση παγκοσμίως. Με μέσο κατά Κεφαλήν Εισόδημα €48.260 μεικτά ετησίως το 2018 παρουσίασε αύξηση σε σχέση με τα \$44.770 του 2017. Εξακολουθεί όμως να υπάρχει ανισοροπία κατανομής του εισοδήματος μεταξύ των 16 Ομόσπονδων Κρατιδίων. Το υψηλότερο μέσο κατά Κεφαλήν Εισόδημα ύψους €65.603 σημειώνεται στο Ομοσπονδιακό κρατίδιο του Αμβούργου, ενώ το χαμηλότερο αντίστοιχα στο Ομοσπονδιακό κρατίδιο του Μεκλεμβούργου-Δ. Πομμερανίας ύψους €27.905.

Σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας σύμφωνα με έκθεση του Παγκοσμίου Οικονομικού Φόρουμ η Γερμανία “σκαρφάλωσε” στην 3^η θέση παγκοσμίως μετά από ΗΠΑ και Σιγκαπούρη. Στην ανταγωνιστικότητα της γερμανικής οικονομίας συμβάλλουν οι εξαιρετικές επιδόσεις που σημείωσε η γερμανική οικονομία και στους επιμέρους τομείς του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας. Επιπλέον συμβάλλει και η μείωση της ανεργίας και η αύξηση της απασχόλησης. Το 2018, ο αριθμός των εργαζομένων σημείωσε αύξηση σε σχέση με το 2017, κατά 562 χιλιάδες.

Τέλος ο πληθωρισμός (Δείκτης Τιμών Καταναλωτή/ΔΤΚ) σημείωσε άνοδο το 2018 και διαμορφώθηκε στο 1,9% σε σχέση με το 1,8% το 2017.¹⁹

2.9.1 Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Γερμανίας

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της Γερμανίας όπως αυτά διαμορφώθηκαν τα έτη 2016-2018.

	2016	2017	2018
ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές δις €)	3.132,7	3.263,4	3.388,3
Μεταβολή ΑΕΠ (%)	1,9	2,2	1,5
Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (€)	38.370	39.650	40.843
Πληθωρισμός (%)	0,5	1,8	1,9
Ανεργία (%)	6,1	5,7	5,2
Εξαγωγές υπηρεσιών και αγαθών (δις €)	1.440,0	1.542,6	1.595,6
Εισαγωγές υπηρεσιών και αγαθών (δις €)	1.198,0	1.294,5	1.361,9
Εξαγωγές Αγαθών (δις €)	1.206,9	1.285,6	1.314,1
Εισαγωγές Αγαθών (δις €)	954,8	1.043,7	1.068,0
Εμπορικό Ισοζύγιο (δις €)	268,0	264,6	246,1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (δις €)	241,9	232,0	203,0
ΑΞΕ στη Γερμανία (δις €)	686,3	740,8	---
ΑΞΕ Γερμανίας σε υπόλοιπο κόσμο (δις €)	1.093,8	1.166,9	---
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	0,8	1,2	1,7
Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	70,9	68,1	60,1
Συναλλαγματικά Διαθέσιμα (δις €)	36,9	37,4	36,4

Πίνακας 16: Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη Γερμανίας, 2016-2018, ΟΚΤ, ΓΣΤ

¹⁹ <https://agora.mfa.gr/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΛΛΗΝΟ-ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

3.1 Ιστορικές σχέσεις Ελλάδας – Γερμανίας

Όταν μιλάμε για Ελληνο-Γερμανικές σχέσεις, αναφερόμαστε στις διμερείς σχέσεις μεταξύ των δύο αυτών κρατών που παραπέμπουν στις κατά κανόνα θεσμικές ως επί το πλείστον διπλωματικές, πολιτικές και οικονομικές διακρατικές σχέσεις. Οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Βυζαντινών Ελλήνων και Γερμανών εντοπίζονται ήδη από το Μεσαίωνα και τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Ο πρώτος βασιλιάς της ανεξάρτητης Ελλάδας, ο Όθων Α΄, ήταν γερμανικής καταγωγής ενώ ήρθαν στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκαν πολλοί Γερμανοί. Η Ελλάδα και η Πρωσία συνήψαν διπλωματικές σχέσεις το 1834, ενώ την ίδια χρονιά οι δύο χώρες αντάλλαξαν πρεσβείες.

Κατά τη διάρκεια των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, οι δύο χώρες βρέθηκαν αντιμέτωπες, με τη Γερμανία να συμμετέχει στην Κατοχή της Ελλάδας κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Γερμανία προσπαθεί να επαναφέρει την ισορροπία στις σχέσεις με την Ελλάδα. Η περίοδος 1950 έως 2010 χαρακτηρίζεται από τις άριστες σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών.

Ασφαλώς και η ναζιστική περίοδος 1941-44 αποτέλεσε τη μεγαλύτερη ρήξη στη σχέση μεταξύ των δύο χωρών στη σύγχρονη ιστορία. Η εκμετάλλευση της Ελλάδας από τις δυνάμεις της κατοχής είχε ως αποτέλεσμα την οικονομική εξαθλίωση του ελληνικού λαού, την πείνα, την απώλεια εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων, τον αφανισμό ολόκληρων πόλεων και χωριών με συνέπεια πολλοί Έλληνες να μείνουν άστεγοι και να δυσλειτουργούν όλες οι δημόσιες υποδομές του έθνους.²⁰

Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, Ελλάδα και Γερμανία συνδέονται και πάλι, αυτή τη φορά όντας στο ίδιο στρατόπεδο, αυτό του δυτικού συνασπισμού και μάλιστα στην πρώτη γραμμή αντιπαράθεσης με αντίπαλο το σοβιετικό κόσμο στα πλαίσια του Ψυχρού Πολέμου. Οι διμερείς σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας επηρεάζονται σε όλη τη διάρκεια της 1^{ης} μεταπολεμικής περιόδου καθώς η Γερμανία

---

²⁰ <https://www.occupation-memories.org/>

όντας πολύ δυνατός εμπορικός προμηθευτής, όφειλε να βοηθήσει την Ελλάδα για την ανοικοδομηθεί. Η Γερμανία θα προμήθευε την Ελλάδα με πρώτες ύλες και θα βοηθούσε στη δημιουργία βιομηχανικής και δημόσιας υποδομής.

Από πολύ νωρίς η Γερμανία έδειξε τη καλή της διάθεση και θέληση να βοηθήσει στην πράξη τους εχθρούς της των προηγούμενων ετών, με σκοπό να ξεχαστούν και οι φρικαλεότητες που προκάλεσαν οι Γερμανοί κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η νεοσύστατη Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στέλνει στα τέλη του 1950 στην Αθήνα διπλωματική αποστολή, θέλοντας από νωρίς να δείξει τη διάθεσή της για συμφιλίωση με το ελληνικό κράτος. Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, δηλαδή κάποιους μήνες νωρίτερα ο τότε αντιπρόεδρος της ελληνικής κυβέρνησης, Γεώργιος Παπανδρέου είχε πραγματοποιήσει ταξίδι στη Δυτική Γερμανία για θέματα που αφορούσαν οικονομικά συμφέροντα της Αθήνας, όπως και να ξανακερδίσουν τα ελληνικά καπνά την παραδοσιακή θέση τους στη γερμανική αγορά.

Στις 11 Νοεμβρίου του 1953 υπογράφηκε η πρώτη μεταπολεμική ελληνογερμανική σύμβαση για οικονομική συνεργασία. Γερμανικές εταιρείες θα αναλάμβαναν την ανοικοδόμηση της ελληνικής οικονομίας μέσω εκμετάλλευσης κοιτασμάτων λιγνίτη στην Πτολεμαΐδα, δημιουργίας διυλιστηρίων πετρελαίου κ.α. Ένα χρόνο αργότερα και συγκεκριμένα το Μάρτιο του 1954, πραγματοποιήθηκε και η πρώτη επίσκεψη Γερμανού κυβερνήτη στην Ελλάδα, του καγκελάριου Κόνραντ Άντεναουερ. Λίγους μήνες αργότερα την επίσκεψη του Γερμανού καγκελάριου ανταπέδωσε με επίσκεψη ο Έλληνας πρωθυπουργός και στρατηγός Αλέξανδρος Παπάγος, ο οποίος το 1943 είχε μεταφερθεί αιχμάλωτος και είχε φυλακιστεί στα στρατόπεδα συγκέντρωσης Φλόσενμπουργκ (Flossenburg) και Νταχάου (Dachau). Στα χρόνια που ακολούθησαν συνεχίστηκαν οι επισκέψεις πολιτικών προσωπικοτήτων ανάμεσα στις δύο χώρες, φανερώνοντας με τον τρόπο αυτό πως οι μεταπολεμικές διμερείς σχέσεις είχαν βελτιωθεί αισθητά.

Στις 17 Μαΐου 1956 υπογράφηκε ελληνογερμανική συμφωνία με την οποία ξεκινούσαν και πάλι οι διμερείς πολιτισμικές σχέσεις, οι οποίες είχαν διακοπεί κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Μέσα στο σύμφωνο προβλεπόταν και η δυνατότητα εργασίας του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Αθήνα, η επαναλειτουργία Γερμανικών Σχολών σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη καθώς και η άδεια λειτουργίας πολιτισμικών Ινστιτούτων και στις δύο χώρες.

Οι ελληνογερμανικές σχέσεις επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό από την προσκόλληση και των δύο χωρών στη Δύση και την πίστη στην Ευρωπαϊκή Ιδέα. Το 1952 η Ελλάδα γίνεται μέλος του ΝΑΤΟ μαζί με την Τουρκία, με τη Γερμανία να ακολουθεί το 1955, με κοινό στόχο την αντιμετώπιση του “κουμμουνιστικού κινδύνου” και με κοινή πίστη στον “ελεύθερο κόσμο”. Το 1957 η Γερμανία γίνεται ένα από τα έξι ιδρυτικά μέλη της ΕΟΚ. Την περίοδο εκείνη ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδος, Κωνσταντίνος Καραμανλής έκρινε αναγκαίο να συνεργαστεί η Ελλάδα με τη Γερμανία, αναγνωρίζοντάς την ως κορυφαία οικονομική δύναμη. Για το λόγο αυτό επισκέφτηκε ο πρωθυπουργός το Νοέμβριο του 1958 τη Βόννη, για να εξασφαλίσει δάνειο, το οποίο και πέτυχε, ύψους 200 εκατομμυρίων μάρκων και παροχή επενδύσεων ύψους 100 εκατομμυρίων μάρκων και τεχνικής βοήθειας. Η ελληνική κυβέρνηση εκείνα τα χρόνια βρισκόταν σε απομόνωση λόγω του Κυπριακού και με τη βοήθεια αυτή από τους Γερμανούς μετρίασε την οικονομική και πολιτική εξάρτηση από τις Η.Π.Α.

Οι ιδεολογικές και πολιτικές ιδέες ανάμεσα στις δύο χώρες ήταν προφανές ότι βρίσκονταν σε αρμονία, εγκαινιάζοντας μια νέα εποχή στις διμερείς τους σχέσεις. Την περίοδο εκείνη κλείνει οριστικά και το θέμα των εγκληματιών πολέμου όπως και η υπόθεση Μέρτεν. Μετά την επίσκεψη του Έλληνα Πρωθυπουργού, περνάει στη Βουλή νόμος με τον οποίο η Ελλάδα παραιτείται από τη δίωξη εγκληματιών πολέμου. Ωστόσο δεν υπήρξε συμφωνία μεταξύ των δύο πλευρών για παραίτηση της Ελλάδας από τις αξιώσεις για πολεμικές αποζημιώσεις. Οι απαιτήσεις της ελληνικής πλευράς απορρίπτονταν από τη γερμανική πλευρά με την υπόδειξη του συμφώνου του Λονδίνου της 27^{ης} Φεβρουαρίου του 1953, το οποίο απάλλαξε τη Γερμανία από την καταβολή πολεμικών αποζημιώσεων από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, μέχρι να ρυθμιστεί το Γερμανικό Ζήτημα. Μοναδική εξαίρεση αποτέλεσε η Συμφωνία της 18^{ης} Μαρτίου 1960, με την οποία η γερμανική πλευρά προσέφερε στην Ελλάδα το ποσό των 115 εκατομμυρίων μάρκων, ως “εθελούσια επανόρθωση” για τα θύματα του ναζισμού, κυρίως Ελλήνων πολιτών εβραϊκής καταγωγής.

Στις 9 Ιουλίου του 1961 υπογράφηκε η συμφωνία σύνδεσης της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου του επόμενου έτους, που αποτέλεσε την πρώτη συμφωνία σύνδεσης της Κοινότητας με τρίτο κράτος. Η Βόννη πίστευε πως η Ελλάδα αποτελούσε τον ακρογωνιαίο λίθο του ΝΑΤΟ υποστηρίζοντάς την έναντι άλλων εταίρων, αλλά δείχνοντας και εμπράκτως την εμπιστοσύνη της με την παροχή πιστώσεων ύψους 150 εκατομμυρίων μάρκων και

τεχνικής βοήθειας το 1962, για την κατασκευή εργοστασίου εκμετάλλευσης λιγνίτη στη Μεγαλόπολη για παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος. Η αρμονία ανάμεσα στις σχέσεις Ελλάδας και Γερμανίας ήταν αισθητή, όπως διαφαίνεται και στις προτιμήσεις της ελληνικής κυβέρνησης να δίνει προτεραιότητα σε γερμανικές εταιρείες όσον αφορά διαγωνισμούς για ανάληψη δημοσίων έργων.

Όσον αφορά τις σχέσεις των δύο χωρών κατά τη διάρκεια της δικτατορίας των συνταγματαρχών, τον Απρίλιο του 1967 επιβάλλεται στην Ελλάδα το δικτατορικό καθεστώς μέσω του στρατιωτικού πραξικοπήματος. Η εξέλιξη αυτή στα πολιτικά δρώμενα της Ελλάδας προκάλεσε ανησυχία στη γερμανική κυβέρνηση, η οποία καταδίκασε την επιβολή του δικτατορικού καθεστώτος και τασσόταν υπέρ της αποκατάστασης της Δημοκρατίας στην Ελλάδα. Ωστόσο, η κυβέρνηση των Συνταγματαρχών δεν αποστασιοποιήθηκε από την οικονομική πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων. Την συγκεκριμένη περίοδο κατέφυγαν στη Γερμανία ζητώντας άσυλο πολλοί επώνυμοι, ενώ από την πλευρά τους οι Γερμανοί συμπαραστάθηκαν στους Έλληνες της Γερμανίας, που ήταν εργαζόμενοι, επιστήμονες και φοιτητές. Με τον τρόπο αυτό οι λαοί των δύο χωρών ήρθαν πιο κοντά από κάθε άλλη περίοδο.

Τέλος, μετά την πτώση της δικτατορίας τον Ιούλιο του 1974 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής καλείται να επαναφέρει την Ελλάδα σε συνθήκες δημοκρατίας, ασφάλειας και ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό υψίστης σημασίας θεωρεί τη γερμανική βοήθεια και υποστήριξη. Το Μάιο του 1975 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής πραγματοποιεί επίσκεψη στη Βόννη, ερχόμενος σε επαφή για πρώτη φορά με τον καγκελάριο Χέλμουτ Σμιτ (Helmut Schmidt). Στην επίσκεψη αυτή ο Έλληνας πρωθυπουργός ζήτησε την άμεση οικονομική βοήθεια από τη Γερμανία καθώς και την προχρηματοδότηση τεσσάρων υποβρυχίων, καθώς υπήρχε η απειλή πολέμου από την Τουρκία. Το αίτημα του Έλληνα πρωθυπουργού γίνεται αποδεκτό και η Γερμανία προσφέρει οικονομική αλλά και στρατιωτική βοήθεια.

Η εικόνα αλλάζει τη δεκαετία του 1980 με τους κύκλους της Ευρώπης και ιδιαίτερα της Γερμανίας να αλλάζουν στάση απέναντι στην κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου, που είχε αναλάβει πλέον πρωθυπουργός. Ο Γερμανός καγκελάριος Χέλμουτ Σμιτ περιγράφει με δυσφορία σε βιβλίο του, την τακτική του Έλληνα πρωθυπουργού να κατηγορεί για τις οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις στο εσωτερικό της χώρας του, τη

Γερμανία και τις άλλες Σύμμαχες χώρες. Αποκορύφωμα αποτέλεσε η διένεξη του Ανδρέα Παπανδρέου και του διαδόχου του Σμιτ, Χέλμουτ Κολ, όταν σε διάσκεψη κορυφής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στα τέλη του 1984, ο Γερμανός καγκελάριος αρνήθηκε να αυξήσει το χρηματικό ποσό ενίσχυσης των προβληματικών περιοχών των μεσογειακών χωρών.

Το κλίμα αλλάζει και πάλι τη δεκαετία του 1990 με την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη. Η ελληνική κυβέρνηση χαιρέτησε εγκάρδια την Ένωση των δύο των Γερμανιών, ενώ ο Γερμανός καγκελάριος παρέστη ο ίδιος στις εκδηλώσεις με αφορμή την επέτειο της Μάχης της Κρήτης το 1991. Ωστόσο άρχισε σταδιακά να φαίνεται ότι τα γερμανικά και τα ελληνικά συμφέροντα ήταν διαφορετικά, όπως για παράδειγμα με την επιμονή της Γερμανίας για άμεση αναγνώριση από πλευράς Ευρωπαϊκής Κοινότητας των δημοκρατιών της Σλοβενίας και της Κροατίας, ενώ από την άλλη υποστήριζε τη διατήρηση μιας ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας. Επιπλέον, αρνητική εντύπωση στην κοινή ελληνική γνώμη προκάλεσε η στάση της Γερμανίας στις διαπραγματεύσεις ανάμεσα σε Ελλάδα και Σκόπια, με το Γερμανό υπουργό εξωτερικών Κλάους Κίνκελ (Klaus Kinkel) να είναι ο εμπνευστής της συμβιβαστικής ονομασίας FYROM (Former Yugoslavian Republic of Macedonia) που τελικά υιοθετήθηκε.

Γενικά οι σχέσεις Ελλάδας και Γερμανίας έλαβαν χώρα σε θετικό κλίμα τη δεκαετία του 1990 παρά το γεγονός πως η Γερμανία δεν υποστήριζε την Ελλάδα στα εθνικά της ζητήματα. Οι αρχές του 21^{ου} αιώνα βρίσκει τις δύο χώρες να ανήκουν στο στενό πυρήνα της Ενωμένης Ευρώπης, έχοντας κοινό νόμισμα.²¹

---

²¹ Χρυσός Ευάγγελος, Wolfgang Schultheiss (2010), Ορόσημα Ελληνο-γερμανικών σχέσεων, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων

3.2 Διαπολιτικές σχέσεις Ελλάδας – Γερμανίας

Ήδη οι πρώτες επαφές και σχέσεις αλληλεπίδρασης μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας εντοπίζονται από πολύ παλιά και συγκεκριμένα από τα χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (330-1453). Η προσέγγιση Ανατολής και Δύσης πραγματοποιείται με το γάμο του Γερμανού αυτοκράτορα Όθων Β' και της Ελληνίδας πριγκίπισσας Θεοφανούς από την Κωνσταντινούπολη στις 14 Απριλίου 972 στο ναό του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη. Η πριγκίπισσα Θεοφανώ ενισχύει τις πολιτικές και πολιτισμικές σχέσεις των δύο λαών και ασκεί μεγάλη επιρροή στις τέχνες, στη νομοθεσία και την πολιτική της τότε οθωνικής αυτοκρατορίας. Την περίοδο της αυτοκρατορίας της, πολλοί Έλληνες επιστήμονες εγκαταστάθηκαν στην Κολωνία μεταφέροντας με τον τρόπο αυτό στοιχεία του πολιτισμού τους στη Γερμανία. Η Θεοφανώ προώθησε και τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στην οθωνική αυτοκρατορία, φέρνοντας ως δάσκαλο των Ελληνικών τον ποιητή Μιχαήλ Μασάφρα από τον Τάραντα της Σικελίας. Για να αναπτύξει τις διπλωματικές του ικανότητες ο καίσαρας Κάρολος ο Μέγας (748-911) μαθαίνει την ελληνική γλώσσα.

Λίγο αργότερα κατά τον 16^ο αιώνα η ελληνική γλώσσα και ο ελληνικός πολιτισμός γνωρίζουν έναν από τους μεγαλύτερους θαυμαστές τους, τον Μαρτίνο Κρούσιο, 1526-1607), ο οποίος ήταν καθηγητής κλασικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Τυβίγγης και πρώτος εκπρόσωπος του φιλελληνισμού. Όνειρό του ήταν η συνεργασία ανάμεσα σε Ελλάδα και Γερμανία. Κοντά του είχε μαζέψει αρκετούς φοιτητές που σπούδασαν και δίδαξαν την ελληνική γλώσσα σε γερμανικά πανεπιστήμια, όπως ο Αιμίλιος Πόρτο στη Χαϊδελβέργη (1596-1608).

Δύο αιώνες αργότερα προστίθεται ένας ακόμα λάτρης της Ελλάδας και του πολιτισμού της, ο αρχαιολόγος Γιόχαν Γιόαχιμ Βίνγκελμαν (Johann Joachim Winckelmann) (1717-1768). Με το βιβλίο του το 1764 "Ίστορία και Τέχνη της Αρχαιότητας" επαναφέρει την Ελλάδα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και την εξυμνεί θεωρώντας την ως πρότυπο καλαισθησίας.

Όσον αφορά τον τομέα της αρχιτεκτονικής πολλά γερμανικά μνημεία και κτίρια φέρουν στοιχεία και πρότυπα ελληνικά. Για παράδειγμα η Πύλη του Βρανδεμβούργου στο Βερολίνο χτίστηκε το 1788-91 από τον αρχιτέκτονα Καρλ Γκόττχαρντ Λάνγκχανς και θυμίζει τα Προπύλαια της Ακρόπολης των Αθηνών. Το Εθνικό θέατρο του

Μονάχου χτίστηκε το 1811-1818 από τον αρχιτέκτονα Καρλ Φον Φίσερ και έχει πρότυπο αρχαίο ελληνικό ναό. Τα Προπύλαια του Μονάχου χτίστηκαν το 1854-62 με εντολή του αυτοκράτορα Λουδοβίκου Ι. Εις μνήμην του απελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων απέναντι στην οθωμανική αυτοκρατορία, με πρότυπο τα Προπύλαια της Ακρόπολης.

Στο χώρο της ποίησης ο Γκαίτε και ο Σίλλερ υπήρξαν θαυμαστές του ελληνικού πολιτισμού, θέτοντας ως στόχο τη γόνιμη σύνθεση ελληνικού και γερμανικού πνεύματος. Αξίζει να αναφερθεί πως απόφοιτος Έλληνας φοιτητής στην Ιένα (Jena), ο Ιωάννης Παπαδόπουλος, μετέφρασε το έργο του Γκαίτε “Ιφιγένεια” στα ελληνικά. Το ίδιο συμβαίνει και με τον ποιητή Βίλχελμ Μίλλερ που θεωρείται από τους μεγαλύτερους φιλέλληνες, που προσπαθούσε να εμψυχώσει τους Έλληνες στη μάχη κατά της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Πέρα από το χώρο της ποίησης στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού είναι εμφανή σε πολλές πτυχές της γερμανικής πραγματικότητας. Ο Γερμανός επιστήμονας, πολιτικός και ιδρυτής του Πανεπιστημίου του Βερολίνου, Βίλχελμ Φον Χούμπολτ μέσα από τα ιδεώδη του αρχαίου ελληνικού πνεύματος επηρέασε με το έργο του όσον αφορά τον ορισμό για την παιδεία, ενώ το 19^ο αιώνα θεμελίωσε εκ νέου το πρωσικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Ο Βαυαρός πρίγκηπας και αργότερα βασιλιάς της Ελλάδας Όθων Ι. έφερε μαζί του και επιτελείο από επιστήμονες, τεχνίτες, αρχαιολόγους όπως το Ludwig Ross, που διετέλεσε πρώτος καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας στο νεοσύστατο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μια ακόμα εξέχουσα προσωπικότητα της εποχής ο αρχιτέκτονας Έρνστ Τσίλλερ, διετέλεσε καθηγητής για μια δεκαετία (1872-82) στο Πολυτεχνείο της Αθήνας και το 1884 διευθυντής Δημοσίων έργων με περισσότερα από 900 να βρίσκονται υπό το σχεδιασμό του. Το πιο γνωστό έργο του Γερμανού αρχιτέκτονα αποτελεί το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών. Στην Ελλάδα διέπρεψαν και πολλοί άλλοι επιστήμονες και τεχνίτες όπως ο Κάρολος Φουξ που ίδρυσε το εργοστάσιο ζυθοποιίας Φιξ στην Αθήνα, όπως και ο Γκούσταβ Κλάους που ίδρυσε το εργοστάσιο ονοπαγωγής Achaia-Clauss.

3.2.1 Έλληνες που διέπρεψαν στην Γερμανία

Από το χώρο των επιστημών ξεχωρίζει ο μαθηματικός Κωνσταντίνος Καραθεοδωρής που έγινε καθηγητής στα Πανεπιστήμια του Αννόβερου, Γκέτινγκεν, Βερολίνου, Μπρέσλαου και Μονάχου. Η συμβολή του Έλληνα μαθηματικού υπήρξε μείζονος σημασίας όσον αφορά τη μαθηματική θεμελίωση σε τομείς φυσικής όπως της Θερμοδυναμικής, της Μηχανικής, της Ειδικής θεωρίας της Σχετικότητας. Αξίζει να αναφερθεί πως ο Έλληνας μαθηματικός συμβούλεψε αρκετές φορές και τον Άλμπερτ Άινσταϊν, όταν ο τελευταίος ζήτησε τη βοήθειά του για μαθηματικά προβλήματα. Ο Κωνσταντίνος Καραθεοδωρής έχει ενταφιαστεί στο Δασικό Νεκροταφείο του Μονάχου.

Από το χώρο της τέχνης θα μπορούσε να αναφερθεί ο Θεόδωρος Φίλιππος Βρυζάκης 1814-78, ένας από τους σπουδαιότερους Έλληνες ζωγράφους αλλά και ιδρυτής της Σχολής του Μονάχου. Ένα από τα σπουδαιότερα έργα του είναι η “Έξοδος του Μεσολογγίου”. Τα έργα του τα άφησε κληρονομιά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, όπως και ένα χρηματικό ποσό στο ναό της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα στο Μόναχο, βοηθώντας να επισκευαστεί η στέγη του ναού.

Γενικά οι αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε Ελλάδα και Γερμανία σε πολιτικό, επιστημονικό και καλλιτεχνικό επίπεδο, είναι μεγάλες. Πολιτικοί όπως ο Γεώργιος Παπανδρέου, Κωνσταντίνος Τσάτσος, Παναγιώτης Κανελλόπουλος, Γεώργιος Μαύρος σπούδασαν στη Γερμανία, όπως επίσης και ο πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδας Κωνσταντίνος Σημίτης, ο οποίος πέραν των σπουδών του διητέλεσε και καθηγητής στη Γερμανία. Σήμερα πολλοί Έλληνες εργάζονται στη Γερμανία στο χώρο των επιστημών, ενώ πάνω από έξι χιλιάδες φοιτητές σπουδάζουν σε γερμανικά πανεπιστήμια. Στα ελληνικά πανεπιστήμια και συγκεκριμένα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, υπάρχουν έδρες Γερμανικής Φιλολογίας. Επιπλέον για τη διάδοση της γερμανικής γλώσσας λειτουργούν παραρτήματα του Ινστιτούτου Γκαίτε, ενώ μαθήματα γερμανικών προσφέρονται στα ελληνικά πανεπιστήμια, στα τεχνικά ιδρύματα, στα ελληνικά δημόσια σχολεία, στο σχολείο παλιννοστούτων και στα ιδιωτικά γερμανικά σχολεία σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Στη Γερμανία από την άλλη, και συγκεκριμένα στο Βερολίνο το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού άνοιξε παράρτημα

για τη μετάδοση των ελληνικών. Για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού υπάρχουν τρεις έδρες σε Μόναχο, Βερολίνο και Μάιντς.²²

3.2 Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Γερμανίας

3.2.1 Θεσμικό πλαίσιο

Ακολουθεί το θεσμικό πλαίσιο της Διμερούς οικονομικής συνεργασίας μεταξύ της Ελλάδας και της Γερμανίας το οποίο χαρακτηρίζεται από τις ακόλουθες διμερείς Συμφωνίες:

- Συμφωνία περί ‘‘Δικαιωμάτων Πνευματικής, Εμπορικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας’’ (1951, ΦΕΚ 330 Α/1953)
- Ευρωπαϊκή Συμφωνία περί ‘‘Δικαιωμάτων Ευρεσιτεχνίας’’ (1973)
- Εμπορική Συμφωνία (1957, ΦΕΚ 20 Α/1958)
- Συνθήκη ‘‘Ναυτιλίας και Εγκαταστάσεως’’ (1960, ΦΕΚ 145 Α /1961)
- Συμφωνία ‘‘Τακτικών Αεροπορικών Μεταφορών’’ (1961, ΦΕΚ 212 Α/1964)
- Συμφωνία ‘‘Οδικών Μεταφορών Εμπορευμάτων’’ (1962, ΝΔ 4380/17.10.1964, ΦΕΚ 188 Α/1964).
- Οικονομική Συμφωνία, δε χρήζει κυρώσεως
- Συμφωνία περί ‘‘Προστασίας των Ενδείξεων Προελεύσεως και των Γεωγραφικών Ονομασιών’’ (1964, ΝΔ.4556/1966, ΦΕΚ 214 Α/1966)
- Συμφωνία περί ‘‘Φορολογικής Μεταχειρίσεως Οδικών Οχημάτων εν τη Διεθνή Συγκοινωνία’’ (1977, Ν. 40/1979, ΦΕΚ 40 Α/ 03.03.1979)
- Συμφωνία ‘‘Επιστημονικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας’’ (1978, Ν. 1231/1982, ΦΕΚ 24 Α/26.02.1982)
- Συμφωνία στο πλαίσιο ‘‘Οικονομικής, Βιομηχανικής και Τεχνικής Συνεργασίας’’ (1980, ΦΕΚ 17 Α/ 18.06.1982)

---

²²http://www.ediamme.edc.uoc.gr/diaspora/index.php?option=com_phocadownload&view=category&download=514:v-diapolitismos&id=119:apo-ti-zoi-ton-ellinon-sti-germania&lang=el

- Συμφωνία περί ‘‘Ορθολογικής Χρήσεως της Ηλιακής Ενέργειας’’ του Ελληνικού Υπουργείου Συντονισμού και Υπουργείου Εργασίας της Ελληνικής Δημοκρατίας με το Υπουργείο Έρευνας και Τεχνολογίας της Ο.Δ. της Γερμανίας (1983, ΦΕΚ 152 Α/23.12.1982)
- Συμφωνία περί ‘‘Αποφυγής Διπλής Φορολογίας του Εισοδήματος και του Κεφαλαίου’’ (Σύμβαση 2095), Αθήνα, 18.04.1966, Κύρωση 19.06.1967 δι’ Α.Ν. 52/1967, ΦΕΚ 134/04.08.1967. Εν ισχύ από 08.02.1967. Η συμφωνία τελεί υπό καθεστώς αναθεώρησης.
- Οι σχέσεις των δύο χωρών στον ασφαλιστικό τομέα ρυθμίζονται από το κοινοτικό δίκαιο (ΚΑΝ ΕΟΚ 1408/71, όπως τροποποιείται από τον κανονισμό ΕΚ 647/2005 και ΚΑΝ ΕΟΚ 574/72).

Εκκρεμεί η τροποποίηση και η αναθεώρηση της Συμφωνίας Ελλάδας και Γερμανίας περί ‘‘Αποφυγής Διπλής Φορολογίας και Αποτροπής της Φοροδιαφυγής σε σχέση με το φόρο Εισοδήματος, Κεφαλαίου και Επιτηδεύματος’’, (1966, ΦΕΚ ΑΝ. 52/1967-134/67).²³

3.2.2. Διμερείς εμπορικές συναλλαγές

Οι διμερείς εμπορικές και οικονομικές σχέσεις Ελλάδας και Γερμανίας βρίσκονται εδώ και αρκετά χρόνια σε πολύ καλό επίπεδο, όπως μαρτυρά εξάλλου το γεγονός πως η Γερμανία αποτελεί τον σπουδαιότερο εμπορικό μας εταίρο, όσον αφορά το συνολικό όγκο εμπορίου και τις ελληνικές εισαγωγές. Οι εμπορικές σχέσεις Ελλάδας και Γερμανίας τα έτη 2016-2018, παρουσιάζουν την εξής εικόνα, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

²³<https://agora.mfa.gr/inf/files/%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%95%CE%A3%20%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3%20%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A3-%CE%93%CE%95%CE%A1%CE%9C%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%91%CE%A3-%20%CE%98%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF%20%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%B7%60%AE%CF%82%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%20de.pdf>

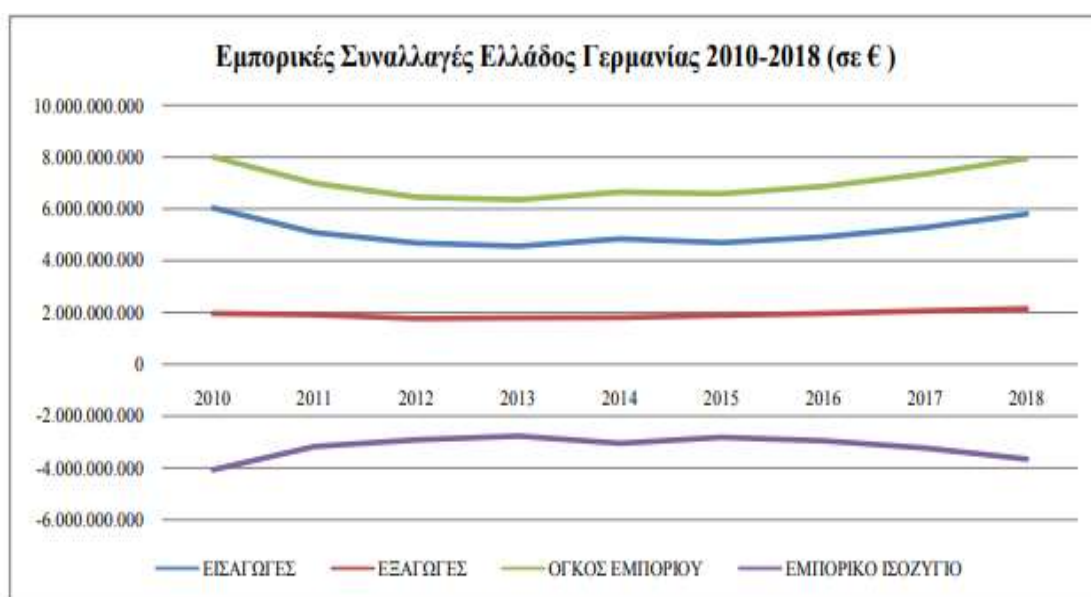
	2016	2017	2018	Μεταβολή 2017-2018
Εξαγωγές Ελλάδος	1.959.473.835	2.055.949.932	2.142.527.689	4,2%
Εισαγωγές Ελλάδος	4.905.451.514	5.278.127.261	5.805.099.406	10,0%
Όγκος εμπορίου	6.864.925.349	7.334.077.193	7.947.627.095	8,4%
Εμπορικό Ισοζύγιο Ελλάδος	-2.945.977.679	-3.222.177.329	-3.662.571.717	13,7%
Βαθμός Κάλυψης Εισαγωγών από Εξαγωγές	39,9%	39,0%	36,9%	
Εξαγωγές Ελλάδος	1.897.465.495	1.983.067.508	2.034.266.845	2,6%
Εισαγωγές Ελλάδος	4.879.232.988	5.252.664.421	5.775.286.457	9,9%
Όγκος εμπορίου	6.776.698.483	7.235.731.929	7.809.553.302	7,9%
Εμπορικό Ισοζύγιο Ελλάδος	-2.981.767.493	-3.269.596.913	-3.741.019.612	13,7%
Βαθμός κάλυψης Εισαγωγών από Εξαγωγές	38,9%	37,8%	35,2%	

Πίνακας 17: Διμερείς εμπορικές συναλλαγές Ελλάδα – Γερμανίας, 2016-2018²⁴

²⁴<https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%94%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%AF%CF%82%20%CE%95%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%B3%CE%AD%CF%82%20%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82%20-%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%B5%CE%BE%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AD%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%202018%203%20de.pdf>

Έτσι, μπορεί κανείς να συμπεράνει πως οι συνολικές εξαγωγές της Ελλάδας προς τη Γερμανία διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των €2,142 δις το 2018 έναντι €2,055 δις το 2017 και €1,959 δις το 2016, καταγράφοντας αύξηση 4,2%. Όσον αφορά τις εισαγωγές των γερμανικών προϊόντων στην Ελλάδα, διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των €5,805 δις το 2018 έναντι €5,278 δις το 2017 και €4,905 δις το 2016. Ο όγκος διμερούς εμπορίου το 2018 σημείωσε αύξηση 8,4% σε σύγκριση με το 2017 και ανήλθε σε €7,947 δις το 2019 σε σχέση με €7,334 το 2017 και €6,864 το 2016. Το εμπορικό έλλειμμα εις βάρος της Ελλάδας διευρύνθηκε το 2018 κατά 13,7% σε σχέση με το 2017 και διαμορφώθηκε στο επίπεδο των €3,662 δις έναντι €3,222 δις το 2017 και €2,945 δις το 2016. Ο βαθμός κάλυψης των εισαγωγών σε σχέση με τις εξαγωγές μειώθηκε σε σχέση με το 2017, από 39% υποχώρησε στο 36,9%.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ένα γράφημα που δείχνει τις διακυμάνσεις στο διμερές εμπόριο Ελλάδα – Γερμανίας για τα έτη 2010-2018.

Εικόνα 1: Γράφημα εμπορικών συναλλαγών Ελλάδας – Γερμανίας, 2010-2018, mfa

Όσον αφορά τις εξαγωγές της Ελλάδας στη Γερμανία το 2018 αυτές παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα. Όπως φαίνεται, η πλειοψηφία των προϊόντων που εξάγει η Ελλάδα απαρτίζεται από τρόφιμα κατά κύριο λόγο με μερίδιο 36,8% επί του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών. Στη συνέχεια ακολουθούν τα προϊόντα και τεχνουργήματα αργιλίου με μερίδιο 10,9%, τα φαρμακευτικά προϊόντα με μερίδιο 10,2 %, ενώ σημαντικό ποσοστό κατέχουν οι ηλεκτρικές συσκευές και μηχανές με μερίδιο 7,5%. Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα την 1^η θέση στις ελληνικές εξαγωγές προς τη Γερμανία κατέλαβαν τα προϊόντα αλουμινίου το 2018, που σημείωσαν αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος 8,4%. Η αξία των προϊόντων αλουμινίου ανήλθε στο επίπεδο των €233,9 εκατομμυρίων έναντι €215,7 εκατομμυρίων το 2017 και €192,2 εκατομμυρίων το 2016 αντίστοιχα.

A/A	ΚΣΟ	Κατηγορία προϊόντος	2016	2017	2018	Μεταβολή 2017/2018
1	76	Αργίλιο και τεχνουργήματα	192.233,60	215.745,42	233.931,19	8,4%
2	30	Φαρμακευτικά	216.674,73	214.996,29	218.357,79	1,6%
3	85	Ηλεκτρικές συσκευές	155.457,75	170.215,55	159.944,92	-6,0%
4	04	Γαλακτοκομικά	138.365,03	152.373,16	158.787,93	4,2%
5	20	Παρασκευάσματα λαχανικών, φρούτων, καρπών	151.291,10	152.214,84	153.648,08	0,9%
6	08	Καρποί και φρούτα	142.816,01	140.780,42	142.933,38	1,5%
7	27	Ορυκτά καύσιμα	62.008,34	72.882,42	108.260,84	48,5%
8	61	Ενδύματα πλεκτά	91.479,03	92.846,20	82.881,66	-10,7%
9	39	Πλαστικές ύλες	68.447,25	73.842,14	82.551,46	11,8%
10	22	Ποτά	68.106,79	70.596,56	72.154,54	2,2%

11	15	Λίπη και λάδια	46.635,21	57.941,05	55.176,26	-4,8%
12	74	Τεχνουργήματα από χαλκό	36.073,38	41.750,33	53.539,87	28,2%
13	73	Τεχνουργήματα από χυτοσίδηρο, σίδηρο και χάλυβα	29.162,76	45.725,36	53.503,56	17,0%
14	19	Παρασκευάσματα από δημητριακά, γάλα-είδη ζαχαροπλαστικής	41.405,28	43.680,88	52.369,43	19,9%
15	84	Μηχανικές επινοήσεις	49.468,69	73.247,98	49.809,59	-32%

Πίνακας 18: Ελληνικές εξαγωγές στη Γερμανία, 2016-2018, mfa

Στη συνέχεια ακολουθούν οι εισαγωγές των γερμανικών προϊόντων στην Ελλάδα. Όπως προαναφέραμε, η Γερμανία αποτελεί για την Ελλάδα το σημαντικότερο εμπορικό της εταίρο, κατέχοντας την 1^η θέση όσον αφορά τις χώρες προέλευσης των ελληνικών εισαγωγών. Για το έτος 2018 οι ελληνικές εισαγωγές από Γερμανία κατέγραψαν αύξηση κατά 9,9% σε σχέση με το προηγούμενο έτος και ανήλθαν σε €5,8 δις έναντι €5,2 δις το 2017. Όπως παρατηρούμε από τον παρακάτω πίνακα η σύνθεση των ελληνικών εισαγωγών από τη Γερμανία απαρτίζεται κατά κύριο λόγο από: φάρμακα, επιβατικά αυτοκίνητα, μηχανολογικό εξοπλισμό, πλαστικές ύλες, γαλακτοκομικά προϊόντα, ιατρικά μηχανήματα και όργανα, κρέατα, αλλαντικά, προϊόντα καλλωπισμού και υγιεινής καθώς και οργανικά χημικά και χημικά προϊόντα.

A/A	ΚΣ Ο	Προϊόντα	2016	2017	2018	Μεταβολή ή 2017- 2018
1	30	Φαρμακευτικά προϊόντα	757.939.007	849.747.903	837.654.544	-1,42%
2	87	Αυτοκίνητα οχήματα, ελκυστήρες, ποδήλατα και άλλα οχήματα για χερσαία μεταφορά, μέρη και εξαρτήματα	611.676.453	658.515.753	736.050.332	11,77%
3	84	Πυρηνικοί αντιδραστήρες, λέβητες, μηχανές, συσκευές, μηχανικές επινοήσεις και τα μέρη τους	502.305.915	643.985.562	684.302.996	6,26%
4	85	Μηχανές, συσκευές, υλικά ηλεκτρικά, συσκευές για εγγραφή και αναπαραγωγή ήχου-εικόνας και τα μέρη τους	350.746.101	363.035.016	465.484.194	28,22%
5	39	Πλαστικές ύλες και τεχνουργήματα από τις ύλες αυτές	243.954.631	248.219.941	285.971.669	15,21%
6	29	Οργανικά χημικά προϊόντα	103.028.679	134.011.216	271.472.163	102,57%
7	90	Όργανα και συσκευές οπτικής, φωτογραφίας, κινηματογραφίας, μέτρησης, ελέγχου, ακριβείας, ιατροχειρουργικής και τα μέρη τους	190.613.307	203.706.655	237.444.323	16,56%
8	4	Γαλα-γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά πτηνών, μέλι, προϊόντα βρώσιμα ζωικής προέλευσης	217.923.898	245.815.666	218.968.022	-10,92%
9	72	Χυτοσίδηρος, σίδηρος και χάλυβας	84.726.482	80.305.370	169.910.664	111,58%
10	2	Κρέατα και βρώσιμα προϊόντα	124.886.906	145.591.272	141.507.446	-2,80%
11	38	Προϊόντα χημικών βιομηχανιών	114.103.280	119.620.528	128.571.942	7,48%
12	48	Χαρτί και χαρτόνια, προϊόντα από κυτταρίνη, χαρτί και χαρτόνι	113.842.230	103.879.530	112.137.329	7,95%

13	73	Τεχνουργήματα από χυτοσίδηρο, σίδηρο και χάλυβα	82.014.736	115.835.691	85.972.190	-25,78%
14	32	Δεψικά και βαφικά εκχυλίσματα, ταννικές και τα παράγωγά τους, χρωστικά, χρώματα επίχρισης και βερνίκια	57.897.992	66.025.276	82.886.856	25,54%
15	33	Αιθέρια έλαια και ρητονοειδή, προϊόντα αρωματοποίησης και καλλωπισμού, καλλυντικά	110.128.831	110.437.473	82.213.205	-25,56%

Πίνακας 19: Εισαγωγές προϊόντων από τη Γερμανία στην Ελλάδα, 2016-2018, mfa

Ακολουθεί το διμερές εμπόριο της Ελλάδας με τα ομοσπονδιακά κρατίδια της Γερμανίας όπως αυτά διαμορφώθηκαν το έτος 2018. Όπως θα διαπιστώσουμε και από τον πίνακα παρακατω, το μεγαλύτερο κομμάτι του διμερούς εμπορίου ανάμεσα σε Ελλάδα και Γερμανία πραγματοποιείται διαχρονικά με τα πιο ακμαία ομοσπονδιακά κρατίδια της Γερμανίας, όπως με το ομοσπονδιακό κρατίδιο της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, της Βάδης Βυρτεμβέργης και της Βαυαρίας. Στα προαναφερθέντα κρατίδια ζει και το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού πληθυσμού στη Γερμανία.

Ομοσπονδιακό κρατίδιο	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Όγκος εμπορίου	Εμπορικό ισοζύγιο
Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία	913,954	390,424	1,304,378	523,530
Βάδη-Βυρτεμβέργη	690,942	349,502	1,040,444	341,440
Βαυαρία	540,729	450,797	991,526	89,932
Κάτω Σαξονία	509,187	89,809	598,996	419,378

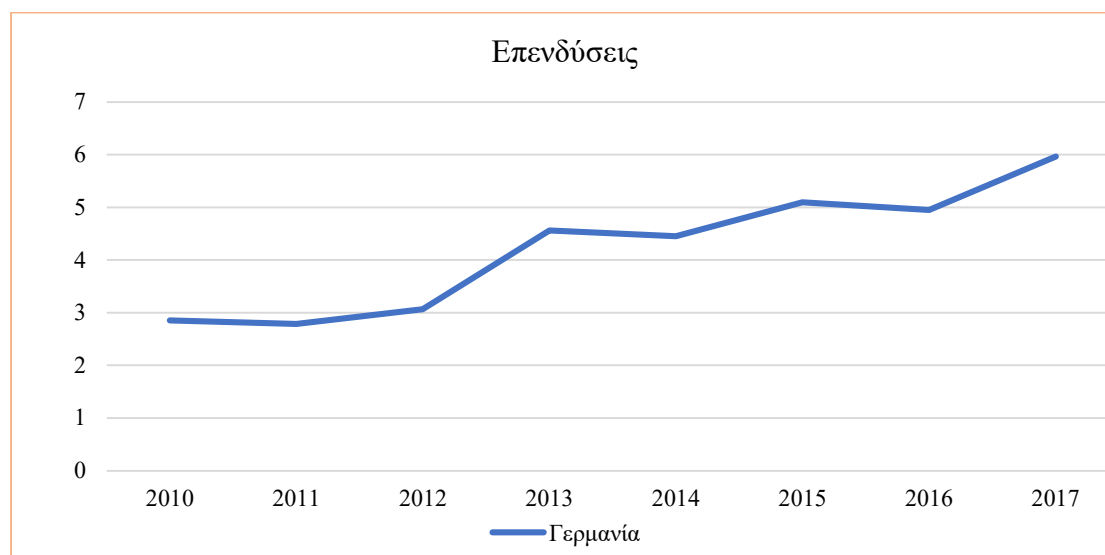
Ρηνανία Παλατινάτο	404,773	126,333	531,106	278,440
Έσση	230,403	121,001	351,404	109,402
Αμβούργο	97,938	109,594	207,532	-11,656
Σλέσβιχ- Χολστάϊν	129,815	42,157	171,972	87,658
Σαξονία- Ανχάλτη	73,810	65,581	139,391	8,229
Σαξονία	95,811	42,748	138,559	53,063
Βρέμη	103,327	29,737	133,064	73,590
Σααρλάνδη	74,258	50,945	125,203	23,313
Βρανδεμβούργο	89,624	15,301	104,925	74,323
Βερολίνο	42,326	23,743	66,069	18,583
Μεκλεμβούργο- Δυτική Πομερανία	43,269	15,738	59,007	27,531
Θουριγγία	36,899	16,878	53,777	20,021

Πίνακας 20: Διμερές εμπόριο Ελλάδας-Ομοσπονδιακών κρατιδίων Γερμανίας, 2018²⁵

²⁵<https://agora.mfa.gr/inf/files/%CE%94%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%AD%CF%82%20%CE%95%CE%BC%CF%80%CF%8C%CF%81%CE%B9%CE%BF%20%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%9F%CE%BC%CE%BF%CF%83%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%9A%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B4%CE%AF%CF%89%CE%BD%20%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82%202018%20de.pdf>

3.2.3 Επενδύσεις Ελλάδας – Γερμανίας

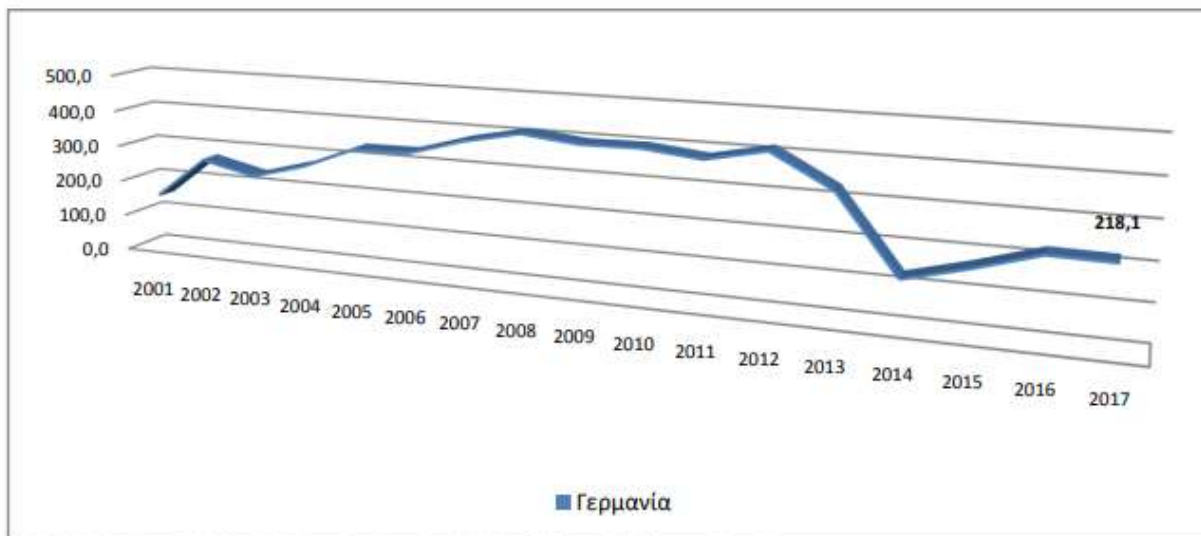
Η Γερμανία το 2017 κατετάγη πρώτη μεταξύ των χωρών προέλευσης των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, με τις γερμανικές επενδύσεις να ανέρχονται σε €5,97 δις το 2017, έναντι €4,95 δις το 2016. Αξίζει να αναφερθεί πως τη δεύτερη θέση κατέχει το Λουξεμβούργο και την τρίτη θέση η Ολλανδία. Στο γράφημα που ακολουθεί, αποτυπώνεται η πορεία των γερμανικών επενδύσεων στην Ελλάδα τη δεκαετία 2007-2017.

Εικόνα 2: Επενδύσεις Γερμανίας στην Ελλάδα, 2010-2017, mfa

Όσον αφορά τις επενδύσεις της Ελλάδας στη Γερμανία, το απόθεμά τους ανήλθε σε €218,1 εκατομμύρια το 2017, έναντι €220,4 εκατομμύρια το προηγούμενο έτος. Σε γενικές γραμμές όμως παρατηρείται μια μείωση όσο περνάνε τα χρόνια και αφορούν μόλις 10 επιχειρήσεις με συνολικό κύκλο εργασιών περίπου στα €100 εκατομμύρια. Κάποιοι από τους ελληνικούς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στη Γερμανία είναι η Piraeus Bank, Titan Cement, Alumil Milonas, Chipita, COCOMAT, Fage International, Biofresh και η Frigoglass.

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζονται οι άμεσες ελληνικές επενδύσεις στη Γερμανία από το 2001 ως το 2017, σύμφωνα με τον mfa.²⁶

Εικόνα 3: Άμεσες ελληνικές επενδύσεις στην Γερμανία, 2001-2017, mfa

²⁶<https://agora.mfa.gr/inf/files/%CE%95%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20-%20%CE%86%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%B5%CF%82%20%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%95%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%20-%20%CE%86%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%B5%CF%82%20%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%95%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1%20de.pdf>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

4.1 Προφίλ Γερμανών τουριστών

Οι Γερμανοί τουρίστες προτιμούν την Ελλάδα για τις διακοπές τους εδώ και αρκετά χρόνια. Μάλιστα, ανήκουν στο top-5 των εθνικοτήτων που επισκέπτονται συχνά τη χώρα αλλά και σε αυτούς που ξοδεύουν τα περισσότερα χρήματα όταν έρχονται.

Όσον αφορά το προφίλ τους, οι Γερμανοί εκμεταλλεύονται τις ημέρες των διακοπών τους στο να πραγματοποιούν ταξίδια. Πιο αναλυτικά, οι άδειες των εργαζομένων προσμετρώνται σε 30 μέρες το χρόνο με το 62,9% να δηλώνει ευχαριστημένο με τον αριθμό αυτό. Το 2019, το 61% έκανε τουλάχιστον ένα ταξίδι διάρκειας 5 ημερών, το 20% ταξίδεψε για περισσότερες από 5 ημέρες και μάλιστα 2 φορές κατά τη διάρκεια του έτους και το 19% πραγματοποίησε ταξίδια πάνω από 2 φορές. Οι οικογενειακές καταστάσεις των ταξιδιωτών που κυριάρχησαν ήταν αυτή των οικογενειών και των ζευγαριών χωρίς παιδιά. Οι μήνες που προτιμούν να επισκέπτονται άλλες χώρες είναι οι θερινοί (λόγω σχολικών διακοπών) και προτιμούν προορισμούς που κυριαρχεί το προφίλ ‘Ήλιος και Θάλασσα’. Αξίζει να σημειωθεί πως η αγοραστική δύναμη του ευρώ αποτελεί βασικό παράγοντα επιλογής προορισμού των διακοπών τους. Ακόμα, οι νέοι ηλικίας 18-24 ετών ταξιδεύουν για περισσότερο από 14 ημέρες σε κάθε προορισμό, ενώ η ηλικιακή ομάδα 35-54 διαμένουν τουλάχιστον 5 ημέρες.

Επιπλέον, σύμφωνα με έρευνα του γραφείου Εξωτερικών ΕΟΤ της Γερμανίας, το 42% των κατοίκων δήλωσε πως σκοπεύει τα επόμενα χρόνια να ταξιδέψει σε χώρα που δεν έχει ξαναεπισκεφθεί. Όσο για τον τρόπο κράτησης, οι περισσότεροι επιλέγουν τα ταξιδιωτικά πρακτορεία, ενώ το 2019 το 42% έκανε κράτηση μέσω διαδικτύου. Σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, αποτελεί ένα ποσοστό αυξημένο. Επιπλέον, το 80% των Γερμανών κλείνει το ταξίδι του από το πρώτο τρίμηνο του έτους. Βέβαια, το 25% των κατοίκων ξεκινά να συλλέγει πληροφορίες για το ταξίδι του ως και ένα χρόνο νωρίτερα και από αυτούς μόνο το 19% έχει αποφασίσει τον προορισμό. Σε γενικές γραμμές, οι περισσότεροι κλείνουν τις διακοπές τους από 6 ως 3 μήνες νωρίτερα, ενώ το last minute αφορά επισκέπτες με ποσοστό λιγότερο του 10%.

Οι προορισμοί που προτιμούν είναι η Ισπανία, η Ιταλία, η Αυστρία, οι Σκανδιναβικές χώρες και η Ελλάδα. Στη χώρα μας οι περιφέρειες που επιλέγουν για τις διακοπές τους είναι αυτή του Νοτίου Αιγαίου, της Κρήτης και της Πελοποννήσου. Μάλιστα, κατατάσσονται στο top-3 των εθνικοτήτων που επισκέπτονται τη χώρα σε 10 από τις 13 περιφέρειες, αλλά και στις δαπάνες σε 11 από τις 13 περιφέρειες.²⁷

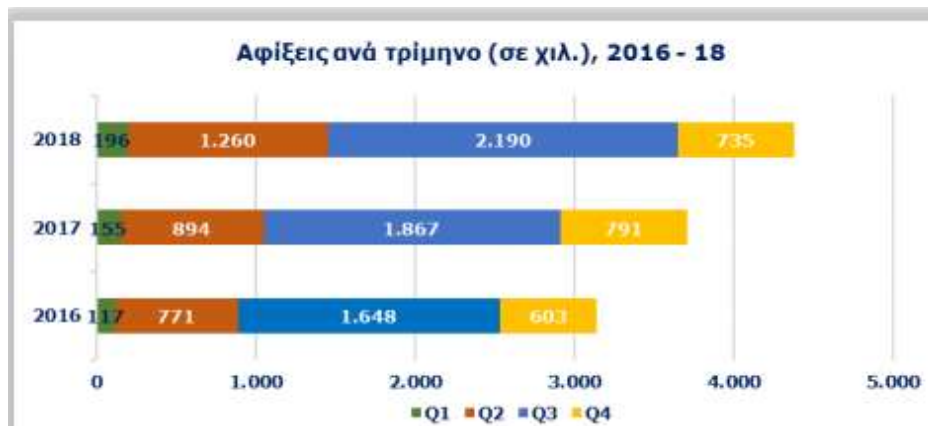
4.2 Αφίξεις – Διανυκτερεύσεις – Δαπάνες Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία του ΙΝΣΕΤΕ, την περίοδο 2008-2019 οι αφίξεις των Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα σημείωσαν αύξηση κατά 1,6 φορές ενώ το μερίδιο αγοράς τους άγγιξε το 2018 το 14,5%. Πιο συγκεκριμένα, το 2019 ήταν 4.026 χιλ. Βέβαια οι περισσότεροι τουρίστες Γερμανοί έρχονται στην Ελλάδα κατά τους θερινούς μήνες με το 78,7% των αφίξεων να πραγματοποιείται το δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του έτους. Οι περιφέρειες που προτίμησαν ήταν του Νοτίου Αιγαίου (27,6% των αφίξεων), της Κρήτης (31,1% των αφίξεων) και της Αττικής (15,8% των αφίξεων). Ακολουθεί η Κεντρική Μακεδονία (6,3% των αφίξεων) και η Πελοπόννησος (6,8% των αφίξεων).²⁸

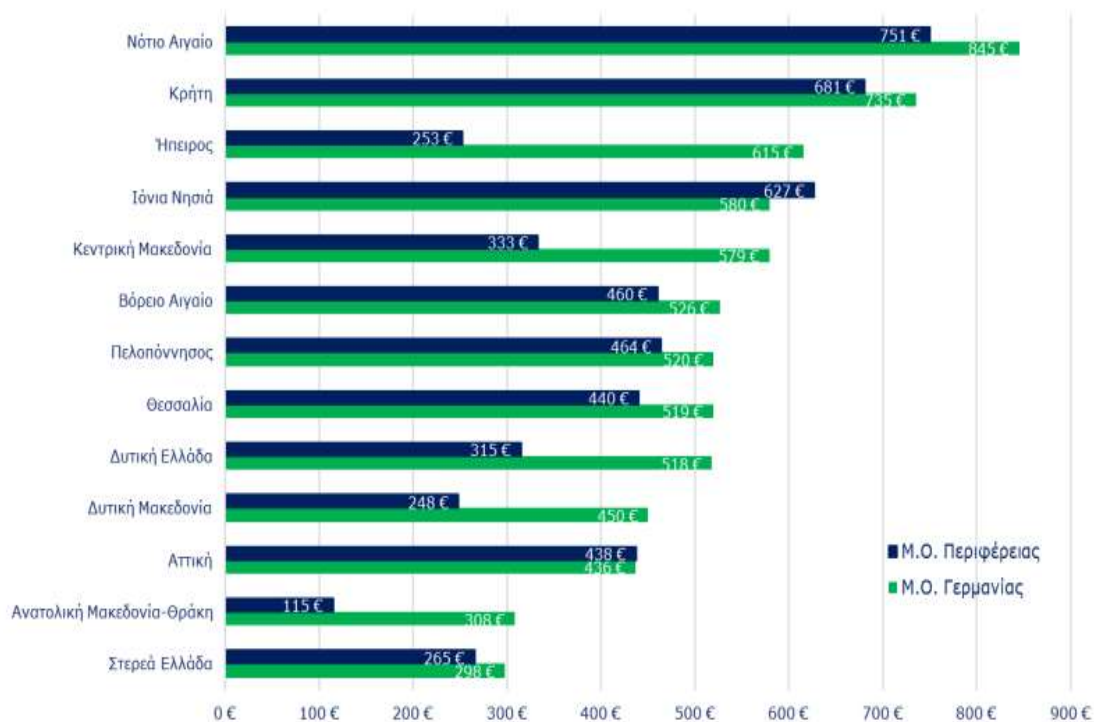
²⁷ <https://money-tourism.gr/apokleistiko-ayti-aktinografia-tis-toyristikis-agoras-tis-germanias-oi-tziroi-ton-tour-operators/>

²⁸ https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/09/20_07-Eiserxomenos-Tourismos_Perifereiwn_2019.pdf

Εικόνα 4: Αφίξεις Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα, 2016-2018, ΙΝΣΕΤΕ

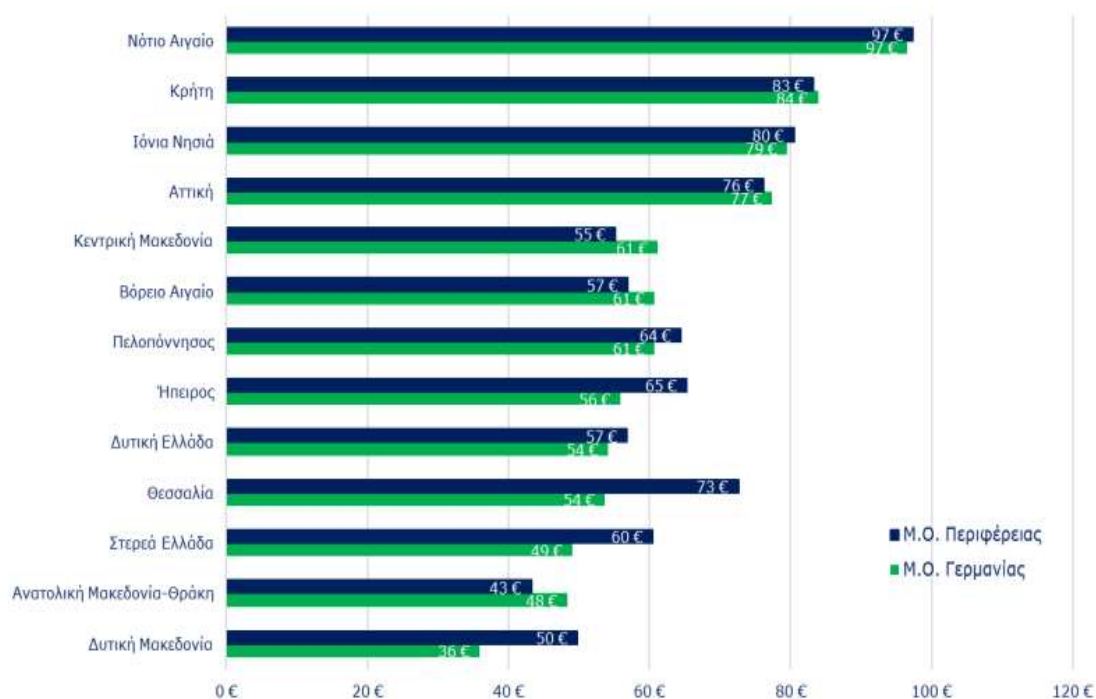
Όσον αφορά τις εισπράξεις, αυτές μειώθηκαν το 2019 ελάχιστα (0,2%), αλλά εξακολούθησαν να είναι οι υψηλότερες (€2,956 εκατομμύρια). Το μεγαλύτερο ποσοστό των εισπράξεων παρατηρήθηκε στην Κρήτη (29,9%), στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (26,6%), στην Αττική (14,1%) και στην Κεντρική Μακεδονία (9,5%). Η μέση δαπάνη ανά επίσκεψη το 2019 διαμορφώθηκε στα 667€ κατά μέσο όρο παρουσιάζοντας αύξηση 8,7% σε σχέση με το 2018. Η μεγαλύτερη καταγράφηκε στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (845€) και η μικρότερη στην Στερεά Ελλάδα (298€).

Εικόνα 5: Δαπάνη ανά επίσκεψη Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα, 2019, ΙΝΣΕΤΕ

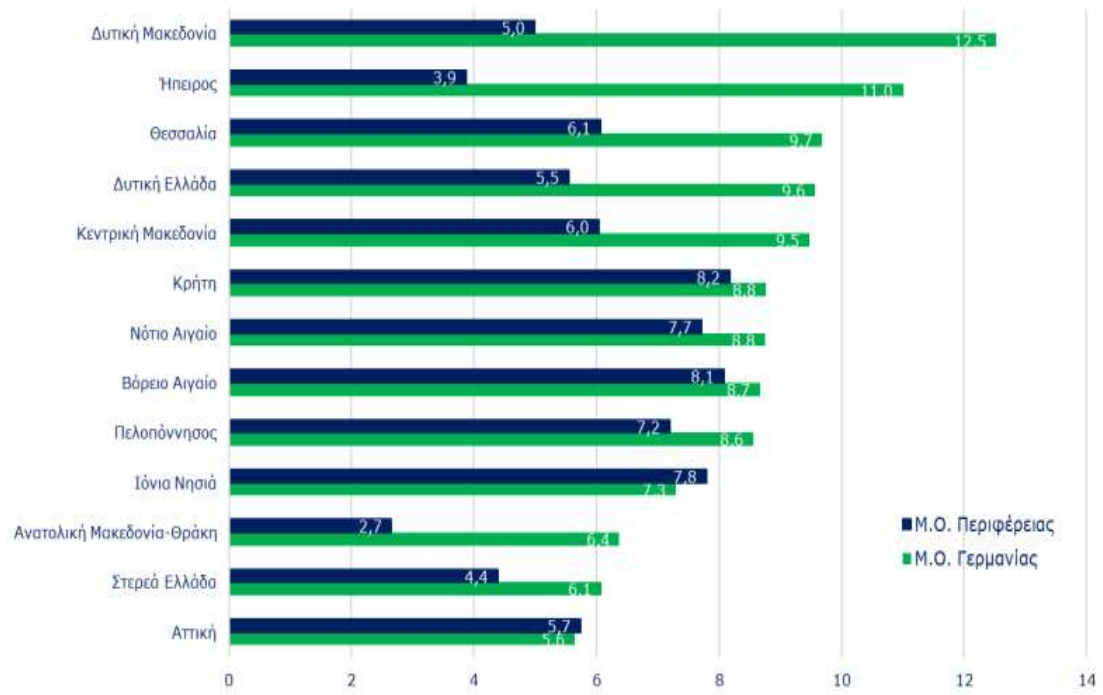

Οι διανυκτερεύσεις των Γερμανών τουριστών την περίοδο 2016-2018 αυξήθηκαν κατά 29,1% όπου πάλι το 81,6% από αυτές αφορούν τους καλοκαιρινούς μήνες των ετών. Το 2019 ανήλθαν σε 37.313 χιλ. ή στο 16,1% επί του συνόλου, με τις περισσότερες να καταγράφονται στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (33,6%), στην Κρήτη (32,9%), στην Αττική (12,2%) και στην Κεντρική Μακεδονία (6,2%). Σε σχέση με το 2018 οι διανυκτερεύσεις μειώθηκαν κατά 12,4%. Η μέση δαπάνη ανά διανυκτέρευση το 2019 αυξήθηκε σε σχέση με το προηγούμενο έτος κατά 14% και διαμορφώθηκε στα 79€. Η μεγαλύτερη καταγράφηκε για ακόμα μια φορά στο Νότιο Αιγαίο (97€) και η μικρότερη στη Δυτική Μακεδονία (36€).

Εικόνα 6: Δαπάνη ανά διανυκτέρευση Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα, 2019, ΙΝΣΕΤΕ

Όσον αφορά τη μέση διάρκεια παραμονής, το 2019 οι ημέρες των διακοπών των Γερμανών τουριστών μειώθηκαν σε σχέση με το 2018 κατά 4,7% και διαμορφώθηκαν σε 8,4 ημέρες. Η μέγιστη σημειώθηκε στην περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας (12,5 ημέρες) και η χαμηλότερη στην Αττική (5,6 ημέρες).

Εικόνα 7: Μέση διάρκεια παραμονής Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα, 2019, ΙΝΣΕΤΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ – ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

5.1 Χρονοσειρές

Στο εν λόγω κεφάλαιο θα αναλυθούν οι χρονοσειρές και θα επιλεγθεί το κατάλληλο μοντέλο από το οποίο θα προκύπτουν οι προβλέψεις του εισερχόμενου τουρισμού από τη Γερμανία. Οι μήνες που αφορούν την πρόβλεψη είναι για τον Ιούλιο του 2016 ως και τον Ιούνιο του 2017. Οι προβλέψεις έγιναν με τη βοήθεια του προγράμματος Statgraphics και τα δεδομένα των χρονοσειρών αντλήθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος και την ιστοσελίδα Statistics.

Αρχικά, να αναφερθεί πως ως χρονοσειρά ορίζεται η σειρά κάποιων τιμών που λαμβάνει μια μεταβλητή σε διαδοχικές χρονικές περιόδους. Οι σκοποί της είναι η περιγραφή της μέχρι τώρα διαχρονικής εξέλιξής της αλλά και η πρόβλεψη της συμπεριφοράς της στο μέλλον (Σφακιανάκης, 2019). Επιπλέον, τα βασικά της χαρακτηριστικά είναι αρχικά η γραμμικότητα ή μη του συστήματος, η κυκλική επαναλαμβανόμενη δομή σε διαχρονικά χρονικά πλαίσια και η περιοδικότητα που μπορεί να έχει ή η στασιμότητα.

Επιπλέον, οι συνιστώσες πρέπει να διαχωριστούν για να γίνει μελέτη της χρονοσειράς, οι οποίες παρουσιάζονται παρακάτω.

- Η τάση η οποία θα πρέπει να αφαιρεθεί όταν πρόκειται να γίνει μελέτη της συμπεριφοράς της χωρίς αυτή.
- Η κυκλική συνιστώσα, όπου όταν η χρονοσειρά δεν χαρακτηρίζεται από κυκλικότητα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει περίοδος επανάληψης (εξαιρετικά σπάνιο).
- Η αφαίρεση της εποχικότητας μπορεί να κάνει ευκολότερη τη σύγκριση τιμών σε μια χρονοσειρά.
- Ο άρρυθμος παράγοντας που είναι υπαρκτός σε όλες τις χρονοσειρές καθώς είναι αναπόφευκτο να μην υπάρχουν κάποια σφάλματα στις τιμές μιας χρονοσειράς.

Παρ' όλα αυτά, εκτός από τους παραπάνω παράγοντες, υπάρχουν και άλλοι που επηρεάζουν τις μορφές των χρονοσειρών.

- Κάποιο ασυνήθιστο ή σημαντικό γεγονός, όπως οι πόλεμοι, μια φυσική καταστροφή κλπ.
- Μετακίνηση εορτών και ημερομηνιών, όπως είναι το Πάσχα όπου κάθε χρόνο γιορτάζεται σε διαφορετική ημερομηνία.
- Οι αργίες κάθε μήνα, όπου για παράδειγμα οι Κυριακές μπορεί να είναι περισσότερες.
- Ο αριθμός των ημερών κάθε μήνα, καθώς ο Φεβρουάριος είναι μικρότερος από τον Ιανουάριο για παράδειγμα κάθε δίσεκτο έτος.

5.2 Μοντέλα Προβλέψεων

Οι μέθοδοι πρόβλεψης κάνουν χρήση ιστορικών δεδομένων για να μπορέσει να επιτευχθεί η καλύτερη κατανόηση μιας δομής. Όσον αφορά τις ποσοτικές μεθόδους, γίνεται διαχωρισμός τους σε δυο κατηγορίες. Η πρώτη είναι οι τεχνικές πρόβλεψης που στηρίζονται σε χρονοσειρές και στη δεύτερη ανήκουν αυτές που στηρίζονται στα αιτιώδη μοντέλα.

Στην παρούσα εργασία, η τεχνική πρόβλεψης βασίστηκε σε αυτή που στηρίζεται σε χρονοσειρές, γεγονός που σημαίνει ότι έχει πραγματοποιηθεί ανάλυση ακολουθιών δεδομένων, που ουσιαστικά πρόκειται για παρατηρήσεις πάνω σε κάποια τυχαία μεταβλητή, οι οποίες έχουν ληφθεί σε ίσες και διαχρονικές στιγμές. Πρέπει να αναφερθεί πως στην εν λόγω πρόβλεψη υπάρχει ένα μειονέκτημα και αφορά το γεγονός πως οι προβλέψεις δόθηκαν ανεξάρτητα από τις μεταβολές του περιβάλλοντος.

Για να μπορέσουν να ληφθούν οι προβλέψεις θα πρέπει να αναγνωριστεί το υπαινισσόμενο σχήμα συμπεριφοράς και να προβληθεί στο μέλλον, αλλά με την προϋπόθεση πως αυτό το πρότυπο συμπεριφοράς στο παρελθόν δεν θα σταματήσει να ισχύει και στο μέλλον. Πιο συγκεκριμένα, οι εποχικές κυμάνσεις, η μακροχρόνια τάση και οι τυχόν τυχαίες μεταβολές θα πρέπει να είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους αλλά και

να ενεργούν προσθετικά. Τα τρία υποδείγματα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι αρχικά το αθροιστικό, έπειτα το πολλαπλασιαστικό και τέλος το μικτό μοντέλο.

Όσον αφορά τη μεθοδολογία της ανάλυσης μιας χρονοσειράς, αυτή γίνεται σε δυο βήματα. Το πρώτο είναι η απομόνωση και το δεύτερο είναι η διεύρυνση των συνιστωσών. Με αυτό τον τρόπο μπορεί κανείς να έχει γνώση του επιπέδου της κάθε συνιστώσας σε οποιοδήποτε χρόνο αλλά και τη συνεισφορά της στις τιμές της χρονοσειράς. Παρακάτω αναφέρονται κάποιες βασικές μέθοδοι αναλύσεων των χρονοσειρών.

- Προσδιορισμός της μακροχρόνιας τάσης, της οποίας η μελέτη γίνεται είτε με την προσαρμογή μιας κατάλληλης εξίσωσης τάσης είτε με τον υπολογισμό κάποιων ποσοτικών εκφράσεων ή κινητών μέσων.
- Προσδιορισμός της εποχικότητας όπου ο προσδιορισμός της, η περιγραφή της και η διερεύνησή της γίνεται είτε μέσω της μεθόδου των ποσοστών ως προς το μηνιαίο μέσο, είτε μέσω της μεθόδου των ποσοστών ως προς τη μηνιαία τάση, είτε μέσω της μεθόδου των ποσοστών ως προς το μηνιαίο κινητό μέσο.
- Προσδιορισμός της κυκλικότητας η οποία έχει τα εξής βήματα: Απαλείφεται η εποχικότητα και η μακροχρόνια τάση, υπολογίζονται εκ νέου οι κινητοί μέσοι απαλείφοντας τους άρρυθμους παράγοντες και τέλος υπολογίζονται οι δείκτες κυκλικότητας.

Η στατιστική ανάλυση μιας χρονοσειράς σκοπεύει στην ποσοτική μέτρηση και στο διαχωρισμό των συνιστωσών που την αποτελούν. Ο διαχωρισμός αυτός είναι αναγκαίος γιατί από τις συνιστώσες ορισμένες θα πρέπει να αφαιρεθούν και άλλες να υποστούν διαφορετική επεξεργασία. Πιο αναλυτικά, αυτό πραγματοποιείται ως εξής:

- Προσδιορισμός μακροχρόνιας τάσης
- Προσδιορισμός εποχικότητας
- Απαλοιφή εποχικών διακυμάνσεων και τάσης
- Προσδιορισμός κυκλικών κυμάνσεων και απαλοιφή τους

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα βήματα για την ανάλυση των χρονοσειρών και τη λήψη των προβλέψεών τους. Αρχικά, γίνεται εξασφάλιση της στατικότητας της χρονοσειράς και της μη ύπαρξης περιοδικότητας, στη συνέχεια εξασφαλίζεται το κατάλληλο μοντέλο και γίνεται εκτίμηση των αγνώστων παραμέτρων του και τέλος χρησιμοποιείται για την πρόβλεψη.

5.3 Το υπόδειγμα BOX-JENKINS

Το υπόδειγμα Box-Jenkins είναι ουσιαστικά μια προσέγγιση ανάλυσης χρονοσειρών μέσω της εύρεσης του υποδείγματος ARIMA, το οποίο παριστάνει σε ικανοποιητικό βαθμό τη стоχαστική διαδικασία από την οποία προήλθαν τα δεδομένα (δείγμα). Ξεκίνησε να αναπτύσσεται τη δεκαετία του 1960, με το αποκορύφωμά της να γίνεται περίπου το 1970 μέσω της μελέτης των καθηγητών από τους οποίους πήρε και το όνομά της. Τα στάδια στα οποία μελετάται η αναγνώριση του συγκεκριμένου υποδείγματος στατιστικής, όπου και προσαρμόζεται σε κάποια δεδομένη χρονολογική σειρά είναι τα εξής:

- Αναγνώριση του υποδείγματος μέσω της παρατήρησης των συναρτήσεων αυτοσυσχέτισης και της μερικής αυτοσυσχέτισης της χρονοσειράς.
- Εκτίμηση των τιμών των σχετικών παραμέτρων.
- Εκτέλεση επαληθευτικών δοκιμών που κρίνουν αν είναι ικανοποιητικό το υπόδειγμα.

Η προσέγγιση Box-Jenkins περιλαμβάνει στο μοντέλο που μελετάται ένα τύπου εποχικού και ένα μη εποχικού παράγοντα του οποίου η μορφή συμβολίζεται:

ARIMA (p,d,q)(P,D,Q)_s

Όπου:

- p : η τάξη αυτοπαλλινδρόμησης του μη εποχικού παράγοντα
- d : η τάξη προς τα πίσω διαφορών του μη εποχικού παράγοντα
- q : η τάξη του κινούμενου μέσου του μη εποχικού παράγοντα
- P : η τάξη αυτοπαλλινδρόμησης του εποχικού παράγοντα
- D : η τάξη προς τα πίσω διαφορών του εποχικού παράγοντα
- Q : η τάξη του κινούμενου μέσου του εποχικού παράγοντα
- s : η εποχικότητα της χρονοσειράς

Το μοντέλο ARIMA συνδυάζει τις ιδιότητες τριών διαφορετικών υπο-μοντέλων, δηλαδή της αυτοπαλλινδρόμησης, της ολοκλήρωσης και της εξομάλυνσης με μετακινούμενο μέσο. Επιπλέον, υπάρχουν τρεις μορφές παραμέτρων του συγκεκριμένου υποδείγματος και περιγράφουν τα υπο-μοντέλα που αναφέρθηκαν οι οποίες είναι:

- Παράμετρος αυτοπαλλινδρόμησης (AR)
- Βαθμός διαφορικού μετασχηματισμού (I)
- Τάξη κινούμενου μέσου (MA)

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα στάδια της μεθόδου Box-Jenkins, τα οποία είναι τρία.

Ταυτοποίηση

Επιλέγεται ένα δοκιμαστικό μοντέλο ικανό να μας επισημάνει την ύπαρξη βασικών χαρακτηριστικών στη χρονοσειρά (τάση και εποχικότητα). Στη συνέχεια απεικονίζεται η ίδια η μεταβλητή της χρονοσειράς και οι συναρτήσεις συσχέτισης. Τέλος καθορίζονται οι τιμές των p, d, q .

Εκτίμηση

Εδώ γίνεται η εκτίμηση των παραμέτρων του μοντέλου αφού πρώτα γίνει η προσαρμογή του στα δεδομένα. Επιπλέον, πραγματοποιείται έλεγχος για το κατά πόσο

σημαντικοί είναι οι παράμετροι αλλά και η πρόβλεψη του μέρους της χρονοσειράς που είναι για αυτό τον σκοπό. Ακόμα, αποφασίζεται η αποδοχή ή η απόρριψη του μοντέλου.

Διαγνωστικός έλεγχος

Στο τρίτο στάδιο ελέγχεται πόσο καλή είναι η προσαρμογή του υποδείγματος, δηλαδή ποια είναι η ποσότητα που ταιριάζουν τα δεδομένα με το υπόδειγμα, καθώς υπάρχει η περίπτωση να ταιριάζει καλύτερα κάποιο άλλο.

Για να επιλεγθεί το κατάλληλο μοντέλο ARIMA θα πρέπει να παρατηρήσει ο ερευνητής κάποια πράγματα. Πρώτον, αν αυξηθεί η τάση του υποδείγματος με το να προστεθούν υστερήσεις είτε για το αυτοπαλλίνδρομο τμήμα είτε για του κινητού μέσου, θα πρέπει να υπάρχει μείωση στο άθροισμα των τετραγώνων των καταλοίπων, αλλά να υπάρχει μείωση και στους βαθμούς ελευθερίας. Ένα από τα κριτήρια ελέγχου είναι το Akaike (AIC). Για να αξιολογηθεί το υπόδειγμα μελετώνται η ρίζα του μέσου τετραγώνου σφάλματος, το μέσο απόλυτο σφάλμα και το μέσο απόλυτο ποσοστιαίο σφάλμα. Με τα παραπάνω μπορεί κανείς να εξετάσει πόσο αξιόπιστη είναι η εξέλιξη της χρονοσειράς από τις ποικίλες τεχνικές πρόβλεψης. Να σημειωθεί πως όσο πιο μικρές είναι οι τιμές τους, τόσο πιο καλή είναι η πρόβλεψη.

Όσον αφορά την εγκυρότητα πρόβλεψης αυτή γίνεται με βάση τα κριτήρια παρακάτω:

- Οι σταθερές συνθήκες που επηρεάζουν τις τιμές της μεταβλητής . Θα πρέπει δηλαδή τα παλιά δεδομένα να χρησιμοποιηθούν με τις ίδιες περίπου συνθήκες με το διάστημα πρόβλεψης.
- Η πρόβλεψη θα πρέπει να είναι πεπερασμένη σε πλήθος στοιχείων.
- Το δείγμα είναι αναγκαίο να έχει πλήθος δεδομένων, καθώς όσο πιο μικρό είναι τόσο η εγκυρότητα της πρόβλεψης δεν είναι η επιθυμητή.
- Η συμβατότητα των δεδομένων είναι εξίσου σημαντική.
- Το μοντέλο είναι αναγκαίο να είναι το κατάλληλο για τα δεδομένα, αλλά και να δίνονται προβλέψεις που θα είναι κοντινές με τις πραγματικές τιμές.

Τέλος, αν και η προσέγγιση Box-Jenkins θεωρείται ακριβής και δίνει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στα υποδείγματα, υπάρχουν κάποια μειονεκτήματα. Αρχικά, είναι απαραίτητο να υπάρχει μεγάλος όγκος δεδομένων για να είναι αξιόπιστη η πρόβλεψη, έπειτα η ύπαρξη συστηματικών μεθόδων για την κατεύθυνση της αποτελεσματικότητας του υποδείγματος είναι ανύπαρκτη. Επιπλέον, ο χρόνος που απαιτείται για τη δημιουργία του πιο κατάλληλου υποδείγματος είναι αρκετός και τα μοντέλα συνεχίζουν να δίνουν προβλέψεις χωρίς να λάβουν υπόψη τις όποιες μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον.

5.4 Προβλέψεις αφίξεων Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα

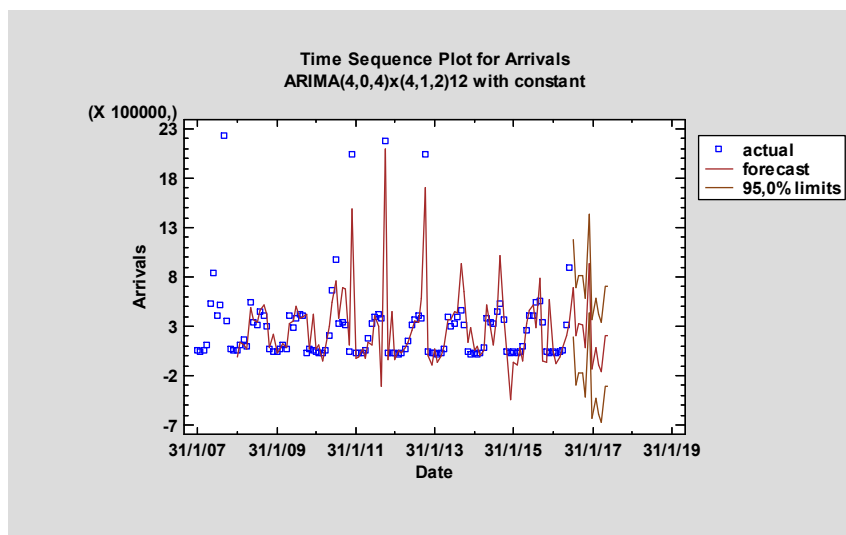
Στο εν λόγω κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι προβλέψεις των αφίξεων για τους κατοίκους της Γερμανίας στην Ελλάδα. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω τα δεδομένα είναι αντλημένα από την Τράπεζα της Ελλάδος και ξεκινάνε από τον Ιανουάριο του 2007 και φτάνουν μέχρι και τον Ιούνιο του 2016. Η προσπάθεια πρόβλεψης έγινε μέσω του στατιστικού προγράμματος Statgraphics.

Έτσι, αρχικά έπρεπε να περαστούν τα δεδομένα των αφίξεων από τις προηγούμενες χρονιές στο πρόγραμμα.

	Date	Arrivals	Col_3	Col_4	Col_5	Col_6	Col_7
	Date	Numeric	Numeric	Numeric	Numeric	Numeric	Numeric
31	31/7/09	381366					
32	31/8/09	422381					
33	30/9/09	403275					
34	31/10/09	33727					
35	30/11/09	70579					
36	31/12/09	52809					
37	31/1/10	40267					
38	28/2/10	31459					
39	31/3/10	36035					
40	30/4/10	51226					
41	31/5/10	210577					
42	30/6/10	661577					
43	31/7/10	978402					
44	31/8/10	328886					
45	30/9/10	347511					

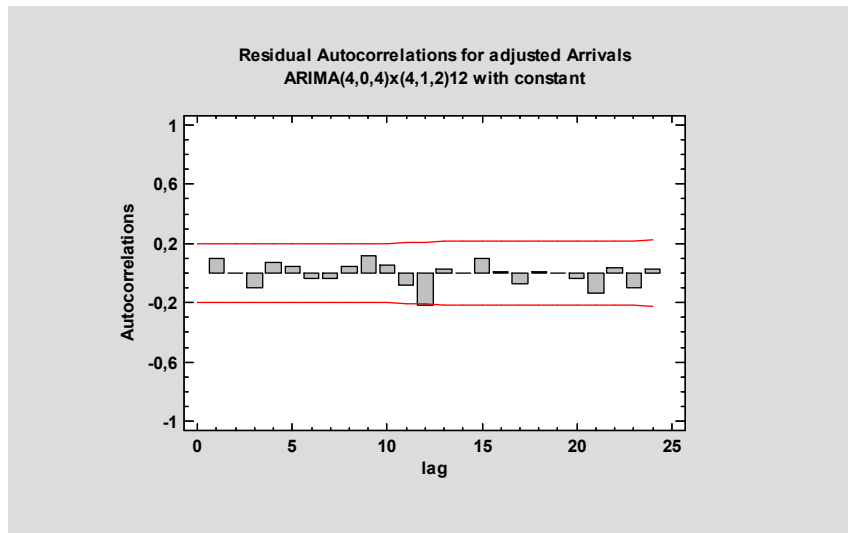
Εικόνα 8: Εισαγωγή δεδομένων στο πρόγραμμα

Έπειτα, εξετάστηκε αν στο δείγμα υπάρχει εποχικότητα. Παρατηρεί κανείς στην εικόνα πιο κάτω πως η τάση των μηνιαίων αφίξεων έχει ποικίλες διακυμάνσεις αλλά τον τελευταίο καιρό είναι ανοδική.

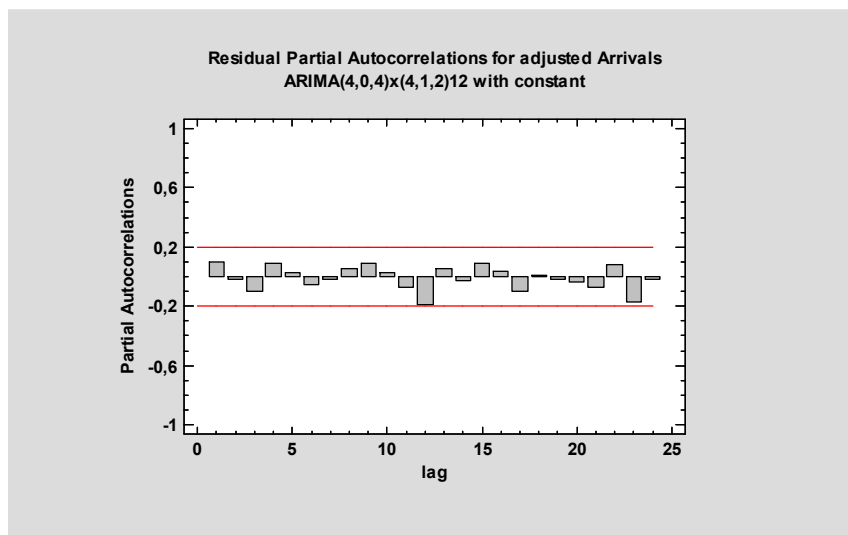

Εικόνα 9: Γράφημα χρονοσειράς

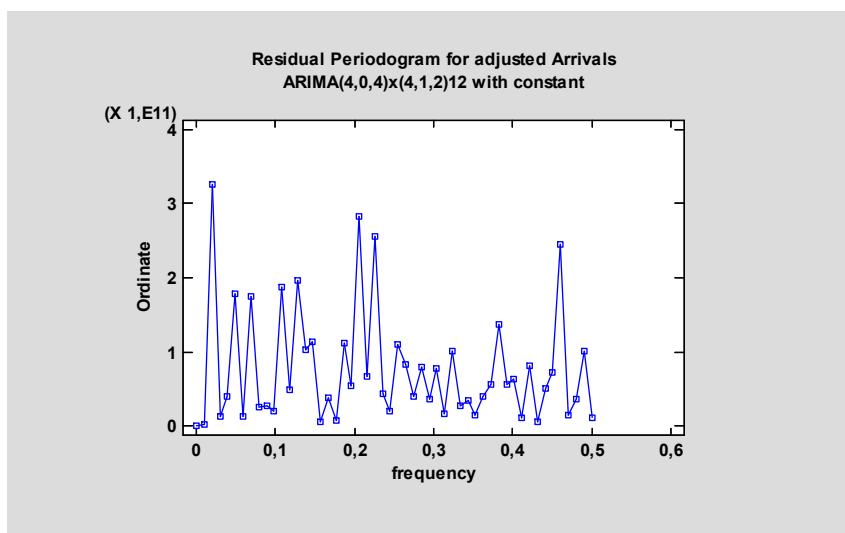
Στη συνέχεια, τα παρακάτω γραφήματα αφορούν τις αυτοσυσχετίσεις καταλοίπων και τις μερικές αυτοσυσχετίσεις καταλοίπων. Η εποχικότητα από την εφαρμογή του τύπου είναι ίση με 12. Επίσης, να σημειωθεί πως παρατηρείται μια αυξητική τάση στις αφίξεις.

Εικόνα 10: Γράφημα αυτοσυσχετίσεων καταλοίπων

Εικόνα 11: Γράφημα μερικών αυτοσυσχετίσεων καταλοίπων

Εικόνα 12: Περιοδόγραμμα της χρονοσειράς

Μιας και η εποχικότητα ορίστηκε, θα αναλυθεί η χρονοσειρά και η εύρεση του κατάλληλου μοντέλου. Τα υποψήφια μοντέλα είναι τα εξής:

- (A) Brown's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,0059$
Seasonal adjustment: Multiplicative
- (B) Holt's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,0687$ and $\beta = 0,0506$
Seasonal adjustment: Multiplicative
- (C) Brown's quadratic exp. smoothing with $\alpha = 0,0123$
Seasonal adjustment: Multiplicative
- (D) Winters' exp. smoothing with $\alpha = 0,1741$, $\beta = 0,009$, $\gamma = 0,1096$
- (E) ARIMA(4,0,4)x(4,1,2)12 with constant

Model	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE
(A)	356141,	162117,	103,142	-17025,5	-89,2674
(B)	362573,	155927,	88,5784	15433,2	-65,983
(C)	358894,	153819,	91,7131	14584,7	-71,1687
(D)	360271,	202739,	222,192	-60203,0	-211,049
(E)	213056,	126413,	162,065	-2783,18	-29,9482

Πίνακας 21: Σύγκριση προτεινόμενων μοντέλων

Model	RMSE	RUNS	RUNM	AUTO	MEAN	VAR
(A)	356141,	OK	OK	OK	OK	***
(B)	362573,	OK	*	OK	OK	***
(C)	358894,	OK	*	OK	OK	***
(D)	360271,	OK	*	OK	OK	OK
(E)	213056,	OK	OK	OK	OK	OK

Πίνακας 22: Διαγνωστικοί έλεγχοι καταλοίπων

Οι έλεγχοι των σφαλμάτων των υποψήφιων μοντέλων είναι:

- RMSE: Ρίζα μέσου τετραγωνικού σφάλματος
- RUNS: Έλεγχος ροών πάνω και κάτω
- RUNM: Έλεγχος ροών πάνω και κάτω από τη διάμεσο
- AUTO: Box-Pierce έλεγχος για αυτοσυσχέτιση των σφαλμάτων
- MEAN: Έλεγχος για διαφορές σφαλμάτων μεταξύ πρώτου και δεύτερου μισού
- VAR: Έλεγχος για διαφορές διασπορών μεταξύ πρώτου και δεύτερου μισού
- OK: Μη στατιστικά σημαντικό ($p \geq 0,05$)
- *: Οριακά στατιστικά σημαντικό ($0,01 < p \leq 0,05$)
- **: Στατιστικά σημαντικό ($0,001 < p < 0,01$)
- ***: Υψηλά στατιστικά σημαντικό ($p \leq 0,001$)

Συνεπώς, το μοντέλο που έχει επιλεχθεί και έχει περάσει και τους 5 ελέγχους σφαλμάτων, έχει και το μικρότερο RMSE σε σχέση με τα υπόλοιπα μοντέλα είναι το ARIMA (4,0,4)x(4,1,2)₁₂ με τα παρακάτω χαρακτηριστικά.

	Estimation	Validation
Statistic	Period	Period
RMSE	213056,	
MAE	126413,	
MAPE	162,065	
ME	-2783,18	
MPE	-29,9482	

Πίνακας 23: Χαρακτηριστικά μοντέλου ARIMA

Parameter	Estimate	Std. Error	t	P-value
SMA(1)	1,25263	0,0689286	18,1728	0,000000
SMA(2)	-0,512647	0,0502297	-10,2061	0,000000
Mean	-10230,7	4077,29	-2,50918	0,013954
Constant	-72018,0			

Πίνακας 24: Έλεγχοι παραμέτρων ARIMA (4,0,4)x(4,1,2)¹²

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η πρόβλεψη των αφίξεων των Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα από τον Ιούλιο του 2016 μέχρι και τον Ιούνιο του 2017.

		Lower 95%	Upper 95%
Period	Forecast	Limit	Limit
31/7/16	395717,	-333709,	1,12514E6
31/8/16	463908,	-265517,	1,19333E6
30/9/16	588722,	-140704,	1,31815E6
31/10/16	466158,	-263267,	1,19558E6
30/11/16	19123,2	-710302,	748549,
31/12/16	102561,	-626864,	831986,
31/1/17	3020,94	-726404,	732446,
28/2/17	544,357	-728881,	729970,
31/3/17	17505,4	-711920,	746931,
30/4/17	31736,7	-697689,	761162,
31/5/17	296367,	-433058,	1,02579E6
30/6/17	680265,	-49160,4	1,40969E6

Πίνακας 25: Προβλέψεις Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα

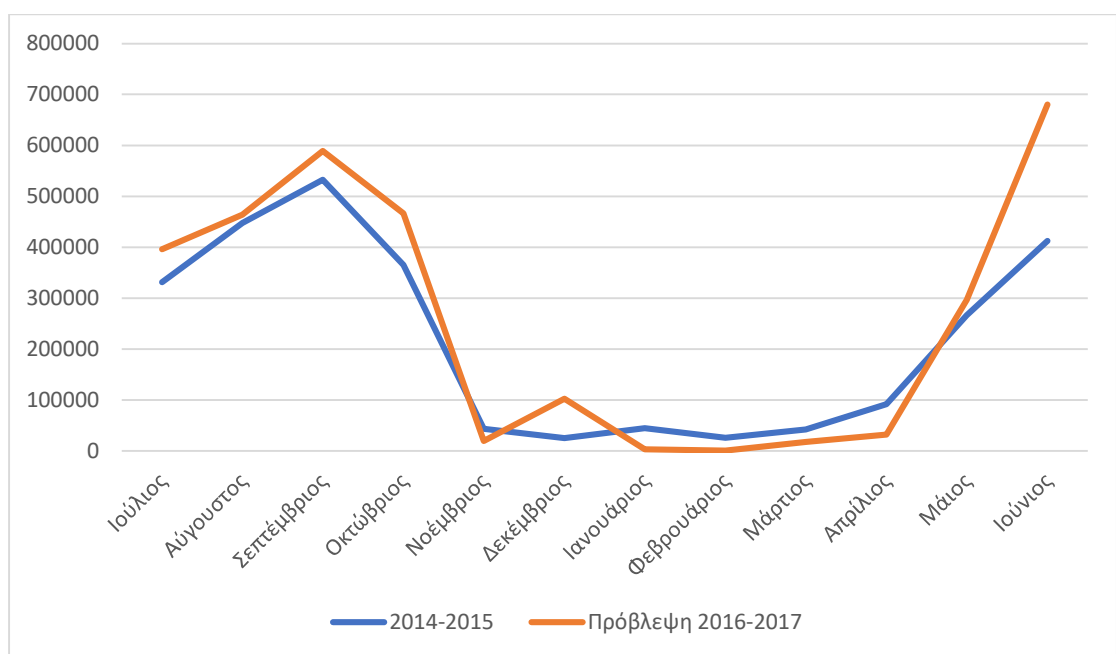

Εικόνα 13: Πρόβλεψη Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα

Παρατηρεί κανείς πως οι περισσότεροι Γερμανοί τουρίστες προβλέπεται να επισκεφθούν την Ελλάδα τους καλοκαιρινούς μήνες. Από τον Οκτώβριο μέχρι και τον Νοέμβριο υπάρχει μια πτωτική σταθερή τάση στις αφίξεις τους, ενώ από τον Απρίλιο και έπειτα παρατηρείται μια αρκετά μεγάλη αύξηση. Ακολουθεί η σύγκρισή τους με τις αφίξεις της προηγούμενης χρονιάς, όπου φαίνεται ότι θα οι τουρίστες από την Γερμανία το 2016-2017 θα είναι περισσότεροι σε αριθμό από αυτούς του έτους 2014-2015.

Χρονικό διάστημα	Αφίξεις προηγούμενης χρονιάς	Πρόβλεψη αφίξεων 2016-2017
Ιούλιος	331351	395717,
Αύγουστος	447730	463908,
Σεπτέμβριος	532639	588722,
Οκτώβριος	364985	466158,
Νοέμβριος	43467	19123,2
Δεκέμβριος	25233	102561,
Ιανουάριος	44172	3020,94
Φεβρουάριος	25309	544,357
Μάρτιος	41848	17505,4
Απρίλιος	91500	31736,7
Μάιος	266196	296367,
Ιούνιος	412475	680265,

Πίνακας 26: Σύγκριση προβλέψεων με προηγούμενης χρονιάς

Εικόνα 14: Διάγραμμα σύγκρισης προβλέψεων με προηγούμενης χρονιάς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι εμφανές πως ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους κλάδους για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Η θετική συμβολή στο ΑΕΠ, στην απασχόληση και φυσικά στις επενδύσεις είναι μόνο λίγα από τα οφέλη του για μια χώρα. Τα παραπάνω είναι εμφανή, καθώς σύμφωνα με τη βιβλιογραφία που μελετήθηκε μπορεί κανείς να συμπεράνει πως:

- Τα έσοδα από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά 13,1 εκατομμύρια €
- Η αύξηση της άμεσης συνεισφοράς του τουρισμού στην ελληνική οικονομία εκτιμάται σε 2,29 εκατομμύρια €
- Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις κάλυψαν το 79,9% του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών
- Η εποχικότητα είναι έντονη στην Ελλάδα καθώς το 56% των αλλοδαπών αφίξεων γίνεται τους καλοκαιρινούς μήνες
- Η ξενοδοχειακή υποδομή για το 2019 αποτελείται από 10.121 ξενοδοχεία και 798.650 κλίνες
- Για κάθε 1€ από την τουριστική δραστηριότητα δημιουργείται έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα 1,65€ και άρα το ΑΕΠ αυξάνεται κατά 2,65€
- Το 35% του εισερχόμενου τουρισμού προέρχεται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Το μεγαλύτερο ποσοστό ζήτησης συγκεντρώνεται σε Νότιο Αιγαίο, Κρήτη, Ιόνια Νησιά και Αττική

Όσον αφορά τους Γερμανούς τουρίστες, είναι εμφανές ότι προτιμούν την Ελλάδα για τις διακοπές τους εδώ και πολλά έτη, καθώς ανήκουν στο top-5 των επισκεπτών στη χώρα μας. Επιπλέον, οι περισσότεροι έκαναν τουλάχιστον ένα ταξίδι με διάρκεια 5 ημερών το 2019 και το 20% ταξίδεψε για περισσότερες ημέρες. Είναι τουρίστες που προτιμούν και αυτοί τους καλοκαιρινούς μήνες για να πάνε διακοπές, ενώ η οικογενειακή τους κατάσταση είναι είτε ζευγάρι, είτε παντρεμένοι με παιδιά. Να σημειωθεί πως ένας βασικός παράγοντας επιλογής του προορισμού είναι η αγοραστική

δύναμη του ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί πως οι περισσότεροι Γερμανοί επιλέγουν τα ταξιδιωτικά πρακτορεία για να κλείσουν τα ταξίδια τους και μάλιστα το 80% κλείνει το ταξίδι του πολύ νωρίς, από το πρώτο τρίμηνο του χρόνου. Οι αγαπημένοι τους προορισμοί είναι η Ισπανία, η Ιταλία, η Αυστρία, η Ελλάδα και οι Σκανδιναβικές χώρες. Η μέση δαπάνη ανά επίσκεψη των Γερμανών για το 2019 διαμορφώθηκε στα 667€, η μέση δαπάνη ανά διανυκτέρευση στα 79€ και οι ημέρες των διακοπών τους στις 8,4 κατά μέσο όρο.

Να σημειωθεί επίσης πως οι σχέσεις μεταξύ της Ελλάδας και της Γερμανίας είναι πλέον άριστες και σε οικονομικό και σε πολιτιστικό επίπεδο. Εξάλλου η Γερμανία αποτελεί για την Ελλάδα το σημαντικότερο εμπορικό της εταίρο, κατέχοντας την 1^η θέση στις χώρες προέλευσης των ελληνικών εισαγωγών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Ζούνη Γεωργία (2018), *Σημειώσεις του μαθήματος Αρχές τουρισμού και τουριστική πολιτική*, Πανεπιστήμιο Πειραιά, MBA Tourism Management
- Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., (2004), *Τουρισμός Βασικές Έννοιες*, Αθήνα, Εκδόσεις Interbooks
- Ηράκλειτος (2006), *Αναπτυξιακή Σύμπραξη, Τουριστική Οικονομική και Ελληνική Τουριστική Οικονομία*, Θεσσαλονίκη
- Λαγός Δ., (2005), *Τουριστική Οικονομική*, Αθήνα, Εκδόσεις Interbooks
- Σφακιανάκης Μιχαήλ, (2019), *Σημειώσεις του μαθήματος Νέες τεχνολογίες στον τουρισμό*, Πανεπιστήμιο Πειραιά, MBA Tourism Management
- Χρυσός Ευάγγελος, Wolfgang Schultheiss, (2010), *Ορόσημα Ελληνο-γερμανικών σχέσεων*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων

Ξένη

- Bull A., (1995), *The economics of travel and tourism*, 2nd edition, Longman
- Freyer, (1991), *Tourismus*, 3rd edition, Oldenbourg Verlag, Munchen/Wien
- Lickorish Leonard J., Jenkins Carson L., (2004), *Μια εισαγωγή στον τουρισμό*, Εκδόσεις Κριτική
- Nell Leiper, (1979), *The framework of tourism: Towards a definition of tourism, tourist, and the tourist industry*, Annals of Tourism Research

Διαδικτυακές πηγές

- <https://sete.gr/el/stratigiki-gia-ton-tourismo/vasika-megethi-tou-ellinikoy-tourismoy/>
- https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/09/20_09_Tourism_and_Greek_Economy_2018-2019.pdf
- <https://texnologia.net/plirofories-gia-tin-germania/2019/08>
- <https://www.greelane.com/el/%ce%b3%ce%bb%cf%8e%cf%83%cf%83%ce%b5%cf%82/%ce%b3%ce%b5%cf%81%ce%bc%ce%b1%ce%bd%cf%8c%cf%82/german-austrian-and-swiss-national-anthems-4064854/>
- <https://www.britannica.com/place/Germany>
- https://www.academia.edu/39009305/%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%82_%CE%A3%CF%84_%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82_%CE%97_%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%92%CE%B1%CF%8A%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%B7%CF%82
- <https://www.naftemporiki.gr/story/1531466/berolino-1989-i-ptosi-tou-teixous-pou-allakse-ton-kosmo>
- <https://schoolpress.sch.gr/protodimotikomirinas/?p=266>
- <https://www.worldatlas.com/maps/germany>
- <https://www.worldometers.info/world-population/germany-population/>
- <https://www.worldometers.info/world-population/germany-population/>
- <https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php/OCRS229/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%9C%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82/%CE%9C%CE%AC%CE%B8%CE%B7%CE%BC%CE%B1%208%CE%BF%20%CE%A4%CE%BF%20%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%93%CE%B5%CF%81%CE>

[E%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CE%BF%20%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%82%20%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82.%20%CE%9C%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82%201%CE%BF.pdf](#)

- [https://ellada.diplo.de/blob/2381548/35917870a454a2031a5a20462ebd18c8/tif-broschuere-data.pdf](#)
- [https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1312919/baintman-i-germania-xreiazetai-kaluteres-alla-oxi-perissoteres-dimosies-dapanes](#)
- [https://agora.mfa.gr/](#)
- [https://www.occupation-memories.org/](#)
- [http://www.ediamme.edc.uoc.gr/diaspora/index.php?option=com_phocadownload&view=category&download=514:v-diapolitismos&id=119:apo-ti-zoi-ton-ellinon-sti-germania&lang=el](#)
- [https://money-tourism.gr/apokleistiko-ayti-aktinografia-tis-toyristikis-agoras-tis-germanias-oi-tziroi-ton-tour-operators/](#)
- [https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/09/20_07-Eiserxomenos_Tourismos_Perifereiwn_2019.pdf](#)
- [http://foundation.parliament.gr/VoulhFoundation/VoulhFoundationPortal/images/site_content/voulhFoundation/file/Orosima%20book.pdf](#)
- [https://www.studying-in-germany.org/german-culture/](#)